

Perspective

Nr. 79

Ianuarie – Aprilie 2008

Anul XXX

**Revista Misiunii Române Unite
din Germania**

***

**Zeitschrift der
Rumänischen Katholischen Mission
in Deutschland**

Perspective

ISSN 0935-2414

Revista Misiunii Române Unite din Germania
Zeitschrift der Rumänische Unierten Mission in Deutschland

Fondator / Gründer: Msgr. Dr. Dr. Octavian Bârlea

Consiliul de redacție / Das Redaktionskomitee:

Pfr. Ioan-Irineu Fărcaș

Matei Mihai Surd

Teodor Mada

Antoni Pojan

Cristian Rarău

Liviu Bercea

Adrese /Adressen:

Rumänische Katholische Mission in Deutschland

Pfr. Ioan-Irineu Fărcaș

Sendlingerstr. 26/I

80331 München

Tel./Fax 089-26 67 55

www.mrug.de

Icoana de pe copertă

Ieromonah Jean-Baptiste Robin *

Icoana Învierii lui Hristos

Am realizat această icoană a Învierii lui Hristos după canoanele erminiei picturii bizantine, icoană zisă a *Coborârii lui Hristos la iad* sau *Anastasis*, și se referă la un text apocrif numit *Evanghelia lui Nicodim*, în care Hristos este descris ca „Cel Viu care deține cheile morții și ale hadesului”.

Ceea ce este evocat în această icoană este misterul Învierii în toate componentele sale teologice. Încă din veacul al VIII-lea a apărut acest model de icoană în tradiția bizantină, în paralel cu o alta, zisă a *Purtătoarelor de mir*.

Isus are atitudinea unui învingător, plin de energie sufletească, îmbrăcat în veșminte albe, strălucitoare și înconjurat de slava dumnezeiască, El fiind „Lumină din Lumină”.

Crucea Lui este instrumentul de biruință. El calcă sub picioarele Sale ușile iadului sau ale hadesului (locuința morților, în concepția religioasă a grecilor antici). Ușile morții sunt sfărâmate, încuietorile și balamalele sunt sparte, și Isus îi scoate din peștera întunecoasă a împărăției morții pe cei doi bătrâni, ținându-i de mână, bărbatul fiind Adam, iar femeia Eva, amândoi fiind chipul omenirii întregi.

Dar, prin biruința Sa asupra morții, Isus a scos din iad și o mulțime de oameni, printre care putem recunoaște, pe partea stângă, regii David și Solomon, Sfântul Ioan Botezătorul și mai multe personaje ale Vechiului Testament. Pe partea dreaptă îi putem identifica pe Sfinții Petru și Pavel.

De ce Petru și Pavel, deși știm bine că acești sfinți erau încă vii în momentul în care Isus a înviat din morți?

---

* S-a născut în anul 1951 într-o mică localitate din vestul Franței, nu departe de Nantes. Mai bine de 10 ani a activat ca învățător în Franța, apoi în câteva țări din Africa și Haiti. La vârsta de 30 de ani s-a călugărit, petrecând în pustnicie timp de 15 ani. De mai bine de 5 ani s-a stabilit în pădurea Cărbunari din apropierea Blajului, unde petrece în singurătate, rugându-se și pictând icoane. Este realizatorul icoanei de pe coperta prezentului număr al revistei noastre. Comitetul de redacție, în numele cititorilor, îi mulțumește pentru acest minunat dar de Paști.

Trebuie precizat, în acest sens că, icoana nu evocă doar evenimentul istoric al Învierii, ci misterul teologic al acestui eveniment, în care putem vedea prefigurarea învierii tuturor oamenilor, atât a celor care au trăit înainte de Hristos, cât și a acelor care vor trăi după El. Și pentru că am vrut să exprim universalitatea acestui mister al credinței noastre, mi-am permis să fac o mică „inovație”, înfățișând în spatele apostolilor Petru și Pavel, câteva figuri din mai multe rase ale omenirii. Mântuirea este, cum zice *Cartea Apocalipsei*, pentru oamenii din toate neamurile, rasele, limbile și națiunile.

„Când Te-ai coborât la moarte, Cel ce ești Viața cea fără de moarte, atunci iadul ai omorât cu strălucirea dumnezeirii Tale; și când ai înviat pe cei morți din cele de dedesubt, toate puterile cerești au strigat: Dătătorule de viață, Hristoase Dumnezeul nostru, mărire Ție” (*Troparul Învierii*, vers 2).

Die Ikone auf dem Umschlag

Ordenspriester Jean-Baptiste Robin*

Darstellung der Auferstehung Christi

Ich habe diese Ikone der Auferstehung Christi nach kirchlich - byzantinischem Kanon vollendet, als so genannte Ikone des *Herabstiegs Christi in die Holle* oder *Anastasis*, mit Bezug auf einen apokryphen Text aus dem *Evangelium des Nicodim* in welchem Christus als „Der Lebendige, der die Schlüssel der Todes und des Hades in den Händen hält“ dargestellt ist.

Die Vorstellung die diese Ikone erwecken will ist das Geheimnis der Auferstehung mit allen theologischen Komponenten. Diese Art von Ikone erschien in der byzantinischen Tradition schon im VIII - ten Jahrhundert, parallel mit einer anderen Darstellung, die der so genannten *Trägerinnen des Salböles*.

Jesus erscheint in der Haltung eines Siegers, erfüllt von seelischer Energie, in strahlend - weißer Kleidung, umgeben von göttlichem Glanz, Er ist das "Licht vom Lichte".

Sein Kreuz ist das Werkzeug des Sieges. Unter seinen Füßen zertritt Er die Pforten der Holle oder des Hades (Wohnstatt der Toten in der religiösen Auffassung der alten Griechen). Die Pforten des Todes werden gesprengt, Schlosser und Türangeln zerschlagen, und Jesus führt an seiner Hand zwei Alte heraus aus der dunklen Hohle des Todes. Der Mann ist Adam, die Frau Eva, zusammen stellvertretend für die ganze Menschheit. Gleichzeitig hat Jesus durch Seinen Sieg über den Tod eine Reihe anderer Menschen aus der Holle befreit. Unter ihnen sind auf der linken Seite die Könige David und Salomon, der Heilige Johannes der Täufer und mehrere

---

* Wurde in einer kleinen Ortschaft im Westen Frankreichs in der Nahe von Nantes geboren. Er wirkte zunächst über 10 Jahre als Lehrer in Frankreich, anschließend in einigen Ländern Afrikas und in Haiti. 30 jährig wurde er Mönch und verbrachte 15 Jahre als Einsiedler. Seit über 5 Jahren hat er sich im Wald Carunari neben Blaj (Blasendorf, Rumänien) niedergelassen. Hier verbringt er seine Zeit in Einsamkeit, im Gebet und Malen von Ikonen. Er ist der Autor der Ikone auf dem Umschlag dieser Nummer unserer Zeitschrift. Für dieses wunderbare Ostergeschenk bedankt sich bei ihm das Redaktionskomitee im Namen aller Leser

Gestalten des Alten Testaments zu erkennen. Auf der rechten Seite sind die Heiligen Petrus und Paulus dargestellt.

Wieso Petrus und Paulus obwohl wir wissen dass beide zur Zeit der Auferstehung Jesu noch lebten ?

Diesbezüglich muss verdeutlicht werden dass die Ikone sich nicht nur auf das geschichtliche Ereignis der Auferstehung bezieht sondern auf das theologische Geheimnis dieses Geschehens in dem wir die Vorausgestaltung der Auferstehung aller Menschen sehen können, sowohl derer die vor Jesus lebten wie auch derer die nach Ihm leben werden. Und weil ich die Universalität dieses Geheimnisses unseres Glaubens ausdrücken wollte habe ich mir eine kleine "Neuerung" erlaubt, indem ich hinter den Aposteln Petrus und Paulus einige Figuren mehrerer menschlicher Rassen dargestellt habe. Die Erlösung ist, wie es in der Offenbarung des Johannes heißt, für alle Völker, Rassen, Sprachen und Nationen erfolgt.

„Als Du Dich bis in den Tod erniedrigtest, Du das unsterbliche Leben, hast Du die Unterwelt durch den Glanz Deiner Gottheit niedergeworfen. Als Du die Toten unter der Erde erwecktest, riefen alle Mächte der Himmel aus: Christus, der Du das Leben gibst, unser Gott, Dir sei die Ehre!“ (*Auferstehungstroparion*, 2. Ton).

O vitamină pentru suflet

Dr. Victor Coroianu*

Apus de soare în Rio de Janeiro

Au trecut mulți ani de atunci, poate trei, poate cinci, dar nici el nu știa precis. Totuși, deși au trecut atâtea ierni și primăveri de atunci, el n-a putut uita acele clipe emoționante pe care le-a trăit între săracii și nefericiții din „favelas”-urile din Rio de Janeiro.

Atunci, P. Pedro Arrupe S.J., Superiorul General al Ordinului Iezuiților, a fost invitat să țină o slujbă religioasă acestor uitați de lume, care-și pierduseră încrederea în autorități, în oameni și chiar în Dumnezeu, pe care-l credeau prea departe de ei și de grijile lor, ca să-i poată ajuta și să le îmbunătățească traiul pe care nu-l mai puteau suporta.

Și Padre a venit între ei, între cei o sută de mii care trăiau în acel cartier plin de murdării și noroaie, în acea vale care, la fiecare ploaie, era spălată de ape și inundații, încât le căra la vale tot pușinul pe care-l mai aveau.

„Când mergi între săraci, înveți o mulțime de lucruri” - a spus el.

Slujba religioasă a ținut-o într-o baracă improvizată, ciocănită și lipită din tot felul de materiale: cartoane vechi și uzate și foi de plastic îngălbenite de soare. Ea era deschisă din toate părțile. Nu existau uși, iar câinii și pisicile se strecurau liber printre picioarele credincioșilor de parcă ar fi dorit și ei să asculte cuvintele Domnului.

Și slujba începu. Dar, natural, orgă nu aveau și melodiile erau executate de un chitarist care nu era un virtuos și poate că nici prea strălucit, dar cânta cu pasiune, închizând ochii și, ridicându-și capul în sus spre Cer, părea să-L caute pe Cel de Sus, dorind să-L simtă aproape de el.

„Rezultatul slujbei a fost neobișnuit” – a spus Padre. „Dragoste înseamnă să te jertfești pe tine însuși, să te uiți și să cauți ceea ce pe alții îi

---

* S-a născut la Brașov, a studiat medicina și psihologia la Cluj, a profesat ca medic în Clinica Prof. Goia din Cluj, pe urmă la Sibiu ca medic șef. În 1975, din motive politice, se exilează în Germania unde va lucra, ca medic primar și docent, până în anul 1985. După pensionare trăiește în Germania și SUA (California). Pentru numeroasele lucrări științifice, în anul 1994 a fost ales Profesor Onorific al Universității „Iuliu Hațieganu” din Cluj Napoca.

face fericiți. Ce frumos este să trăiești pentru iubire! Ce grandios este să poți ceda! Dragostea înseamnă să oferi: prietenie, fericire și chiar pe tine însuși”.

Și, deodată, încep să plouă. Apa curgea în șuvoaie pe la picioarele lor. În unele părți picura de sus, în alte părți simțeau cum vântul suflă valuri de apă prin golurile laterale, încât erau uzi, iar apa le curgea pe cap și gât la vale, pe haine și pe cărțile sfinte. Dar Padre a continuat slujba.

Și acei oameni, care nu aveau nimic, erau dispuși să cedeze și tot din nimicul lor să-și poată împărtăși prietenia și fericirea cu ceilalți și să poată fi aproape de Dumnezeu.

„În momentul sfânt, al marilor prefaceri, când am ridicat hostia în aer, în tăcerea adâncă din baracă, am simțit deodată cum iubirea Domnului se difuza asupra tuturor și parcă îmi șoptea la ureche: «Feriți cei săraci, că a lor va fi Împărăția cerurilor»”.

Când săracii se încolonaseră în rând să primească hostia, ochii lor se umeziră și lacrimile le curgeau șiruri ca niște perle pe fețele lor arse de soare, fețe dure și pline de ridurile renunțării și deznădejdelor. În acele clipe scurte, ei îl întâlneau pe Isus, singura lor speranță și mângâiere.

„Măinile mele îmi tremurau, eram emoționat - a zis el - și abia am putut să le țin o scurtă predică-dialog. Când s-au ridicat să vorbească, simplu și sincer, am aflat lucruri pe care la o slujbă festivă nu le auzi niciodată”.

„Senhor - i-a zis o bătrână gârbovită, care abia se putea ține pe picioare - îți mulțumesc ție de o mie de ori. Tu ne-ai oferit nouă ceea ce ne-a lipsit cel mai mult și ceea ce noi doream mai mult și anume: sfânta slujbă”.

Și pe rând au venit alții, bătrâni ridați și tineri cu păr stufos și fete sărace dar curat îmbrăcate, și toți i-au întins timid mâna, i-au strâns-o și, în strânsoarea mâinilor osoase, el a simțit recunoștința lor.

La sfârșit, un tânăr înalt se apropie de el, se aplecă cu respect și, cu o voce voalată, îl invită să vină la el în cocioabă. Nu era departe și i-a spus lui Padre: „Vino la mine în casă! Eu vreau să-ți ofer ceva”. Părintele a ascultat, a așteptat și nu știa ce să răspundă: să primească invitația sau nu. Până la urmă a spus: „Da!”.

Cocioaba lui era o dărâmătură, un adăpost doar contra soarelui și poate și contra ploilor, care nu avea în interior, înafară de un pat pe jos, decât un scaun vechi, nesigur, pe trei picioare, care se clătina fioros în toate părțile.

De acolo de sus înșă, se putea vedea bine soarele care apunea undeva departe peste păduri. S-au așezat pe pragul ușii și au privit în liniște spre apus, până când tânărul rupse tăcerea și grăi: „Privește ce frumos e!”. Și au tăcut din nou și tăcerea lor a fost lungă, și soarele se lăsa tot mai jos, până când dispăru total, aruncând spre catapeteasma cerului o flacără enormă în atât de multe culori și nuanțe de auriu încât îți subjugă privirea. Atunci tânărul, cu o față zâmbitoare, parcă de iluminat, de fericit, se întoarse spre el și, rupând tăcerea, i se adresă din nou: „Eu nu știu cum să-ți mulțumesc pentru toate câte ai făcut pentru noi. Eu n-am ce să-ți dau. Dar am crezut că acest apus de soare îți va face plăcere. Atât am. Te bucuri? Nu-i așa? Noapte bună!”.

Și îi dădu mâna și Padre a plecat încet la vale, îngândurat, simțind totuși în el fericirea pe care le-a putut-o produce acelor care nu aveau nimic. Amin.

„Iar Isus, chemând la Sine pe ucenicii Săi, a zis: Milă Îmi este de mulțime, că iată sunt trei zile de când așteaptă lângă Mine și n-au ce să mănânce; și să-i slobozesc flămânzi nu voiesc, ca să nu se istovească pe drum. Și ucenicii I-ai zis: De unde să avem noi, în pustie, atâtea pâini, cât să săturăm atâta mulțime? Și Isus i-a întrebat: Câte pâini aveți? Ei au răspuns: Șapte și puțini peștișori. Și poruncind mulțimii să șadă jos pe pământ, a luat cele șapte pâini și peștii și, mulțumind, a frânt și a dat ucenicilor, iar ucenicii mulțimilor. Și au mâncat toți și s-au săturat și au luat șapte coșuri pline, cu rămășițe de fărâmituri. Iar cei ce au mâncat erau ca la patru mii de bărbați, afară de copii și de femei” (Mt 15, 32-38).

Ein Vitamin für die Seele

Dr. Victor Coroianu*

Sonnenuntergang in Rio de Janeiro

Viele Jahre sind derzeit vergangen, vielleicht drei, vielleicht fünf, er wusste es selbst nicht genau. Trotzdem, obwohl so viele Winter und Frühlinge vergangen waren konnte er die ergreifenden Augenblicke nicht vergessen die er damals unter den Armen und Unglücklichen in den "Favelas" von Rio de Janeiro erlebt hatte.

Damals wurde P. Pedro Arrupe S.J., Generalvorsteher des Jesuitenordens eingeladen eine Heilige Messe zu lesen, für diese von der Welt Vergessenen, die ihr Vertrauen in die Behörden, in die Menschen und auch in Gott verloren hatten, weil sie ihn viel zu entfernt von ihnen und ihren Nöten glaubten um ihnen zu helfen ihr unerträgliches Leben zu verbessern.

Und der Padre kam zu ihnen, zu den hunderttausend die in dem schmutzigen, dreckigen Stadtviertel wohnten, in einem Tal wo jeder Regen Überschwemmungen hervorrief, die ihre Habseligkeiten hinwegspülten.

"Wenn du zu den Armen gehst lernst du eine Menge" – sagte er sich.

Die Heilige Messe feiert er in einer improvisierten Baracke, zusammengehämmert und geklebt aus allerhand Altwaren, Kartone, sonnenvergilbte Plastikfolie. Sie war von allen Seiten offen, Türen gab es nicht, Hunde und Katzen streiften ungehindert zwischen den Beinen der Gläubigen, als wollten auch sie das Wort des Herrn vernehmen.

So begann die Heilige Messe. Natürlich gab es keine Orgel, die Melodien wurden von einem Gitarristen vorgetragen, nicht glänzend und schon gar nicht virtuos, aber mit Leidenschaft. Er spielte mit geschlossenen

---

* Wurde in Kronstadt (Rumänien) geboren. Er studierte Medizin und Psychologie in Klausenburg und arbeitete als Arzt in der Klinik von Professor Goia in Klausenburg, später als Chefarzt in Hermannstadt. In 1975 verliess er das Land aus politischen Gründen und arbeitete anschliessend in Deutschland als Oberarzt und Dozent bis 1985. Nach Renteneintritt lebt er in Deutschland und in der Vereinigten Staaten (Kalifornien). Wegen seiner zahlreichen wissenschaftlichen Veröffentlichungen wurde er 1994 zum Professor ehrenhalber der Universität „Iuliu Hatieganu“ Klausenburg gewählt.

Augen und hoch zum Himmel erhobenen Haupt, so als wolle er den Herrn in den Höhen suchen, Ihn nahe sein.

„Das Ergebnis des Gottesdienst war ungewöhnlich“ - sagte der Padre. Liebe bedeutet sich selbst zu opfern, sich selbst zu vergessen und das Glück der anderen suchen. Wie schön für die Liebe zu leben. Wie großartig sich aufzugeben. Liebe bedeutet Freundschaft, Seligkeit, ja sich selbst zu geben“.

Und plötzlich begann es zu schütten. Das Wasser floss in Strömen zwischen ihren Füßen, an einigen Stellen tropfte es von oben, an anderen blies der Wind den Regen durch die Seitenöffnungen. Alle waren nass, das Wasser floss vom Kopf über den Hals, auf die Kleidung, auf die heiligen Bücher. Aber er setzte unbeirrt die Feier der Heilige Messe fort.

Und diese Menschen, die nichts besaßen, waren gewillt sich zu beugen und aus ihrem nichts heraus ihre Freundschaft und ihre Seligkeit mit den anderen zu teilen um Gott nahe zu sein.

„Im heiligen Augenblick der Wandlung als ich in der tiefen Stille der Baracke die Hostie erhob, fühlte ich plötzlich wie sich Gottes Liebe über alle ergoss, und mir war als flüstere er mir ins Ohr: «Selig die Armen denn ihrer ist das Himmelreich»“.

Als die Armen sich in Reihen aufstellten um die Hostie zu empfangen, blieb kein Auge trocken. Ihre Tränen flossen wie Perlen über die sonnenverbrannten, harten, runzligen Gesichter die von Hoffnungslosigkeit und Entsagungen gekennzeichnet waren. In diesen kurzen Augenblicken trafen sie Jesus, ihr einziger Trost, ihre einzige Hoffnung.

„Meine Hände zitterten, ich war ergriffen – sagte er – und ich war kaum im Stande eine kurze Predigt mit Zwiesprache zu halten. Als sie sich erhoben, einfach und aufrichtig sprachen, erfuhr ich Dinge die man bei einem Festgottesdienst niemals hören kann“.

„Senhor – sagte mir eine vom Alter gebeugte Frau die sich kaum auf den Beinen halten konnte – ich danke dir tausendmal, du hast uns das gegeben was uns am meisten fehlte und was wir uns am meisten wünschten: die Heilige Messe“.

Und der Reihe nach kamen andere, runzlige Alte, Junge mit buschigen Haaren und arme aber sauber gekleidete Mädchen. Alle reichten

ihm schüchtern die Hand und drückten seine und im Druck dieser knochigen Hände spürte er ihre Dankbarkeit.

Ganz am Ende näherte sich ein hoher junger Mann, verbeugte sich respektvoll und lud in mit klangloser Stimme zu sich in seine Hütte. Es war nicht weit und er meinte zum Padre: „Komm zu mir nach Hause. Ich möchte dir etwas bieten!“. Der Padre hörte, wartete und wusste schliesslich nicht was er antworteten, ob er die Einladung annehmen sollte oder nicht. Endlich entschied er sich und sagte „Ja!“.

Die Hütte war eine Trümmerbude, ein Unterschlupf der Sonnenschutz aber kaum Schutz gegen Regen bot. Im Inneren gab es ein Bett auf dem Boden und einen alten, unsicheren Stuhl der auf seinen drei Beinen mächtig in alle Richtungen wackelte.

Von dort oben jedoch hatte man einen herrlichen Blick auf die über entfernte Wälder niedergehende Sonne. Sie setzten sich auf die Türschwelle und blickten schweigend gen Westen bis der Jugendliche das Schweigen brach und sagte: „Sieh wie schön es ist!“, und sie schwiegen erneut ein langes Schweigen, während die Sonne immer tiefer hinabsank, auf die Ikonostase des Himmels ein riesiges Feuer entfachte dessen unendliche Farben und Goldnuancen den Blick unterjochten und schliesslich ganz verschwand. Dann wandte sich der Jugendliche, mit lächelndem Gesicht, wie erleuchtet, wie selig ihm zu und brach das Schweigen mit den Worten. „Ich weis nicht wie ich dir danken soll für alles das du für uns getan hast. Ich habe nichts das ich dir geben könnte. Ich dachte aber dass dieser Sonnenuntergang dich erfreuen würde. Das ist alles was ich habe. Hast du dich gefreut? Nicht wahr? Gute Nacht!“

Er reichte dem Padre die Hand, und dieser begann langsam den Abstieg ins Tal in Gedanken versunken und mit dem Gefühl der Seligkeit die er jenen gebracht hatte die gar nichts hatten. Amen.

„Jesus rief seine Jünger zu sich und sagte: Ich habe Mitleid mit diesen Menschen; sie sind schon drei Tage bei mir und haben nichts mehr zu essen. Ich will sie nicht hungrig wegschicken, sonst brechen sie unterwegs zusammen. Da sagten die Jünger zu ihm: Wo sollen wir in dieser unbewohnten Gegend so viel Brot hernehmen, um so viele Menschen satt zu machen? Jesus sagte zu ihnen: Wie viele Brote habt ihr? Sie antworteten: Sieben, und noch ein paar Fische. Da forderte er die Leute auf, sich auf den

---

Boden zu setzen. Und er nahm die sieben Brote und die Fische, sprach das Dankgebet, brach die Brote und gab sie den Jüngern und die Jünger verteilten sie an die Leute. Und alle aßen und wurden satt. Dann sammelte man die übrig gebliebenen Brotstücke ein, sieben Körbe voll. Es waren viertausend Männer, die an dem Mahl teilgenommen hatten, dazu noch Frauen und Kinder“ (Math 15, 32-38).

(Übersetzung: Arpad Kuzman)

Mircea Carp

In memoriam: Monseniorul Octavian Bârlea *

Marti, 5 aprilie 2005, a încetat din viață Monseniorul Octavian Bârlea, una din cele mai de seamă personalități ale exilului românesc. Un Român „în cuget și simțiri”, un creștin adevărat, un slujitor dârz al Bisericii Române Unite cu Roma.

Octavian Bârlea s-a născut la 5 mai 1913 în comuna Mogoș, județul Alba. A urmat școala primară, liceul și studiile teologice în țară. În 1933 a fost hirotonit preot. Câțiva ani mai târziu, a fost chemat la Roma să-și desăvârșească studiile teologice, remarcându-se de la început în fața superiorilor săi români și de alte naționalități.

În octombrie 1945, după terminarea războiului, este trimis conducător al Misiunii Vaticanului pentru refugiații români din Austria și Germania. În această calitate l-am cunoscut personal și am colaborat cu el, din 1948 până în 1951, cât și cu alți misionari români în cele două țări: Părintele Florian Müller (originar din Dobrogea), Părintele Vasile Zăpârțan (din Dej), Părintele Flaviu Popan, preotul ortodox Dumitru Popa. Trece apoi la misiunea de asistență pentru românii uniți din Paris și Europa apuseană.

Nu cred că există români care s-au refugiat în acea perioadă prin Austria și Germania care să nu-l fi cunoscut, care să nu-l fi văzut, care să nu fi auzit măcar de Părintele Bârlea.

Între anii 1973 și 1977 este trimis ca Vizitator Apostolic în Statele Unite ale Americii, pentru românii de rit bizantin de acolo. Ca în toate misiunile sale, Monseniorul Bârlea, deși a slujit cu credință Biserica sa Unită, în raporturile cu românii de o parte și de alta a Atlanticului, nu a făcut nici o deosebire între frații ortodocși sau de alte confesiuni.

Mergând pe acest drum, a organizat, încă la Roma fiind, în anul 1957, *Societatea Academică Română*, iar în anul 1975, fiind în Statele Unite, *Academia Americană de Arte și Știință* (ARA) care cu vremea avea să devină cea mai prestigioasă instituție de cultură românească din exil. Să amintim doar că din rândurile ei au făcut parte laureatul Premiului Nobel, Dr. George Palade, scriitorul Mircea Eliade, istoricul și publicistul George

---

* Acest text a fost prezentat de Domnul Mircea Carp la Postul de radio *Europa Liberă* și publicat ulterior în nr. III, iunie 2005 din *Caietele INMER* (Institutul Național pentru Memoria Exilului Românesc).

Ciorănescu, atomistul Mircea Fotino, scriitorul Nicolae Timiraș, istoricul Dinu Giurescu și mulți alții.

Monseniorul Bârlea a scris nenumărate articole cu subiect religios, dar și istoric. La unul din recentele congrese ARA a prezentat o superbă lucrare referitoare la Regele Carol I. A editat o revistă de înaltă ținută, *Perspective*, care se voia a fi o punte de legătură între românii uniți și cei ortodocși. Și poate, în vârful piramidei sale publicistice trebuie să punem *Mitropolia Bisericii Române Unite*.

Monseniorul Bârlea a ținut să se adreseze însă și direct fraților din țară, în anii urgiei comuniste, predicând sau vorbind de la microfonul posturilor de *Radio Vatican*, *Vocea Americii* și *Europa Liberă*.

Cu moartea Monseniorului Octavian Bârlea, exilul românesc - și nu numai el, ci întreaga țară - pierde un mare român și un duhovnic de seamă.

Să-l aibe Dumnezeu în paza Lui!

Mircea Carp

In Memoriam: Monseigneur Octavian Barlea*

Dienstag den 5 April 2005 ist Monseigneur Octavian Barlea eine der hervorragendsten Persönlichkeiten des rumänischen Exils aus dem Leben geschieden. Ein Rumäne „in denken und empfinden“, ein wirklicher Christ, ein unbeugsamer Diener der Rumänischen Unierten Kirche mit Rom.

Octavian Barlea wurde am 5 Mai 1913 in der Gemeinde Mogosch, Kreis Alba (Rumänien) geboren. Er besuchte die Volksschule und das Lyzeum und studierte anschliessend Theologie in Rumänien. 1937 wurde er zum Priester geweiht. Einige Jahre später wurde er zur Vervollkommnung seiner theologischen Studien nach Rom eingeladen wo er sich von Anfang an auszeichnete, sowohl vor seinen rumänischen Vorgesetzten wie auch vor jenen anderer Nationalitäten.

Im Oktober 1945, nach dem Ende des Krieges, wurde er als Leiter der Vatikanischen Mission für rumänische Flüchtlinge nach Österreich und Deutschland gesandt. In dieser Eigenschaft habe ich ihn persönlich kennen gelernt und mit ihm von 1948 bis 1951 zusammengearbeitet, wie auch mit anderen rumänischen Missionären in den zwei genannten Staaten: Priester Florian Müller (aus der Dobrudscha stammend), Priester Vasile Zapartan (aus Dej), Priester Flaviu Popan, der orthodoxe Priester Dumitru Popa. Anschliessend übernimmt er die Mission zur Assistenz für die unierten Rumänen in Paris und Westeuropa.

Ich glaube nicht dass es Rumänen gibt die sich in jener Zeit als Flüchtlinge in Österreich und Deutschland aufhielten die Monseigneur Barlea nicht kannten, gesehen, oder mindestens von ihm gehört hatten.

Zwischen 1973 und 1977 wurde er als Apostolischer Visitator in die Vereinigten Staaten von Amerika gesandt für die dortigen Rumänen byzantinischen Rituals. Wie in allen seinen Missionen in denen Monseigneur Barlea seiner Unierten Kirche mit Treue gedient hat, machte er in seinen Beziehungen zu den Rumänen auf beiden Seiten des Atlantiks, keinen Unterschied zu den orthodoxen Brüdern oder jenen anderer Glaubensrichtungen.

---

* Dieser Text wurde von Herrn Mircea Carp im Radiosender *Freies Europa* präsentiert und nachher nr. III, Iunie 2005, in *Caietele INMER* (Institutul National pentru Memoria Exilului Romanesc) veröffentlicht.

Auf diesem Wege organisierte er 1957, als er noch in Rom war die *Rumänische Akademische Gesellschaft* und 1975 in den Vereinigten Staaten von Amerika die *Rumänisch - Amerikanische Akademie der Künste und Wissenschaften* (ARA) die sich mit der Zeit zur angesehensten kulturellen Institution des rumänischen Exils entwickelte, denkt man nur daran dass in ihren Reihen Persönlichkeiten wie der Nobelpreisträger Dr. George Palade, der Schriftsteller Mircea Eliade, der Geschichtswissenschaftler und Publizist George Cioranescu, der Atomwissenschaftler Mircea Fotino, der Schriftsteller Nicolae Timiras, der Geschichtswissenschaftler Dinu Giurescu und viele andere anzutreffen waren.

Monseigneur Barlea verfasste unzählige Schriften mit religiösen aber auch mit geschichtlichen Themen. Bei einem vor kürzerer Zeit stattgefundenen ARA - Kongress präsentierte er eine hervorragende Arbeit über König Carol I. Er war der Herausgeber der Hochangesehenen Zeitschrift *Perspective* die sich als Brücke zwischen den unierten und den orthodoxen Rumänen verstand. Und vielleicht müssen wir als Spitze der Pyramide seiner publizistischen Tätigkeit *Die Metropole der Rumänischen Unierten Kirche* betrachten.

Monseigneur Barlea wollte sich aber in den Jahren des kommunistischen Unheils auch direkt an die im Lande verbliebenen Brüder wenden, durch Predigten oder Reden an den Mikrofonen der *Radiosender Vatikan*, *Stimme Amerikas* und *Freies Europa*.

Durch den Tod von Monseigneur Barlea verliert das rumänische Exil und nicht nur dieses, das ganze Land, einen großen Rumänen und einen bedeutenden Seelsorger.

Gott habe Ihn selig!

Eufrosina Dumitrică*

Rugăciune

Doamne Sfinte și-ndurate,
Ce de sus la noi privești,
Redă iară fericirea
Tării noastre Românești!

Fă pământul să rodească,
Îngrășat cu trupuri tineri
Și vlăstare noi să crească,
I-ai povara de pe umeri!

Dă-le iarăși mulțumirea,
Adă-le belșug în case,
Iartă-le chiar rătăcirea
C-au uitat de Tine, Doamne!

Fă să zburde iar copiii
Ca mieluții pe imaș,
Iar Tu, Doamne, păstorește
Oile ce-au mai rămas!

Țara noastră să-nflorească
Ca un colț de rai ce este
Și viteji voinici să crească,
Feți frumoși ca în poveste!

---

* S-a născut la 20 octombrie 1929 în comuna Telega, județul Prahova. A urmat cursurile gimnaziale la Câmpina și pe cele liceale la București. A absolvit apoi școala de asistenți medicali activând timp de 32 de ani, la Spitalul „Gheorghe Marinescu“, Secția de Neurologie, unde a fost, până la ieșirea la pensie în anul 1984, asistent medical cu grad principal și asistentă principală șefă la Intensiv Station (Reanimare) Neurologie. A venit în Germania la 16 februarie 1986 și s-a stabilit la München.

Încercata noastră țară
Și-a plătit păcatul greu,
Iartă-i, Doamne, de se poate,
Că tu poți ierta mereu!

Vor veni iar sărbătoarea
În lăcaș de-nchinăciune
Să se roage de iertare,
Că li-i sufletul tăciune.

Și-adă, Doamne, pace-n țară,
Dă-le minte, sănătate
Celor ce conduc poporul,
Să-l conducă cu dreptate!

Pr. Ioan-Irineu Fărcaș*

Data Sfințelor Paști și problema calendarului

După căderea regimurilor totalitare din Europa de Est, ce a avut drept urmare emigrarea înspre Occident a unui mare număr de femei și de bărbați în căutare de noroc și de un loc de muncă, crește pe zi ce trece numărul căsătoriilor mixte, în care unul dintre soți aparține unei tradiții bisericești diferită de cea romano-catolică sau protestantă. În aceste situații, diferența de timp în ceea ce privește data sărbătoririi Sfințelor Paști poate fi un element sau un motiv de diviziune destul de serios, mai ales atunci când atât soția cât și soțul sunt convinși că doar propriul Paște este cel sărbătorit la data corectă. De fapt Paștele este numai vârful unui *iceberg* care implică timpul Postului Mare și timpul de după Paști, deci perioade de pocăință și perioade de bucurie. Cum să ne imaginăm o familie mixtă în care sunt sărbătorite nu numai două Paște ci și două Posturi Mari la o distanță între ele de mai bine de o lună?

Situația din acest an în care creștinii răsăriteni sărbătoresc Sfintele Paști cu cinci săptămâni mai târziu decât frații lor apuseni, m-a determinat să prezint cititorilor revistei noastre câteva noțiuni legate de «problema pascală». Trebuie însă să avertizez de pe acum că aceasta nu poate fi tratată independent de problema calendarului. Sărbătoarea Paștilor, fiind cea mai mare sărbătoare creștină, determină mersul întregului an bisericesc, de la sistemul de lecturi biblice (Apostole și Evangheliile) până la modalitățile de cântare (versurile bisericești) din cadrul Sfințelor Slujbe. Astfel, fără a cunoaște dinainte data Paștilor dintr-un anumit an, este imposibilă alcătuirea calendarului bisericesc din acel an.

1. Câteva noțiuni de astronomie și cronologie

Aproape toți dintre noi știm că unele Biserici creștine au păstrat în viața lor liturgică calendarul vechi sau neîndreptat (calendarul iulian), pe când altele au adoptat calendarul nou sau îndreptat (calendarul gregorian).

---

* S-a născut la 27 martie 1976 la Târnăveni (România). A studiat filosofia (1995-1998) și teologia (1999-2004) la Universitatea Pontificală Gregoriană din Roma. Din 1 octombrie 2006 este conducătorul Misiunii Române Unite din Germania.

Dar ce este *calendarul*?¹ Este un sistem de măsurare a timpului, care indică durata și diviziunea timpului în zile, săptămâni, luni și ani pe baza observării fenomenelor astronomice. Termenul de *calendar* vine de la cuvântul din limba latină *calendae* care înseamnă chemare sau convocare. Prin cuvântul *calendae* la Roma se indica prima zi a fiecărei luni, zi în care romanii erau chemați sau convocați în Forum pentru a li se aduce la cunoștință unele hotărâri de interes general. Primele calendare au fost întemeiate exclusiv pe baza fenomenelor cerești, adică pe „mersul” lunii și al soarelui, cei doi luminători mari, creați și rânduiți de Domnul Dumnezeu „să lumineze pe pământ, să despartă ziua de noapte și să fie semne ca să deosebească anotimpurile, zilele și anii” (*Facere* 1,14). Plecând de la observarea acestor două corpuri cerești, oamenii au întemeiat mai multe feluri de calendare. De pildă musulmanii folosesc un *calendar lunar*, adică un calendar bazat pe mersul lunii. Vechii evrei, bazându-se pe textul din *Cartea Facerii* amintit mai sus, aveau un *calendar lunar-solar*, adică un calendar bazat pe mersul lunii dar adaptat activităților agricole (semănat, cules, etc), astfel încât acestea să coincidă cu aceleași luni ale anului. Începând cu împăratul Iuliu Cezar, romanii au adoptat un *calendar solar*, adică un calendar bazat pe „mersul” soarelui.

Având în vedere scopul practic al calendarului, unitatea lui de măsură trebuia să nu fie prea mare, să fie constantă și să aibă limite bine determinate. Din aceste motive s-a ales ca unitate de bază în măsurarea timpului:

1. *Ziua solară medie*. Ea are 24 de ore, durată dedusă, cu o mică diferență, din *ziua solară naturală*, adică din intervalul de timp cuprins între două răsăriri de soare². Ca orice unitate de măsură, *ziua solară medie* are și ea multiplii și submultiplii.

2. *Săptămâna calendaristică* este o perioadă de timp convențională, cuprinzând un ciclu de șapte zile medii. Ea se deduce din *săptămâna naturală*, adică din intervalul de timp dintre două faze consecutive ale lunii:

---

¹ Cfr. A. SCHOTTERER, „Calendario”, în H. WALDENFELS (a cura di), *Nuovo Dizionario delle Religioni*, Cinisello Balsamo (Milano) 1993, 104-105

² La popoarele și religiile care au un calendar întemeiat pe mersul soarelui (calendar solar), *ziua naturală* începe odată cu răsăritul soarelui. Pe când la popoarele și religiile care au un calendar întemeiat pe mersul lunii (calendar luni-solar sau lunar), *ziua naturală* începe odată cu apusul soarelui.

dintre luna nouă și primul pătrar, dintre primul pătrar și luna plină ș.a.m.d. Numărul de șapte corespunde celor șapte zile ale creației. Dacă la unele popoare păgâne zilele săptămânii erau desemnate cu numele zeilor, la evrei zilele săptămânii, cu excepția sâmbetei, aveau o succesiune numerică cu raportare la sabat, fără a avea nume proprii³.

3. *Luna calendaristică* este deasemenea o perioadă de timp convențională, de 30 sau 31 de zile. Odată cu introducerea calendarului iulian, un calendar bazat numai pe mersul aparent al soarelui, această perioadă de timp nu mai are nici o legătură cu fazele lunii de pe cer. Înainte însă de introducerea calendarului iulian, luna calendaristică era întotdeauna sincronizată cu fazele lunii de pe cer, adică o lună calendaristică începea întotdeauna odată cu apariția pe cer a lunii noi. Intervalul de timp care îi trebuie lunii de pe cer să revină la aceeași fază, adică de la lună nouă la lună nouă, poartă denumirea de *lună lunară*, având o durată de 29 de zile, 12 ore, 44 de minute și 2,9 secunde.

4. *Anul calendaristic* este tot o perioadă de timp convențională care cuprinde 365 sau 366 de zile. Anul calendaristic se deduce din *anul astronomic* sau *tropic*, adică din intervalul de timp dintre două treceri consecutive ale soarelui la echinoctiul de primăvară. Acest interval de timp are o durată de 365 de zile, 5 ore, 48 de minute și 45-46 de secunde. Problema care stă în fața oricui dorește să întemeieze un calendar este că anul astronomic nu are un număr exact de zile, ci 365 de zile și *aproape* un sfert. Urmarea acestui fapt este că dacă se stabilește durata anului calendaristic de 365 de zile această diferență de un sfert de zi, sau, mai

---

³ Este interesant de notat că în încercările de îndreptare a calendarului, ciclul săptămânal nu a fost niciodată întrerupt. Cfr. J. CASANOVAS, „La determinazione della Pasqua”, în *Rivista Liturgica* 1-2 (2001) 178. Mai mult decât atât, el a fost cauza falimentului încercărilor de îndreptare a calendarului, mai ales al celor de la începutul secolului XX întreprinse de Societatea Națiunilor, încercări de a elabora un *calendar permanent* sau *fix*, adică un calendar în care aceleași zile ale săptămânii să cadă în aceleași date ale lunii în fiecare an. În cadrul acestui calendar fix, Sărbătoarea Paștilor era prevăzută să cadă întotdeauna în duminica de 15 aprilie. Conciliul Ecumenic Vatican II, în Anexa la Constituția despre Liturgie, *Sacrosanctum Concilium*, declară: „Dintre diferitele sisteme propuse în vederea stabilirii unui calendar permanent și a introducerii lui în societatea civilă, Biserica le admite numai pe acelea care păstrează și apără săptămâna de șapte zile, inclusiv duminica, fără a intercala vreo altă zi în afara săptămânii, astfel încât succesiunea săptămânii să rămână neatinsă, afară de intervenția unor motive foarte grave asupra cărora va trebui să se pronunțe Scaunul Apostolic”.

exact, de 5 ore, 48 de minute și 45-46 de secunde, după patru ani ajunge să dea o diferență de *aproape* o zi. Pentru a menține corespondența anului calendaristic cu anul astronomic s-a adoptat soluția ca la fiecare patru ani să se adauge o zi la luna februarie. Adăugarea sau suprimarea din calendar a unei zile sau a unei luni cu scopul de a aduce anul calendaristic în corespondență cu anul astronomic se numește *intercalare*. Arta întemeierii unui calendar stă deci în a elabora o serie de reguli pentru când și cum să se facă *intercalările*, astfel încât anul calendaristic să fie adus într-o cât mai exactă corespondență cu anul astronomic.

5. *Ciclul* cuprinde un număr precis de ani, după trecerea cărora un eveniment se repetă periodic. Astfel, astronomii au observat că după un grup de 28 de ani, datele din calendar revin în aceleași zile din săptămână în care au căzut cu 28 de ani înainte. De exemplu, dacă în anul 2008 data de 2 februarie a căzut într-o zi de sâmbătă, peste 28 de ani, adică în 2036, data de 2 februarie va cădea tot într-o zi de sâmbătă. Acest grup de 28 de ani se numește *ciclu solar*. Corespondența dintre datele calendarului și zilele săptămânii din cadrul unui *ciclu solar* de 28 de ani, a fost găsită cu ajutorul *literii duminicale*. Atasându-se, începând cu prima zi a fiecărui an (1 ianuarie), primele 7 litere ale alfabetului (a, b, c, d, e, f, g) primelor 7 zile din luna ianuarie și tot așa până la 31 decembrie, fiecărei duminici îi va corespunde o singură literă din cele 7⁴.

Pe lângă ciclul solar, în secolul al V-lea a.Chr., astronomul Meton din Atena a descoperit că 235 de luni lunare (1 lună lunară = 29 de zile, 12 ore, 44 de minute, 2,9 secunde) fac *aproape* cât 19 ani solari (1 an solar = 365 de zile, 5 ore, 48 de minute, 45-46 secunde). Acest grup de 19 ani se numește *ciclu lunar* sau *ciclu metonic*, după numele celui care l-a descoperit. Cu ajutorul *ciclului lunar* se pot calcula datele calendarului în care cad zilele cu lună plină. De exemplu, dacă în anul 2008 luna nouă pascală (cea mai apropiată de echinoziul de primăvară) cade în 8 martie și deci luna plină pascală la 22 martie, peste 19 ani, adică în 2027, aceste două faze ale lunii vor cădea iarăși în aceleași date ale anului. Primul *ciclu lunar* a fost calculat începând cu anul 1 a.Chr. Fiecărui an dintr-un *ciclu lunar* îi este atribuit un număr natural cuprins între 1 și 19, numit *număr de aur*.

---

⁴ Pentru anii bisecți, care prin introducerea unei zile în plus (29 februarie) aducea o deviere în succesiunea *literelor duminicale*, s-au adoptat *două litere duminicale*: prima de la 1 ianuarie la 29 februarie, iar a doua de la 1 martie la 31 decembrie.

Pentru calcularea *numărului de aur* al unui an oarecare trebuie să adunăm 1 la anul respectiv, iar rezultatul să-l împărțim la 19. Restul acestei împărțiri ne dă numărul de aur al acelui an. În cazul în care restul este 0, numărul de aur este 19. De exemplu, pentru anul 2008, numărul de aur este 14 deoarece $2008 + 1 = 2009$; $2009 : 19 = 105$ rest 14.

Prin anul 523 călugărul Dionisie cel Mic (cca. 500-550), originar din Sciția, a fost însărcinat de cancelarul Papei Ioan I, Bonifaciu, să elaboreze o metodă matematică de calculare a datei Paștilor pe baza „regulei” adoptate de Conciliul de la Niceea (325), numită și „regula alexandrină”. Dionisie a descoperit că în calendarul iulian, în vigoare în acea vreme în toate Bisericile creștine, datele Paștilor se repetă ciclic după fiecare 532 de ani. El a ajuns la acest rezultat înmulțind numărul anilor dintr-un *ciclu lunar* cu numărul anilor dintr-un *ciclu solar*: $19 \times 28 = 532$. În cadrul acestui ciclu mare de 532 de ani avem toate variațiile posibile ce reies din combinația ciclului lunar cu cel solar. Deci, după fiecare ciclu mare de 532 de ani, datele lunare ale duminicilor pascale se repetă în aceeași ordine⁵. De exemplu, dacă în anul 2008, Paștile cad, după calendarul iulian, la 27 aprilie, iar în anul 2009 la 19 aprilie, peste 532 de ani, adică în 2531, ele vor cădea din nou la 27 aprilie, respectiv la 19 aprilie.

Așadar, cu ajutorul *ciclului lunar* se pot calcula datele din calendar în care cad zilele cu lună plină, iar cu ajutorul *ciclului solar*, datele din calendar în care cad zilele de duminică. Odată cunoscute aceste date, este foarte simplu să se calculeze data Paștilor.

6. *Epacta*. Totuși, reforma gregoriană a calendarului din anul 1582, care a introdus, așa cum vom vedea, acele oportune corecturi pentru ca anul

---

⁵ Repetarea cu regularitate a fenomenelor cerești, după cicluri de 19 sau 28 de ani, a dus la întemeierea așa-ziselor *table pascale* sau *pashalii*, care indică data Paștilor pentru mai mulți ani consecutivi. Cele mai importante și mai exacte table pascale erau cele întemeiate de episcopii din Alexandria. Amintim aici *pashalia* întemeiată de Sfântul Chiril al Alexandriei pe o perioadă de 95 de ani (de la anul 436 până la anul 531). Aici el a formulat regula conform căreia intervalul de timp în care pot cădea Paștile sunt cele 35 de zile dintre 22 martie și 25 aprilie. De exemplu, dacă prima lună plină cade chiar în ziua echinocțiului de primăvară (21 martie) și e sâmbătă, a doua zi, duminică 22 martie, cad Paștile (data cea mai timpurie). Dacă luna plină cade la 20 martie, atunci nu e pascală, ci trebuie să așteptăm luna plină următoare, peste 29 de zile, la 18 aprilie. Dacă 18 aprilie cade într-o duminică, Paștile se vor sărbătorii abia în duminica următoare, adică la 25 aprilie (data cea mai târzie). Deci, după regulile stabilite de Sfântul Chiril, sărbătorirea Paștilor nu poate depăși în nici un caz primele 35 de zile de după echinocțiul de primăvară.

calendaristic sa fie adus din nou în corespondență cu cel astronomic, a adus cu sine și nevoia de a revedea întregul sistem de calcul al datei Paștilor. Medicul calabrez Aloysius Lilius a propus ca metodă de îndreptare a calendarului, introducerea *epactei*. *Epacta* (gr. *epaktós*: importat) este vârsta lunii în data de 31 decembrie, adică zilele ce au trecut de la ultima lună nouă dintr-un an pînă la ora 0 a anului nou următor. Conoașterea epactei permite calcularea vârstei lunii pentru orice zi a anului și deci calcularea datelor zilelor cu lună plină din an. Astfel, știindu-se că într-un an solar sunt 12 luni lunare (de 29,5 zile fiecare), într-un total de 355 de zile, epacta anului următor va fi mai „bătrână” cu 11 zile ($365 - 355 = 11$). Cunoscându-se epacta anului precedent este foarte ușor să se calculeze epacta anului în curs: trebuie doar să adunăm 11 la epacta anului precedent. În cazul în care se obține un număr mai mare de 30, atunci trebuie să scădem din el 30. Deci, dacă epacta anului 2007 a fost 11, atunci epacta anului 2008 este 22 ($11 + 11 = 22$). Odată cunoscută epacta unui an putem calcula vârsta lunii din orice zi a acelui an. Pentru a efectua corect acest calcul trebuie să ținem cont de faptul că prima lună lunară nu este ianuarie ci martie (martie – 1, aprilie – 2, mai – 3 etc). Astfel, vârsta lunii dintr-o zi oarecare a anului se calculează adunând numărul zilei cu epacta anului și cu numărul lunii. Dacă totalul depășește 30, atunci trebuie să scădem din el 30. De exemplu, dacă vrem să aflăm vârsta lunii din data de 27 aprilie 2008, vom face următoarea adunare: 27 (numărul zilei) + 22 (epacta anului 2008) + 2 (numărul lunii) = 51 ; $51 - 30 = 21$. Deci, în 27 aprilie 2008, vârsta lunii este 21 sau luna este în ziua a 21-a.

2. Calendarul iulian

Din cauza imperfecțiunii mijloacelor de observație a fenomenelor cerești de care dispuneau popoarele vechi, durata anului astronomic nu putea fi calculată exact. Această situație a dus la mai multe reforme ale calendarului. La Roma, după unele perioade de confuzie, a fost adoptat un an calendaristic, calculat de astronomii egipteni, ce avea o durată de 365 de zile. Dar acest an calendaristic avea cu *aproape* un sfert de zi mai puțin decât anul astronomic. Astfel, după fiecare patru ani, acest calendar arăta sfârșitul anului mai devreme cu *aproape* o zi. Cu trecerea timpului diferența dintre mersul acestui calendar și mersul astrelor creștea tot mai mult,

ajungându-se ca în anul 46 a.Chr., echinocțiul de primăvară să fie indicat de calendar cu trei luni mai devreme decât data lui reală.

Pentru a ieși din această situație anormală, împăratul Iuliu Cezar, a făcut apel la știința astronomului Sosigene din Alexandria. Acesta a alcătuit cel dintâi calendar solar științific, adică un calendar bazat numai pe mersul aparent al soarelui. Împărțirea lui în 12 luni era o împărțire pur convențională, adică durata unei luni calendaristice nu mai era calculată în funcție de fazele lunii de pe cer. Primul pas făcut de Sosigene în întemeierea acestui calendar a fost să calculeze durata anului astronomic de 365 de zile, 5 ore, 48 de minute și 45-46 de secunde. Apoi a restabilit corespondența anului calendaristic cu anul astronomic, intercalând 90 de zile la anul 46 a.Chr., adică diferența cu care anul calendaristic o luase înaintea celui astronomic. Odată restabilită corespondența dintre anul astronomic și anul calendaristic, astronomul alexandrin a stabilit durata anului calendaristic de 365 de zile. Iar pentru că diferența de 5 ore, 48 de minute și 45-46 de secunde dintre anul astronomic și anul calendaristic, în patru ani ajungea să fie de *aproape* o zi, hotărî ca la fiecare patru ani să se facă o intercalare de o zi, adică din patru în patru ani să se adauge câte o zi la anul calendaristic. Această zi intercalară a fost numită *bis sexta calendas Martii*, adică *pentru a doua oară a șasea (zi) a Calendelor lui Martie* (pentru noi astăzi, ziua de după 23 februarie), iar anul respectiv *bisextilis*, de unde denumirea de *an bisect*. Prin această intercalare astronomul alexandrin restabilește corespondența dintre anul calendaristic și anul astronomic după fiecare patru ani, sau după fiecare 1461 de zile ($4 \times 365 \text{ zile} + 1 \text{ zi} = 1461 \text{ zile}$). În același timp, el a păstrat împărțirea anului în 12 luni de 30 și 31 de zile (cu excepția lunii februarie care avea numai 28 de zile în anii comuni și 29 de zile în anii bisecți), stabilind echinocțiul de primăvară la 24 martie. Calendarul întocmit de Sosigene a rămas în întrebuințarea romanilor cu numele de *calendarul iulian*, de la numele împăratului Iuliu Cezar care a dispus alcătuirea lui. Creștinii, deoarece în marea lor majoritate trăiau pe teritoriul Imperiului Roman, au moștenit acest calendar, introducând în el sărbătorile specific creștine și sistemul de împărțire a anilor în luni, a lunilor în săptămâni și a săptămânilor în zile.

3. Problema Pascală și legătura ei cu problema calendarului

Deși calendarul iulian era cel mai bun calendar întocmit până atunci, nu era lipsit de imperfecțiuni. Considerând trei ani calendaristici comuni, de 365 de zile, iar al patrulea bisect, de 366 de zile, în patru ani rămânea totuși o diferență de 44 de minute și 56 de secunde, cu care anul calendaristic rămânea în urma celui astronomic. Această diferență, deși neînsemnată în raport cu o perioadă scurtă de timp, devine perceptibilă dacă este raportată la perioade mai lungi. Astfel, în 128 de ani această diferență se ridică la o zi, iar în 384 de ani, la 3 zile. Deci la fiecare 128 de ani, anul calendaristic iulian rămânea în urma celui astronomic cu o zi, iar la fiecare 384 de ani, cu trei zile. În felul acesta, echinocțiul de primăvară, stabilit de astronomul Sosigene la 24 martie, peste 384 de ani, deci pe vremea Primului Conciliu Ecumenic de la Niceea (325), avea să cadă la 21 martie.

Această necorespondență dintre anul calendaristic și cel astronomic ar fi putut fi trecută cu vederea dacă nu ar fi fost Sărbătoarea Paștilor⁶. Această sărbătoare, așa cum am avertizat deja, stă în centrul problemei calendarului, fiind o sărbătoare cu dată variabilă. Motiv de teamă pentru mulți și de derâdere pentru nu puțini, calculul datei Sfințelor Paști nu era întotdeauna în conformitate cu textele Sfințelor Scripturi (*Ieșire* 12,1-8; *Numeri* 9,2-5; 28,16-17; *Levitic* 23,5-8; *Deuteronom* 16,1-8). Cauza acestei neconformități consta în faptul că data Paștilor nu se calcula numai în funcție de mersul soarelui, adică numai după un calendar solar, cum era calendarul iulian, ci și în funcție de mersul lunii. Biserica dorind, pe de o parte, să sărbătorească anual cele mai importante evenimente din viața și istoria ei, pe cât posibil, chiar în zilele din cursul anului când ele s-au petrecut, pe de altă parte, să respecte cât mai exact prevederile Sfințelor Scripturi, nu a putut trece cu vederea această neconformitate. În remedierea ei întâmpina însă o dificultate: pentru fixarea datei Sfințelor Paști, Biserica avea un singur punct de orientare - Paștile evreiesc.

În stabilirea datei Paștilor, evreii respectau prescripțiile lui Moise din *Cartea Ieșirii* 12,1-8, din *Cartea Numerii* 28,16 și din *Cartea Leviticului* 23, 5 unde citim: „În luna întâi, în ziua a paisprezecea a lunii, către seară, sunt

---

⁶ Cfr. J. CASANOVAS, „La determinazione della Pasqua”, în *Rivista Liturgica* 1-2 (2001) 177, 182. E. BRANIȘTE, „Problema unificării calendarului în Bisericile Ortodoxe”, în *Ortodoxia* 2 (1955) 184-185.

Paștile Domnului”. Prima lună din calendarul evreiesc se numea Nisan. Ea era considerată prima lună de primăvară și începea odată cu ivirea pe cer a lunii noi. Începutul lunii Nisan se calcula de către *Sinedriu*, cea mai mare autoritatea religioasă a evreilor, cu sediul în Ierusalim. Acest calcul nu era nici simplu și nici întotdeauna posibil. Lăsând la o parte imperfecțiunea mijloacelor de observație, lună nouă este atunci când luna de pe cer este în conjuncție cu soarele, adică are aceeași longitudine cerească cu el. În acel moment soarele strălucește atât de puternic încât este aproape imposibil să se observe luna în acea poziție. Ea se poate vedea mai bine abia în ziua următoare, dar cu anumite precauții⁷. Ziua a paisprezecea a lunii Nisan era o zi cu lună plină, căci luna plină cade întotdeauna la o distanță de paisprezece zile de luna nouă. Odată stabilită prima lună a anului, Paștile evreiesc *nu mai era o sărbătoare cu dată variabilă* ci cădea întotdeauna în aceeași lună (Nisan) și în aceeași zi a lunii (ziua a paisprezecea)⁸.

Creștinii primelor trei-patru secole, mai ales cei din Asia Mică, urmau data Paștilor evreiești, adică data de 14 Nisan, indiferent în ce zi a săptămânii ar fi căzut această dată. Din acest motiv ei erau numiți *quartodecimani*. Alții, mai moderați, de prin părțile Antiohiei, deși sărbătoreau Paștile „în prima zi a săptămânii” (*Mt* 28,1; *Mc* 16,2; *Lc* 24,1) după ziua sâmbetei, adică duminica, aveau grijă ca ea să cadă în săptămâna azimilor evreiești, chiar și atunci când aceasta cădea înaintea echinocțiului de primăvară. Din acest motiv ei erau numiți *protopashiți*, adică cei care sărbătoreau Paștile mai devreme decât data regulamentară. Biserica a respins și a condamnat de timpuriu ambele practici, din cel puțin două motive. Unul de ordin istoric: în anul răstignirii Mântuitorului, Paștile evreiesc s-a serbat, ca ordine de timp, înainte de Învierea Domnului, care

---

⁷ Cfr. J. CASANOVAS, „La determinazione della Pasqua”, în *Rivista Liturgica* 1-2 (2001) 179-180

⁸ Se pare că până la distrugerea Ierusalimului, din anul 70 d.Hr., evreii au păstrat obiceiul de a observa în mod direct luna nouă cu care începea anul și în funcție de care se proclama data Paștilor. Proclamarea era solemnă, prin sunet de corn și prin trimiterea de mesageri în tot teritoriul, practică ce conferea sărbătorii o importanță deosebită. După anul 70 d.Hr., și după împrăștierea poporului evreu în toată lumea, nu s-a mai putea menține acest obicei. Totuși, pentru ca Paștile să fie sărbătorit în aceeași zi de către toți membrii poporului, liderii religioși au încercat elaborarea de reguli bazate pe ciclul metonic de 19 ani și adoptarea unui calendar ce nu mai depindea de observările directe ale lunii. Cfr. J. CASANOVAS, „La determinazione della Pasqua”, în *Rivista Liturgica*, 1-2 (2001) 180.

este centrul și fundamentul Paștilor creștine. Altul de ordin simbolic: mielul pascal al evreilor nu era decât simbolul premergător al Mielului lui Dumnezeu, Hristos, Cel prevestit de profeți (cfr. *Isaia* 53,7) și Care ia asupra Sa păcatele lumii (cfr. *In* 1,29-36)⁹. În anul 325 cei 318 Episcopi reuniți, din dorința împăratului Constantin cel Mare, la Niceea în Primul Conciliu Ecumenic, au condamnat aceste practici, punând capăt gravei lipse de unitate din interiorul Bisericii¹⁰.

4. Data Paștilor și problema calendarului la Conciliul de la Niceea (325)

De multe ori se afirmă, din neștiință și sub pretextul fidelității față de tradiție, că Părinții de la Primul Conciliu Ecumenic de la Niceea ar fi formulat canoane sau reguli precise referitoare la modul de calculare al datei Paștilor. Trebuie însă precizate foarte clar două lucruri: 1) Primul Conciliu Ecumenic nu a formulat nici o regulă strict tehnică, pentru determinarea datei Paștilor. El doar a consfințit și universalizat regulile de calculare a datei Paștilor din *Canonul pascal alexandrin*, stabilite deja între anii 284-322. 2) Regulile *Canonului pascal alexandrin*, conținute și universalizate de Părinții conciliari la Niceea, nu au un caracter dogmatic sau moral ci unul „cultic sau disciplinar-juridic”, adică privesc „buna rânduială bisericească”. Prin urmare ele „n-au viață veșnică și multe dintre cele vechi au și fost schimbate prin obiceiul, uzul, sau practica bisericească, sau prin însăși

---

⁹ Cfr. E. BRANIȘTE, „Problema unificării calendarului liturgic în Bisericile Ortodoxe”, în *Ortodoxia* 2 (1955) 208.

¹⁰ Cu mai bine de un deceniu înainte de Primul Conciliu Ecumenic de la Niceea (325), împăratul Constantin cel Mare, conștient de urmările politice pe care le putea avea lipsa de unitate cu privire la data Paștilor, a dispus întrunirea unui Conciliu la Arles, în anul 314. Episcopii participanți la acest Conciliu, provenienți din toate provinciile Imperiului Roman aflate la vremea aceea sub autoritatea lui Constantin, au comunicat Papei Silvestru (†335) hotărârea Conciliului ca data Sfințelor Paști „ut uno die et uno tempore, per omnem orbem a nobis obsevetur” (să fie ținută în aceeași zi și în același timp în toată lumea). Apoi au cerut Papei ca „iuxta consuetudinem litteras ad omnes tu dirigas” (după obicei, la toți să trimiți scrisori). Cfr. A. di BERARDINO, „L'imperatore Costantino e la celebrazione della Pasqua”, în G. BONAMENTE – F. FUSCO (a cura di), *Costantino il Grande. Dall'Antichità all'Umanesimo*, I, Macerata 1992, 364-368.

canoanele ulterioare”¹¹. Se poate deci afirma că „a pretinde deci, cum fac unii din partizanii stilului vechi, că problema calendarului e o problemă de ordin dogmatic sau o dogmă imutabilă, pentru totdeauna stabilită de Sfinții Părinți, ar fi să ignorăm sau să tăgăduim adevărul istoric”¹².

Pentru Părinții conciliari adunați la Niceea era clar că în stabilirea datei Paștilor trebuia să se țină cont mai întâi de calendarul iulian, aflat la vremea aceea în uz în tot Imperiul Roman. Acest calendar prezenta avantajul că, fiind cel mai bine armonizat cu mersul soarelui, nu era nevoie să se stabilească în fiecare an când și unde să se facă intercalările. Prin urmare, prima măsură luată de Părinții de la Niceea a fost să stabilească echinocțiul de primăvară la 21 martie, zi în care a avut loc, în anul 325, echinocțiul real¹³. Așa cum am amintit, în anul 46 a.Chr., Sosigene a stabilit echinocțiul de primăvară la 24 martie. Dar calendarul iulian, după fiecare 128 de ani, rămânea în urma calendarului astronomic cu aproape o zi. Astfel, s-a ajuns ca în anul 325, când s-au adunat Părinții la Conciliul I Ecumenic, diferența dintre calendarul iulian și cel astronomic să fie de trei zile. Părinții de la Niceea, cu toate că au hotărât suprimarea diferenței de trei zile, aducând din nou calendarul iulian în corespondență cu cel astronomic, nu au adoptat nici o regulă prin care această diferență să nu mai apară în viitor. De aceea, așa cum vom vedea, la începutul secolului al XVI-lea diferența dintre data echinocțiului calendaristic și data echinocțiului real a ajuns să fie de 10 zile.

---

¹¹ L. STAN, „Pentru serbarea Sfintelor Paști la aceeași dată de întreaga creștinătate”, în *Studii Teologice* 5-6 (1970) 375. Același articol a apărut și în *Istina* 4 (1974) 471-485 cu titlul *Pour que tous les chrétiens fêtent Pâques le même jour*.

¹² E. BRANIȘTE, „Problema unificării calendarului liturgic în Bisericile Ortodoxe”, în *Ortodoxia* 2 (1955) 187.

¹³ Efortul Părinților de la Conciliul din Niceea de a stabili data exactă a echinocțiului are și o motivație simbolică: egalitatea dintre durata zilei și durata nopții în ziua echinocțiului, simbolizează echilibrul cosmic de la începutul creației. Mulți dintre teologii primelor secole au observat apoi că luna plină de după echinocțiul de primăvară este prima lună plină din an în care mersul lunii pe cer în timpul nopții este mai scurt decât mersul soarelui în timpul zilei. Aceasta înseamnă că soarele, simbol al luminii, a biruit luna, simbol al nopții și al întunericului, așa cum lumina Învierii lui Hristos a biruit întunericul morții și al păcatului. De aici derivă apoi toată simbolistica lumânării pascale, atât în Apusul cât și în Răsăritul creștin. Cfr. *Une homélie anatolienne sur la date de Pâques el l'an 387*, în F. FLOËRI – P. NAUTIN (edd.), *Homélieles pascales* (Sources Chrétiennes 48), Paris 1957, 134-148

A doua măsură a fost stabilirea zilei din săptămână în care trebuia sărbătorit Paștile: *el se va sărbătorii întotdeauna numai duminica*, adică în ziua în care a avut loc faptul istoric al Învierii. Trebuie amintit aici că înainte cu patru ani de întrunirea Conciliului, împăratul Constantin cel Mare a luat în acest sens două hotărâri inovative, care au marcat până astăzi viața religioasă și socială a lumii creștine. La 3 martie 321 și 3 iulie 321, el a promulgat două legi prin care declara duminica, *dies solis*, zi oficială pentru cult. Expresia *dies solis*, expresie folosită atât în ambient creștin cât și păgân pentru a indica duminica, precum și ambiguitatea limbajului acestor legi, putea să-i mulțumească și pe creștini și pe păgâni, dar mai ales putea să-l mulțumească pe Constantin însuși, care a fost un adorator al soarelui. Evident, în anul 321, dispozițiile cuprinse în aceste legi erau valabile pentru partea apuseană a Imperiului Roman, unde Constantin era suveran. Ele vor deveni valabile și pentru partea răsăriteană a Imperiului, după anul 324¹⁴.

A treia măsură a fost interpretarea textelor din Vechiul Testament referitoare la data Paștilor, luându-se ca bază același fenomen ceresc după care se orientau și evreii: *ivirea pe cer a lunii pascale, adică a primei luni pline care urmează echinocțiului de primăvară*. Pentru aflarea datei în care va cădea luna plină s-a renunțat la observarea directă a fenomenelor cerești, așa cum obișnuiau evreii până în anul 70 d.Chr., adoptându-se ciclul metonic de 19 ani. Deoarece fazele lunii, observate pe parcursul a 19 ani se repetau cu exactitate în următorii 19 ani, s-a putut construi cu ușurință un tabel în care, pentru fiecare an al ciclului metonic, erau indicate zilele cu lună nouă. Apoi, plecând de la zilele cu lună nouă, se puteau calcula foarte ușor zilele cu lună plină.

Îmbinarea acestor trei măsuri a dus la stabilirea următorului principiu: *Paștile să se sărbătorească în prima duminică, după lună plină, după echinocțiul de primăvară*. În cazul în care luna plină cade duminica, Paștile să se sărbătorească în duminica imediat următoare.

La o primă lectură, acest principiu poate dezamăgi. El prezintă totuși o mare calitate: intenția principală care i-a călăuzit pe cei 318 Părinți întruniți la Niceea în anul 325, nu a fost atât *precizia* calculării datei Paștilor

---

¹⁴ Cfr. A. di BERARDINO, „La cristianizzazione del tempo nel IV secolo: il caso della celebrazione della Pasqua”, în W. HENKEL O.M.I. (a cura di), *Ecclesiae memoria. Miscellanea in onore del R.P. Josef Metzler O.M.I., Prefetto dell'Archivio Segreto Vaticano*, Roma-Freiburg-Wien, 1991, 133-147.

cât *unitatea* tuturor creștinilor în ce privește sărbătorirea lor¹⁵. Probabil din acest motiv, deși erau conștienți de faptul că echinocțiul calendaristic, stabilit în anul 325 la 21 martie, pe viitor se va îndepărta din nou de echinocțiul astronomic, ei nu au legat data Paștilor de o anumită dată calendaristică, ci de un *fenomen natural fix*. Altfel spus, regula stabilită la Niceea nu prevedea ca Paștile să se sărbătorească în prima duminică, după lună plină, după data de 21 martie, ci în prima duminică, după lună plină, *după echinocțiul de primăvară*.

5. Reforma gregoriană a calendarului

Părinții conciliari adunați la Niceea nu au avut pretenția că au elaborat sau, mai precis, au aprobat o modalitate perfectă de calculare a datei Paștilor. Ei știau foarte bine că durata anului calendaristic iulian era puțin prea lungă față de durata anului astronomic și că această diferență, într-un interval de 128 de ani, ajungea să fie de *aproape* o zi. Așa cum am amintit, la începutul secolului al XVI-lea, această diferență ajunsese să fie de 10 zile. Se obișnuia ca în calendare să se indice ziua *echinocțiului real*, la 11 martie și ziua *echinocțiului oficial*, la 21 martie. Dar nu acesta pare să fi fost adevăratul motiv pentru care tot mai numeroase și mai insistente voci cereau o reformă a calendarului. Pe lângă eroarea de calcul a duratei anului

---

¹⁵ Pentru realizarea unității, Părinții conciliari și împăratul Constantin însuși, și-au pus încrederea în ajutorul celor două mari Biserici: Biserica din Roma, care era punct de referință pentru toate Bisericile din Apus, și Biserica din Alexandria care, pe lângă faptul că era un punct de referință pentru multe Biserici din Răsărit, dispunea și de mijloacele de calcul astronomic cele mai performante. Așadar, Conciliul doar a consfințit practica, existentă deja, conform căreia Biserica din Alexandria aducea anual la cunoștința întregii lumi creștine data Paștilor, prin așa-numitele *Scrisori sărbătorești*. Concret această practică stabilea ca Biserica din Alexandria să calculeze data Paștilor, pe care să o comunice ulterior Bisericii din Roma. Aceasta, în cazul în care o accepta, trebuia să o comunice la rândul ei tuturor Bisericilor din Apus. Tradiția Bisericii din Roma era să nu sărbătorească Paștile după 21 aprilie, dată rezervată celebrărilor de aniversare a întemeierii orașului. Din acest motiv, în anul 387, Biserica din Roma refuză data prea târzie (25 aprilie) propusă de Biserica din Alexandria. Sfântul Ambrozie al Milanului, care în mod normal urma data Paștilor stabilită la Roma (Cfr. *Epistola* 23), pentru acest an urmează data propusă de Alexandria. Este interesant de observat că tocmai în acest an, în ziua de Paști, la 25 aprilie, la Milano, este botezat Sfântul Augustin. Cfr. A. di BERARDINO, „L'Imperatore Costantino e la celebrazione della Pasqua”, în G. BONAMENTE – F. FUSCO (a cura di), *Costantino il Grande. Dall'Antichità all'Umanesimo*, I, Macerata 1992, 382.

calendaristic iulian, mai era o eroare de *aproximativ* 4 zile în tabla lunilor pascale a lui Dionisie cel Mic, elaborată după *ciclu* metonic. Această eroare făcea ca determinarea datei Paștilor să nu mai fie în acord cu principiul stabilit de Conciliul din Niceea. Numeroase alte Concilii din Evul Mediu, în mod deosebit Conciliul din Constantium (1414-1418) și Conciliul din Trident (1545-1563), au cerut papilor să porceadă la o reformă a calendarului. Dacă această reformă nu s-a făcut imediat, motivul nu a fost neglijența, ci faptul că nici un astronom nu a prezentat un proiect de reformă simplu, fără ambiguități și în total respect față de principiul stabilit la Niceea.

Prima măsură ce trebuia luată era să se adopte o durată a anului calendaristic cât mai apropiată de durata anului astronomic. Atunci când împăratul Iuliu Cezar, sfătuit de astronomul alexandrin Sosigene, a calculat durata anului de 365 de zile și *aproape* un sfert, se știa că această durată este puțin prea lungă față de durata reală. După 133 de ani (dacă comparăm durata unui an și a unei zile cu valoarea lor actuală) diferența avea să fie de *aproape* o zi. Astronomul italian Pietro Pitati, într-un tratat publicat la Verona în anul 1560, a atras atenția asupra faptului că de 3 ori 133 de ani, fac *aproape* 400 de ani. Așadar, o mai bună aproximare a duratei anului calendaristic s-ar putea face anulând 3 zile în 400 de ani și socotind ca ani comuni (de 365 de zile), anii seculari, adică anii care se termină cu două zero-uri, care nu se împart exact la 400. Atunci însă când anul secular se împarte exact la 400, atunci el nu mai este socotit an comun ci an bisect (de 366 de zile)¹⁶.

---

¹⁶ Aceasta este măsura care a făcut ca diferența dintre calendarul iulian și cel gregorian, în anul 1900 să fie de 13 zile. În anul 1600, diferența era de 10 zile. Dar anii 1700, 1800 și 1900, fiind ani bisecți în calendarul iulian și comuni în cel gregorian, au făcut ca această diferență să crească cu încă 3 zile. În 1900 diferența dintre cele două calendare ajunsese la 13 zile, iar în anul 2100 ea va fi de 14 zile. Așadar, după calendarul iulian, echinocțiul de primăvară rămăsese în urmă cu 13 zile față de data lui reală adică, în loc să cadă la 21 martie, ca pe vremea Conciliului de la Niceea, el cădea în realitate la 8 martie. Vom cita acum din excelentul studiu al Părintelui Profesor Ene Braniște: „Astfel, deoarece echinocțiul ipotetic sau ideal (de la 21 martie al calendarului iulian) nu mai corespundea de multă vreme cu cel real (astronomic), Ortodoxia a călcat de multe ori dispozițiunile atribuite sinodului de la Niceea, serbând Paștele nu după prima lună plină următoare echinocțiului ci abia după a doua lună plină, ca de exemplu în 1918 (22 aprilie st. V.) și 1921 (18 aprilie st. V.), depășind astfel cele 35 zile de după echinocțiul real, în limitele cărora poate varia data Paștelui (echinocțiul real = 8 martie st. v. + 35 zile = 12 aprilie;

A doua măsură trebuia să prevadă eliminarea diferenței de mai bine de 4 zile dintre datele lunilor noi din calendar și datele lunilor noi reale, observate pe cer. În adoptarea acestei măsuri, de mare ajutor a fost proiectul profesorului de medicină Aloysius Lilius (1510-1552), născut la Cirò, în Calabria și prezentat Papei Grigorie al XIII, după moartea lui de către fratele de sânge Antonius Lilius. Proiectul a fost acceptat imediat. Apoi a fost instituită o comisie ce trebuia să elaboreze o prezentare simplă și clară a măsurilor luate, numită *Compendium*. În anul 1577, această expunere a fost trimisă, pentru a fi analizată și îmbunătățită, tuturor autorităților civile din Europa, Universităților și Academiilor. După examinarea răspunsurilor primite, s-a trecut imediat la pregătirea Bulei *Inter Gravissimas* prin care, în anul 1582, a fost introdus noul calendar numit, după numele Papei Grigorie al XIII care a dispus introducerea lui, *calendarul gregorian*.

În paginile următoare oferim, după știința noastră, pentru prima dată în limba română, traducerea din limba latină a acestei Bule.

Inter Gravissimas **

Gregorius Episcopus
 Servus Servorum Dei
 Ad perpetuam rei memoriam

Grigorie, Episcop,
 Slujitorul Slujitorilor lui
 Dumnezeu,
 Spre amintire veșnică

Inter gravissimas Pastoralis officii
 nostri curas, ea postrema non est, ut
 quæ a sacro Tridentino Concilio Sedi

Între cele mai importante sarcini
 ale funcției noastre pastorale,
 aceasta nu este cea mai puțin

---

orice dată a Paștelui, posterioară acestei zile, nu mai corespunde regulilor canonului alexandrin). Dar echinoctiul ipotetic sau ideal (așa cum era calculat în Pascaliile ortodoxe) se depărta treptat de data lui reală și odată cu el și data Paștelui după vechea Pascalie. Astfel, păstrând mai departe calendarul iulian neîndreptat, am fi ajuns ca prin anul 9943 să se prăznuiască Paștele la 29 iunie (st. n.), iar prin anul 31070 s-ar fi prăznuit pe la 25 decembrie, deci în timp de iarnă, odată cu Nașterea Domnului”. E. BRANIȘTE, „Problema unificării calendarului liturgic în Bisericile Ortodoxe”, în *Ortodoxia* 2 (1955) 194.

** Traducere din limba latină de Delia Săvinescu

Apostolicæ reservata sunt, illa ad finem optatum, Deo adiutore, perducantur.

§ 1. Sane eiusdem Concilii Patres, cum ad reliquam cogitationem Breviarii quoque curam adiungerent, tempore tamen exclusi rem totam ex ipsius Concilii decreto ad auctoritatem et iudicium Romani Pontificis retulerunt.

§ 2. Duo autem Breviario præcipue continentur; quorum unum preces, laudesque divinas festis profestisque diebus persolvendas complectitur, alterum pertinet ad annuos Paschæ, festorumque ex eo pendentium recursus, Solis et Lunæ motu metiendos:

§ 3. Atque illud quidem felicitis recordationis Pius V., prædecessor noster, absolvendum curavit atque edidit.

§ 4. Hoc vero, quod nimirum exigit legitimam Calendarii restitutionem, iam diu a Romanis Pontificibus

importantă, și anume ca lucrurile care au fost rezervate Scaunului Apostolic de către Conciliul din Trent să fie duse, cu ajutorul lui Dumnezeu, la sfârșitul dorit.

§ 1. Într-adevăr, Părinții aceluiași Conciliu, întrucât și-au manifestat preocuparea față de celelalte reflecții ale Breviarului <și> fiind împiedicați de timp, au raportat întreaga problemă din Decretul Conciliului autorității și judecății Pontifului Roman.

§ 2. Însă, în Breviar sunt cuprinse îndeosebi două <părți>, dintre care una conține rugăciunile și laudele divine care trebuie să fie aduse în zilele de sărbătoare și în cele de lucru, iar cealaltă se referă la revenirile anuale ale Paștelui și ale sărbătorilor care depind de acesta, <reveniri> care trebuie să fie măsurate de mișcarea Soarelui și a Lunii.

§ 3. Iar Pius al V-lea, predecesorul nostru de pioasă amintire, s-a îngrijit să fie desăvârșită și a editat prima <parte>.

§ 4. A doua <parte>, care, fără îndoială, reclamă refacerea potrivită a calendarului, a fost de

prædecessoribus nostris, et sæpius tentatum est, verum absolvi, et ad exitum perduci ad hoc usque tempus non potuit; quod rationes emendandi Calendarii, quæ a cœlestium motuum peritis proponebantur, propter magnas, et fere inextricabiles difficultates, quas huiusmodi emendatio semper habuit, neque perennes erant, neque antiquos Ecclesiasticos ritus incolumes (quod in primis hac in re curandum erat) servabant.

§ 5. Dum itaque nos quoque, credita nobis, licet indignis, a Deo dispensatione freti, in hac cogitatione, curaque versaremur, allatus est nobis liber a dilecto filio Antonio Lilio artium, et medicinæ doctore, quem quondam Aloysius eius germanus frater conscripserat, in quo per novum quemdam Epactarum Cyclum ab eo excogitatum, et ad certam ipsius Aurei numeri normam directum, atque ad quamcumque anni solaris magnitudinem accommodatum, omnia, quæ in Calendario collapsa sunt, constanti ratione et sæculis omnibus duratura, sic restitui posse ostendit, ut Calendarium ipsum nulli umquam mutationi in posterum expositum esse videatur. Novam hanc

mult timp și adesea încercată de Pontifii Romani, predecesorii noștri, însă nu a putut fi sfârșită și dusă la capăt până în vremea noastră, deoarece metodele de corectare a calendarului, care erau propuse de către cei pricepuți în privința mișcărilor cerești, din cauza unor mari și aproape inextricabile dificultăți pe care le-a prezentat întotdeauna o corectare de acest fel, nici nu erau durabile, nici nu păstrau intacte vechile ritualuri bisericești (lucru de care trebuie să ne preocupăm în primul rând referitor la această problemă).

§ 5. Astfel, în timp ce noi înșine ne-am ocupat cu aceste meditații și cu această îndatorire, fiindu-ne încredințată nouă, deși nedemni, de către Dumnezeu, administrarea acestei dificultăți, ne-a fost adusă de către fiul <nostru> iubit, Antonius Lilius, profesor de științe și de medicină, o carte pe care a scris-o cândva fratele său de sânge, Aloysius, și în care <acesta> arată că, printr-un nou ciclu al epactelor, inventat de el, raportat la regula precisă a numărului de aur însuși și adaptat pentru orice mărime a anului solar, toate cele care au fost greșite în calendar pot fi restabilite printr-un calcul constant și care se va

restituendi Calendarii rationem, exiguo volumine comprehensam, ad Christianos Principes, celebrioresque universitates paucos ante annos misimus, ut res, quæ omnium communis est, communi etiam omnium consilio perficeretur; illi cum, quæ maxime optabamus, concordēs respondissent, eorum nos omnium consensione adducti, viros ad Calendarii emendationem adhibuimus in alma Urbe harum rerum peritissimos, quos longe ante ex primariis Christiani orbis nationibus delegeramus: Ii cum multum temporis, et diligentiae ad eam lucubrationem adhibuissent, et Cyclos tam veterum, quam recentiorum undique conquisitos, ac diligentissime perpensos inter se contulissent, suo et doctorum hominum, qui de ea re scripserunt, iudicio hunc præ ceteris elegerunt Epactarum Cyclum, cui nonnulla etiam adiecerunt, quæ ex accurata circumspectione visa sunt ad Calendarii perfectionem maxime pertinere.

menține în toate veacurile, astfel încât să pară că însuși calendarul nu va <mai> fi supus nici unei modificări în viitor. Cu puțini ani înainte, am trimis principilor creștini și universităților ilustre acest nou plan de refacere a calendarului, cuprins într-un mic volum, astfel încât problema care este comună pentru toți să fie rezolvată prin hotărârea tuturor; după ce aceia au răspuns în acord, lucru pe care l-am dorit foarte mult, noi, determinați de consensul lor, am chemat pentru corectarea calendarului în binecuvântata Romă bărbați foarte pricepuți în privința acestor lucruri, pe care i-am ales cu mult timp înainte din neamurile de prim rang din lumea creștină. Aceștia, după ce au adăugat muncii nocturne mult timp și <multă> grijă, au comparat între ele ciclurile, atât pe cele vechi, cât și pe cele recente, cercetate de peste tot și cântărite cu foarte multă atenție, au ales prin judecata proprie și prin cea a oamenilor învățați care au scris despre această problemă, prin comparație cu celelalte, acel ciclu al epactelor, căruia i-au adăugat, după o examinare atentă, unele <elemente> care au părut că sunt foarte importante pentru perfecțiunea calendarului.

§ 6. Considerantes igitur nos, ad rectam Paschalis festi celebrationem iuxta sanctorum Patrum, ac veterum Romanorum Pontificum, præsertim Pii et Victoris primorum, nec non magni illius œcumenici Concilii Nicæni et aliorum sanctiones, tria necessaria coniungenda, et statuenda esse, primum, certam Verni æquinoctii sedem, deinde rectam positionem XIII. lunæ primi mensis, quæ vel in ipsum æquinoctii diem incidit, vel ei proxime succedit, postremo primum quemque diem Dominicum, qui eandem XIII. lunam sequitur, curavimus non solum æquinoctium Vernum in pristinam sedem, a qua iam a concilio Nicæno decem circiter diebus recessit, restituendum, et XIII Paschalem suo in loco, a quo quatuor, et eo amplius dies hoc tempore distat, reponendam, sed viam quoque tradendam, et rationem, qua cavetur, ut in posterum æquinoctium et XIII luna a propriis sedibus numquam dimoveantur.

§ 7. Quo igitur Vernum

§ 6. Aşadar, considerând că, pentru celebrarea corectă a Sărbătorii Pascale, în conformitate cu regulile Sfinţilor Părinţi şi ale vechilor Pontifi Romani, mai cu seamă Pius şi Victor, şi ale altor <Părinţi> ai aceluia Conciliu Ecumenic de la Niceea, trebuie să fie unite şi stabilite trei <lucruri> necesare: mai întâi, aşezarea exactă a echinoctiului de primăvară; în al doilea rând, poziţia corectă a Lunii XIV în prima lună, care fie cade în aceeaşi zi a echinoctiului, fie urmează imediat după aceasta; în ultimul rând, prima duminică ce urmează după aceeaşi Lună XIV; ne-am îngrijit nu numai ca echinoctiul de primăvară să fie readus la data anterioară, de unde s-a îndepărtat de la Conciliul de la Niceea cu aproape zece zile, sau ca Luna XIV pascală să fie pusă din nou la locul său, faţă de care se află <acum> la o distanţă de patru zile sau <chiar> mai mult de atât, dar <ne-am mai îngrijit> să fie transmise o metodă şi un calcul prin care să se dispună ca pe viitor echinoctiul de primăvară şi luna plină să nu <mai> fie îndepărtate niciodată de la locurile lor.

§ 7. De aceea, am recomandat ca

Aequinoctium, quod a Patribus Concilii Nicæni ad XII Calendas Aprilis fuit constitutum, ad eandem sedem restituatur, Præcipimus, et mandamus ut de mense Octobri anni 1582. decem dies inclusive a tertia Nonarum usque ad pridie Idus eximantur, et dies, qui festum S. Francisci IIII. Nonas celebrari solitum sequitur, dicatur Idus Octobris, atque in eo celebretur festum sanctorum Dionysii, Rustici, et Eleutherii Martyrum, cum commemoratione sancti Marci Papæ et confessoris, et sanctorum Sergii, Bacchi, Marcelli, et Apuleii Martyrum. Septimodecimo vero Calend. Novembris, qui dies proxime sequitur, celebretur festum sancti Callisti Papæ et Martyris. Deinde XVI Calend. Novemb. fiat officium, et Missa de dominica XVIII post Pentecostem, mutata litera Dominicali G in C. Quintodecimo denique Calend. Novemb. dies festus agatur sancti Lucae Evangelistæ, a quo reliqui deinceps agantur festi dies, prout sunt in Calendario descripti.

echinocțiul de primăvară, care a fost fixat de către părinții Conciliului de la Niceea în ziua a douăsprezecea a calendelor lui aprilie¹⁷, să fie repus la aceeași dată și am dat însărcinarea ca din luna octombrie a anului 1582 să fie scoase zece zile, inclusiv de la a treia <zi> a nonelor¹⁸ până în ajunul idelui¹⁹, iar ziua care urmează după ziua a patra a nonelor²⁰, <când> se obișnuiește să fie celebrată sărbătoarea Sfântului Francisc, să fie numită idele lui octombrie²¹, iar atunci să fie celebrată sărbătoarea Sfinților martiri Dionysius, Rusticus și Eleutherius, o dată cu comemorarea Sfântului Marcu, Papă și confesor, și a Sfinților martiri Sergius, Bacchus, Marcellus și Apuleius; <am mai hotărât> ca în ziua a șaptesprezecea a calendelor lui noiembrie²², care urmează imediat după, să fie celebrată sărbătoarea Sfântului Callistus, Papă și martir; apoi, în <ziua> a șaisprezecea a calendelor lui noiembrie²³, să se

---

¹⁷ 21 martie (*n.tr.*)

¹⁸ 5 octombrie (*n.tr.*)

¹⁹ 14 octombrie (*n.tr.*)

²⁰ 4 octombrie (*n.tr.*)

²¹ 15 octombrie (*n.tr.*)

²² 16 octombrie (*n.tr.*)

²³ 17 octombrie (*n.tr.*)

țină slujba din duminica a optsprezecea după Cincizecime, fiind schimbată litera duminicală G în C; apoi, în ziua a cincisprezecea a calendelor lui noiembrie²⁴, să aibă loc sărbătoarea Sfântului Evanghelist Luca, după care să aibă loc celelalte sărbători, așa cum sunt descrise în calendar.

§ 8. Ne vero ex hac nostra decem dierum subtractione alicui, quod ad annuas vel menstruas præstationes pertinet, præiudicium fiat, partes iudicum erunt in controversis, quæ super hoc exortæ fuerint, dictæ subtractionis rationem habere, addendo alios x. dies in fine cuiuslibet præstationis.

§ 8. Astfel, pentru ca cineva să nu sufere un prejudiciu care se referă la plățile anuale sau lunare din cauza acestei suprimări <din calendar> a zece zile, vor exista judecători în disputele care vor fi apărut din cauza numitei suprimări, adăugând alte zece zile la sfârșitul oricărei plăți.

§ 9. Deinde, ne in posterum a xii. Cal. April. æquinoctium recedat, statuimus Bissexto quarto quoque anno (uti mos est) continuari debere: præterquam in centesimis annis; qui, quamvis bissexto antea semper fuerint, qualem etiam esse volumus annum 1600. post eum tamen, qui deinceps consequentur, centesimi non omnes bissexto sint, sed in quadringentis quibusque annis primi quique tres centesimi sine Bissexto transigantur, quartus vero quisque

§ 9. Apoi, pentru ca în viitor echinocțiul să nu se îndepărteze de <ziua> a douăsprezecea a calendelor lui aprilie, am hotărât ca la fiecare al patrulea an (așa cum este obiceiul) să trebuiască să urmeze un an bisect, excepție făcându-se în anii seculari; deși aceștia au fost întotdeauna bisecți înainte, iar noi dorim ca anul 1600 să fie astfel, totuși anii seculari care vor urma după acesta să nu fie toți bisecți, ci la 400 de ani

²⁴ 18 octombrie (*n.tr.*)

centesimus bissextilis sit, ita ut annus 1700. 1800. 1900. bissextiles non sint. Anno vero 2000. more consueto dies bissextus intercaletur, Februario dies 29.continente; idemque ordo intermittendi, intercalandique Bissexto diem in quadringentis quibusque annis perpetuo conservetur.

§ 10. Quo item xiiii. Paschalis recte inveniatur, itemque dies lunæ, iuxta antiquum Ecclesiæ morem ex Martyrologio singulis diebus ediscendi fideli populo vere proponantur; statuimus, ut amoto aureo numero de Calendario, in eius locum substituatur Cyclus Epactarum; qui ad certam (uti diximus) aurei numeri normam directus efficit, ut novilunium et xiiii. Paschalis vera loca semper retineant. Idque manifeste apparet ex nostri explicatione Calendarii, in quo descriptæ sunt etiam tabulæ Paschales secundum priscum Ecclesiæ ritum, quo certius et facilius sacrosanctum Pascha inveniri possit.

primii trei sute de ani să se încheie fără an bisect, iar al patrusutelea an să fie bisect, astfel încât anii 1700, 1800, 1900 să nu fie bisecți. În anul 2000, după obiceiul binecunoscut, o zi bisextilă va fi intercalată, <luna> februarie având 29 de zile, iar același ordin de a lăsa să treacă și de a intercala o zi bisextilă la fiecare 400 de ani se va respecta mereu.

§ 10. De asemenea, pentru ca Luna XIV pascală să fie găsită în mod corect și pentru ca vârsta Lunii să fie prezentată în mod just poporului credincios, în conformitate cu vechiul obicei al Bisericii de a învăța în fiecare zi din Martirologiu, am hotărât, fiind înlăturat din calendar numărul de aur, ca în locul acestuia să fie pus ciclul epactelor, care, fiind potrivit cu regula exactă a numărului de aur (după cum am spus), face în așa fel încât Luna nouă și Luna XIV pascală să rămână pentru totdeauna la adevăratele lor locuri. Aceasta se vede clar din explicarea noastră a calendarului, în care au fost descrise tablele pascale în conformitate cu ritualul străvechi al Bisericii și prin care poate fi găsită mai exact și mai ușor <data> Sfințelor Paști.

§ 11. Postremo quoniam partim ob decem dies de Mense Octobri anni 1582 (qui correctionis annus recte dici debet) exemptos, partim ob ternos etiam dies quolibet quadringentorum annorum spatio minime intercalandos, interrumpatur necesse est Cyclus literarum dominicalium 28. annorum ad hanc usque diem usitatus in Ecclesia Romana; Volumus in eius locum substitui eundem Cyclum 28. annorum, ab eodem Lilio, tum ad dictam intercalandi bissexti in centesimis annis rationem, tum ad quamcumque anni solaris magnitudinem accommodatum; ex quo litera Dominicalis beneficio Cycli solaris æque facile, ac prius, ut in proprio canone explicatur, reperiri possit in perpetuum.

§ 12. Nos igitur, ut quod proprium Pont. Max esse solet, exequamur, Calendarium immensa Dei erga Ecclesiam suam benignitate iam correctum atque absolutum hoc nostro decreto probamus, et Romæ una cum Martyrologio imprimi, impressumque divulgari iussimus.

§ 13. Ut vero utrumque ubique

§ 11. În sfârșit, deoarece, parțial din cauza <celor> zece zile scoase din luna octombrie a anului 1582 (care trebuie să fie numit corect „anul corectării“), parțial din cauza fiecăreia dintre cele trei zile care nu <mai> trebuie să fie intercalate în fiecare perioadă de patru sute de ani, este necesar să fie întrerupt ciclul de 28 de ani al literelor duminicale, obișnuit până astăzi în Biserica Romană. Dorim să fie pus în locul acestuia același ciclu de 28 de ani adaptat tot de Lilius, pe de o parte la numitul motiv de a intercala <zile> bisextile în anii seculari, iar pe de altă parte la orice mărime a anului solar. De aceea, litera duminicală poate fi pentru totdeauna determinată cu ajutorul ciclului solar, așa cum se explică în canonul propriu, la fel de ușor și mai devreme.

§ 12. Așadar noi, pentru a îndeplini ceea ce este propriu Suveranului Pontif, aprobăm prin decretul nostru calendarul corectat și desăvârșit datorită bunăvoinței nemăsurate a lui Dumnezeu față de Biserica Sa și poruncim să fie tipărit la Roma o dată cu Martirologiul, iar după ce a fost tipărit, să fie făcut cunoscut.

§ 13. Dar, pentru ca fiecare

terrarum incorruptum ac mendis, et erroribus purgatum servetur, omnibus in nostro et sanctæ Romanæ Ecclesiæ Dominio mediate vel immediate subiecto commorantibus impressoribus, sub amissionis librorum ac centum ducatorum auri Camera Apostolicæ ipso facto applicandorum; aliis vero, in quacumque orbis parte consistentibus sub excommunicationis latae sententiæ, ac aliis arbitrii nostri pœnis, ne sine nostra licentia Calendarium, aut Martyrologium, simul vel separatim, imprimere, vel proponere, aut recipere ullo modo audeant vel præsumant, prohibemus.

§ 14. Tollimus autem, et abolemus omnino vetus Calendarium, volumusque ut omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates et ceteri Ecclesiarum Præsides novum Calendarium (ad quod etiam accomodata est ratio Martyrologii) pro divinis officiis recitandis, et festis celebrandis in suas quisque Ecclesias, Monasteria, Conventus, ordines, militias et dioceses introducant, et eo solo utantur, tam ipsi quam ceteri omnes presbyteri et clerici sæculares et regulares utriusque sexus; necnon

<ordin> să fie păstrat pretutindenii pe pământ intact și curățat de greșeli sau erori, interzicem pe de o parte tuturor tipografilor ce rămân în proprietatea noastră și a sfintei Biserici Romane, cu sau fără intermediar, sub <pedeapsa> pierderii cărților și a ducaților de aur care trebuie plătiți *ipso facto* Camerei Apostolice, și pe de altă parte celorlalți <supuși> ce locuiesc în orice parte a lumii, sub <pedeapsa> excomunicării *latae sententiæ* și sub alte pedepse la alegerea noastră, să îndrăznească sau să se gândească în vreun fel să publice sau să prezinte fără acordul nostru calendarul sau Martirologiul, împreună sau separat.

§ 14. Suprimăm, însă, și abolim cu totul vechiul calendar și dorim ca toți patriarhii, primații, arhiepiscopii, episcopii, abații și ceilalți conducători ai Bisericii, fiecare în biserici, în mănăstiri, schituri, ordine, armată și diocese să introducă noul calendar (pentru care a fost adaptat calculul Martirologiului) și să se folosească doar de acesta pentru citirea slujbelor divine și celebrarea sărbătorilor; <dorim de asemenea> ca atât aceștia cât și toți ceilalți preoți și clerici, seculari și

milites, et omnes Christi fideles, cuius usus incipiet post decem illos dies ex mense Octobri anni 1582. exemptos. Iis vero, qui adeo longinquas incolunt regiones, ut ante præscriptum a nobis tempus harum literarum notitiam habere non possint; liceat, eodem tamen Octobri mense insequentis anni 1583. vel alterius, cum primum scilicet ad eos hæ nostræ literæ pervenerint, modo a nobis paulo ante tradito, eiusmodi mutationem facere, ut copiosius in nostro Calendario anni correctionis explicabitur.

§ 15. Pro data autem nobis a Domino auctoritate hortamur et rogamus carissimum in Christo filium nostrum Rodulphum Romanorum Regem Illustrem in Imperatorem electum, ceterosque Reges, Principes, ac Respublicas, iisdemque mandamus, ut quo studio illi a nobis contenderunt, ut hoc tam præclarum opus perficeremus, eodem, immo etiam maiore, ad conservandam in celebrandis festivitatibus inter Christianas nationes concordiam,

regulari, de ambele sexe, soldații și toți credincioșii, să se folosească <de acest calendar>, a cărui utilizare să înceapă după acele zece zile scoase din luna octombrie a anului 1582. Trebuie ca acele care locuiesc în ținuturi îndepărtate, astfel încât nu pot să aibă cunoștință de scrisoarea noastră înainte de timpul menționat, să li se permită ca în luna octombrie a anului imediat următor, <adică> 1583 sau următorul²⁵, adică îndată ce va ajunge la ei scrisoarea noastră, să facă o asemenea schimbare, în modul prezentat cu puțin înainte de noi și așa cum este explicată mai detaliat în calendarul nostru al anului corectării.

§ 15. Însă prin autoritatea dată nouă de Dumnezeu îl îndemnăm și îl rugăm pe prea iubitul nostru fiu întru Hristos, Rudolf, ilustrul Rege al Romanilor, ales Împărat, și pe ceilalți regi și prinți și <celelalte> republici, întrucât ne-au cerut cu ardoare să desăvârșim această lucrare atât de strălucită, și le cerem chiar mai stăruitor, pentru menținerea armoniei între popoarele creștine în ceea ce privește celebrarea sărbătorilor, să

²⁵ 1584 (n. tr.)

nostrum hoc Calendarium et ipsi suscipiant, et a cunctis sibi subiectis populis religiose suscipiendum, inviolateque observandum curent.

§ 16. Verum quia difficile foret præsentis literas ad universa Christiani orbis loca deferri, illas ad Basilicæ principis Apostolorum, et Cancellariæ Apostolicæ valvas, et in acie Campi Floræ publicari et affigi; et earumdem literarum exemplis, etiam impressis, et voluminibus Calendarii et Martyrologii insertis, et præpositis, sive manu tabellionis publici subscriptis, necnon sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eandem prorsus indubitata fide ubique gentium et locorum haberi præcipimus, quæ originalibus literis exhibitis omnino haberetur.

§ 17. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum præceptorum, mandatorum, statutorum, voluntatis, probationis, prohibitionis, sublacionis, abolitionis, hortationis et rogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum

adopte ei înșiși calendarul nostru și să aibă grijă să fie adoptat cu sfințenie și să fie respectat nealterat, de toate neamurile supuse lor.

§ 16. Într-adevăr, deoarece va fi dificil ca scrisoarea de față să fie dusă în toate ținuturile lumii creștine, recomandăm ca ea să fie publicată și fixată pe ușile bisericii Principelui Apostolilor și <pusă> la vedere în Campo dei Fiori; iar popoarele și ținuturile de pretutindeni să aibă aceeași încredere total necondiționată față de copiile acestei scrisori, chiar și tipărite, și față de exemplarele calendarului și ale Martirologiului prezentate și semnate de mâna unui notar public sau pecetluite de sigiliul unei persoane de rang înalt din cadrul Bisericii, pe care ar avea-o față de scrisoarea originală prezentată.

§ 17. Așadar, absolut nici unui om nu îi este permis să distrugă vreo pagină a preceptelor noastre, a însărcinărilor, a hotărârilor, a voinței, a aprobării, a interdicției, a suprimării, a abolirii, a îndemnului și a rugăminții sau să i se opună cu îndrăzneală necugetată. Dacă cineva, însă, își va închipui că poate să încerce acest lucru, va ști

eius se noverit incursum.

Datum Tusculi Anno Incarnationis
Dominicæ M. D. LXXXI. Sexto
Calend. Martii. Pontificatus nostri
Anno Decimo.

că l-a ajuns mânia lui Dumnezeu
Cel Atotputernic și a Apostolilor
Săi, preafericirii Petru și Pavel.

Emis la Tusculum, în anul
Întrupării Domnului 1581, în ziua
a șasea a calendelor lui martie²⁶, în
anul al zecelea al pontificatului
nostru.

În ce a constat proiectul lui Lilius? Se știa că tabla lunilor alcătuită de Dionisie cel Mic, după care se puteau afla datele lunilor pascale pentru fiecare *număr de aur*, sau pentru fiecare an corespunzător, nu permitea să se facă *intercalări*. Dacă ar fi permis intercalări, diferența de 4 zile dintre datele lunilor pline pascale din calendar și lunile pline reale, ar fi putut fi corectată. Ideea lui Lilius a fost, după cum am văzut, să folosească așa-numitele *epacte*. Acestea, fiind „zile”, permit să se facă *intercalările*. Prin introducerea lor, tabla lunilor noi a lui Dionisie cel Mic putea fi înlocuită cu o altă tablă în care, în locul *numerelor de aur*, erau trecute *epactele*. Avantajul prezentat de noua tablă a lunilor consta în faptul că *epactele* puteau fi mutate înainte sau înapoi, în funcție de numărul de zile ce trebuiau intercalate. Membri Comisiei instituite pentru îndreptarea calendarului, au hotărât ca intercalările lunare să se facă, ca în cazul celor solare, numai în anii seculari. Astfel s-a adoptat regula conform căreia vârsta lunii era micșorată cu o zi la fiecare interval de 300 de ani de opt ori, apoi cu încă o zi după un interval de 400 de ani. Deci într-un interval de 2800 de ani ($300 \times 8 = 2400$; $2400 + 400 = 2800$), vârsta lunii era micșorată de nouă ori cu 9 zile. Acest ciclu de 2800 de ani se repetă la nesfârșit.

Hotărârea comisiei de a face intercalările *întotdeauna și exclusiv* în anii care se termină cu două zero-uri, s-a dovedit a fi fundamentală. Acești ani, numiți *ani seculari*, sunt ani cu care începe un secol sau, după cum preferă unii, ani cu care se termină un secol. Ei pot avea o semnificație deosebită, fiind ani *jubiliari*, deci ani ce se pot ține minte ușor. Dacă nu se ține cont de această hotărâre a comisiei, nu se poate înțelege reforma

²⁶ 24 februarie (n.tr.)

gregoriană a calendarului, deoarece atât durata anului calendaristic gregorian, cât și durata lunii calendaristice, au valori condiționate de această hotărâre.

Considerând măsurile adoptate de comisie, se poate afirma că nu avem de-a face cu un *calendar nou* ci cu calendarul vechi, iulian, reformat sau îndreptat. Într-adevăr, s-a adoptat o durată a anului calendaristic mai apropiată de durata anului astronomic, regula iuliană a anului bisect fiind doar ușor modificată. Prin mecanismul *epactelor*, propus de Lilius, *ciclul metonic* s-a păstrat fiind folosit în continuare pentru calcularea datei Paștilor în conformitate cu prevederile tradiționale. În sfârșit, s-au eliminat dintr-o dată 10 zile din calendar (ziua de 5 octombrie 1582 a devenit 15 octombrie 1582) pentru a aduce echinocțiul real în data de 21 martie, în corespondență cu echinocțiul oficial încă de pe vremea Conciliului de la Niceea. Aici stă tot marele avantaj al reformei gregoriene a calendarului: *printr-un minim număr de îndreptări și prin reguli precise se respectă intacte prevederile Conciliului de la Niceea.*

S-a afirmat, și se afirmă încă de multe ori, că îndreptarea calendarului inițiată în Apus de Papa Grigorie al XIII-lea, s-ar fi putut introduce și în Răsărit dacă Papa „ar fi făcut îndreptarea cu consultarea în prealabil și prin înțelegere cu Bisericele Ortodoxe”²⁷. Nu intenționez să mă opresc prea mult, aici și acum, asupra unor astfel de afirmații. Mă voi limita doar să amintesc concluzia cercetărilor întreprinse pe această temă în Arhivele Vaticanului, în Biblioteca Vaticană, în Arhiva Congregației *De Propaganda Fide*, în Arhivele romane ale Ordinului Iezuit, în Arhivele de Stat din Venezia și în Arhiva Bisericii „Sfântul Gheorghe” a grecilor din Venezia, de profesorul Vittorio Peri. În anul 1967, după ce mai mulți ani le-a consultat, studiat, copiat și, în parte, editat²⁸, profesorul italian a putut reconstrui etapele unei tratative interecleziale, directe și secrete dintre Papa Grigorie al XIII-lea și Patriarhul Constantinopolului, Ieremia al II-lea Tranos. Aceste tratative, purtate între anii 1580-1584, au avut drept scop tocmai introducerea reformei gregoriene a calendarului în toată Biserica

---

²⁷ E. BRANIȘTE, „Problema unificării calendarului liturgic în Bisericele Ortodoxe”, în *Orthodoxia* 2 (1955) 193

²⁸ Cfr. V. PERI, *Due date un'unica Pasqua. Le origini della moderna disparità liturgica in una trattativa ecumenica tra Roma e Constantinopoli (1582-1584). Con appendice di documenti*, Milano 1967

Bizantină în același timp cu Biserica Romană. Acordul la care s-a ajuns „a eșuat cu puțin timp înainte de prima sa aplicare, prevăzută pentru Paștile din anul 1584, din cauza ostilității unei bune părți a Sinodului Patriarhal din Constantinopol, care și-a denunțat propriul Patriarh autorităților turce. Acestea, după ce l-au depus și substituit, l-au arestat și l-au deportat în insula Rodos. Întemeiatele suspiciuni asupra unei tentative de apropiere politică între supușii creștini ai Imperiului Otoman și creștinii Statelor catolice, cu ocazia unei înțelegeri între cele două Biserici asupra datei Paștilor, ce ar fi avut urmări asupra comportamentului public, a dus la o dură represiune ce a descurajat pentru aproape patru secole ulterioarele contacte și acorduri între cele două Biserici”²⁹.

6. Îndreptarea calendarului în Răsăritul creștin

Reforma gregoriană a calendarului a fost adoptată, rând pe rând, de toate Statele catolice. Datorită evidentelor îmbunătățiri de calcul introduse de această reformă, prin care corespondența dintre realitățile calendaristice și cele astronomice era din nou restabilită, ea a fost repede adoptată și de țările cu populație majoritar protestantă. Astfel, la 5/15 octombrie 1582 calendarul îndreptat a fost introdus în Italia, Spania și Portugalia. La 10/20 decembrie 1582 în Franța. La 21 decembrie 1582/1 ianuarie 1583, în Danemarca și în Țările de Jos. În anul 1584 a fost introdus în Statele catolice ale Germaniei și în Cantoanele catolice ale Elveției. La 22 decembrie 1584/1 ianuarie 1585 în Polonia. La 22 decembrie 1586/1 ianuarie 1587, în Ungaria. La 19 februarie/1 martie 1700 în Statele protestante din Germania. În cursul anilor 1700-1701 a fost introdus în Olanda și în Cantoanele protestante ale Elveției. Câțiva ani mai târziu calendarul gregorian a fost adoptat în Anglia (2/13 septembrie 1752) și treptat în Suedia (1 martie 1753). Chiar și unele State necreștine precum Japonia (1873), China (1912) și Turcia (1926) au adoptat calendarul gregorian în viața lor civilă³⁰.

---

²⁹ V. PERI, „La data comune della Pasqua: un *test* ecumenico maggiore per il terzo millennio”, în *Rivista Liturgica* 1-2 (2001) 120-121. Cfr. de asemenea V. PERI, „La data della Pasqua, segno d’unità e occasione di scandalo” în *Vita e Pensiero* 48 (1965) 664-686. ID., „La data della Pasqua. Nota sull’origine e lo sviluppo della questione pasquale tra le Chiese cristiane”, în *Vetera Christianorum* 13 (1976) 319-348

³⁰ Cfr. E. G. RICHARDS, *The Mapping of Time*, Oxford 1999, 247-249

Așadar, începând cu anul 1582, creștinătatea este împărțită în două în ce privește problema calendarului. În această situație a găsit-o și începutul secolului al XX-lea. După primul război mondial, toate Statele din Răsăritul Europei cu populație majoritar ortodoxă, au adoptat în viața civilă calendarul gregorian. Astfel, în Bulgaria, calendarul îndreptat a fost adoptat de guvern în anul 1918, deși încercări s-au făcut încă din anul 1897. În Rusia, cu toate că problema introducerii calendarului îndreptat s-a discutat încă din anul 1820, el a fost adoptat abia la 29 ianuarie 1918 de către guvernul sovietic³¹. În Serbia calendarul nou s-a introdus la 14/27 ianuarie 1919, în România la 1/14 aprilie 1919, iar în Grecia la 16 februarie/1 martie 1923³².

Introducerea calendarului îndreptat și de către Bisericile Ortodoxe era o necesitate impusă nu numai de rațiuni politice, sociale sau economice ci și de faptul că ea nu întâmpina nici o piedică de ordin teologic (dogmatic sau canonic). Din aceste motive, la începutul secolului al XX-lea, Patriarhia de Constantinopol, care până atunci a refuzat constant introducerea calendarului îndreptat, începe să își pună această problemă. Într-o Scrisoare Enciclică, datată 12 iunie 1902 și adresată Patriarhiilor de Alexandria și Ierusalim, precum și Bisericilor autocefale din Cipru, Rusia, Grecia, România, Serbia și Muntenegru, Patriarhul Ioachim al III-lea propune discutarea problemei calendarului³³. În răspunsurile lor, preponderent

---

³¹ De remarcat corespondența dintre data introducerii calendarului îndreptat și revoluția comunistă. Mulți dintre adversarii folosirii liturgice a calendarului gregorian nu au ezitat să-l prezinte ca pe un nou amestec al puterii comuniste în viața Bisericii. Un fenomen asemănător a avut loc nu demult în Bulgaria. În cadrul rupturii interne din Biserica Bulgară, gruparea celor ce nu au colaborat cu regimul comunist au făcut din calendarul iulian o emblemă a luptei împotriva filocomuniștilor care au adoptat calendarul îndreptat. Cfr. S. PARENTI, „La questione pasquale nell’Oriente ortodosso”, în *Rivista Liturgica* 1-2 (2001)198, 202.

³² Cfr. E. BRANIȘTE, „Problema unificării calendarului liturgic în Bisericile Ortodoxe”, în *Ortodoxia* 2 (1955) 195

³³ Trebuie notat faptul că motivația principală a reformei calendarului este pur științifică: calendarul iulian este, din punct de vedere științific, incorect. Cfr. B. PETRĂ, „L’Ortodossia tra vecchio e nuovo calendario. Il rischio di una Pasqua di divisione”, în *Rivista Liturgica* 1-2 (2001), 138. Autorul preia această informație dintr-o lucrare de seamă: Ch. K. PARASKEVAIDIS, *Evaluare istorică și canonică a problemei vechi-calendariste în originea și dezvoltarea ei în Grecia* [în greacă], Lucrare de doctorat susținută la Școala

negative, Bisericile au ținut să sublinieze faptul că problema calendarului nu este doar o *problemă științifică* ci și o *problemă eclezială* de importanță capitală. Ea trebuie rezolvată printr-o hotărâre comună a tuturor Bisericilor, evitându-se orice tulburare sau ruptură în comuniunea dintre ele. Prin urmare rezolvarea problemei calendarului a fost amânată pentru viitor.

În anul 1923 Patriarhul ecumenic Meletie al IV-lea Metaxakis invită Bisericile Ortodoxe să trimită reprezentanți la Congresul panortodox ținut la Constantinopol între 10 mai – 8 iunie 1923. La Congres au participat reprezentanți ai Bisericilor din Constantinopol, Grecia, Rusia, România și Cipru. Printre problemele dezbătute s-a numărat și problema calendarului. În acest sens Congresul a promulgat un fel de propunere-hotărâre care prevedea acceptarea soluției propusă de Biserica Greciei cu privire la îndreptarea calendarului iulian.

Prima măsură luată de Congres a fost ca data echinocțiului de primăvară să fie adusă de la 8 martie la 21 martie, prin suprimarea diferenței de 13 zile cu care calendarul iulian era în întârziere față de mersul astrelor. Astfel, data de 1 octombrie 1923 urma să fie socotită 14 octombrie 1923. Pentru ca în viitor anul calendaristic să nu mai rămână în întârziere față de cel astronomic, Congresul a introdus următoarea regulă: vor fi considerați ani bisecți numai acei ani seculari (adică ani care se termină cu două zero-uri) a căror număr, împărțit la 9, va da un rest de 2 sau 6. Conform acestei reguli, din cei 9 ani seculari consecutivi cuprinși între 2000 și 2800 (adică 2000, 2100, 2200, etc.) numai doi vor fi considerați ani bisecți, adică 2000 (deoarece $2000 : 9 = 222$ rest 2) și 2400 (deoarece $2400 : 9 = 266$ rest 6). Deoarece în calendarul gregorian, din 9 ani seculari consecutivi, doi sunt bisecți (2000 și 2800, deoarece $2000 : 400 = 5$, iar $2800 : 400 = 7$) iar șapte comuni, anul 2800, care în calendarul gregorian este bisect, în calendarul îndreptat de Congresul Panortodox de la Constantinopol va fi an comun. Deci, în anul 2800 diferența dintre cele două calendare va fi de o zi.

A doua măsură introdusă de Congres a fost ca determinarea lunii pascale din fiecare an să nu se mai facă pe baza vechilor table pascale greșite ci pe baza calculelor astronomice. Pentru aceasta Patriarhia Ecumenică s-a angajat să ceară observatoarelor astronomice să îi comunice data lunii pascale pe baza căreia să întocmească table cu datele Paștilor pe o

durată mai lungă, pe care să le comunice ulterior tuturor Bisericilor Ortodoxe. Pentru a se înlătura diferențele de meridian (deoarece luna plină nu apare în același moment în toate locurile de pe globul pământesc), s-a hotărât ca pe viitor, pentru fixarea datei lunii pascale, să se i-a ca normativ momentul când aceasta se arată deasupra Sfântului Mormânt al Domnului din Ierusalim, deoarece acolo a avut loc faptul istoric al Învierii³⁴.

Hotărârile Congresului panortodox de la Constantinopol din 1923 au stârnit diferite reacții și multe acuze. Desigur, poziția lui canonică era ambiguă: numai un Sinod panortodox poate promulga hotărâri valabile pentru toate Bisericile Ortodoxe. Autoritatea Sinodului panortodox era invocată mai ales de apărătorii calendarului vechi, foarte puțin dispuși la introducerea de reforme. Urmarea cea mai însemnată a Congresului a fost hotărârea Sinodului Bisericii Greciei, din 27 decembrie 1923, de a adopta temporar soluția intermediară propusă de Arhiepiscopul Atenei, Hrisostomos Papadopoulos: sărbătorile cu dată fixă (Crăciunul, Boboteaza, Bunavestire, Schimbarea la Față etc.) să fie prăznuite după calendarul îndreptat, iar sărbătorile cu dată mobilă (Paștile, Înălțarea Domnului, Rusaliile etc.) să fie prăznuite după calendarul iulian. Acest calendar mixt, numit și calendarul meletian, după numele Patriarhului Meletie al IV-lea care l-a introdus, a fost adoptat în 1924 de Biserica din Constantinopol și succesiv de multe alte Biserici Ortodoxe, dar nu de toate.

Așadar măsurile de îndreptare a calendarului introduse de Congresul panortodox de la Constantinopol, din cauza faptului că nu aveau putere obligatorie, nu au fost aplicate decât parțial. De fapt, începând din anul 1923, avem în interiorul Ortodoxiei trei grupuri de Biserici care respectă trei calendare diferite: 1) un grup care respectă în continuare calendarul iulian (Bisericile din Rusia, Bulgaria, Serbia, Patriarhia Ierusalimului și mănăstirile din Muntele Athos, înafară de Mănăstirea Vatoped). 2) un grup care au adoptat calendarul mixt sau meletian (Bisericile aparținătoare Patriarhiei de Constantinopol, Patriarhia Antiohiei, Patriarhia Alexandriei, Bisericile din Grecia, România, Cipru, Albania, Cehia, Slovacia și Mănăstirea Vatoped). 3) un grup care au adoptat pur și simplu calendarul gregorian încă înainte de Congresul Panortodox de la Constantinopol

---

³⁴ Cfr. E. BRANIȘTE, „Îndreptarea calendarului liturgic în Bisericile Ortodoxe”, în *Ortodoxia* 2 (1955) 198-199

(Biserica Ortodoxă din Polonia, Biserica Ortodoxă din Filanda, Biserica Ortodoxă din Japonia, care a adoptat calendarul gregorian încă din 1875)³⁵.

Analizând această situație a Răsăritului creștin după Congresul Panortodox de la Constantinopol din 1923, putem trage următoarele concluzii:

1) diviziunea dintre Bisericile Ortodoxe nu se datorează sărbătoririi Paștilor la date diferite, căci Paștilor sunt sărbătorite de toate Bisericile Ortodoxe (cu rarele excepții menționate mai sus) la aceeași dată. Ceea ce desparte Bisericile Ortodoxe este *problema calendarului*.

2) trebuie bine luată în considerare distincția dintre *unitatea temporală în sărbătorirea Paștilor și unitatea creștinilor*. Biserica Romano-Catolică și Comunitățile bisericești protestante, sărbătoresc Paștile în aceeași dată a anului. Acest lucru nu înseamnă însă că ele au ajuns și la unitatea credinței. Se poate întâmpla ca eforturile de a ajunge cu orice preț la prăznuirea Paștilor în aceeași dată, să adauge alte motive de dezbinare între Biserici. *Se poate ajunge ca Paștile să fie sărbătorite în aceeași dată, dar să nu mai existe unitate în credință*. Aceasta pare a fi marea preocupare a Bisericilor Ortodoxe. Urmările Congresului panortodox de la Constantinopol demonstrează că această preocupare este întemeiată.

Emigrația tot mai mare din zilele noastre și creșterea pe zi ce trece a numărului de căsătorii mixte, va duce, încet dar sigur, la reconsiderarea raporturilor dintre Biserici și prin urmare la reconsiderarea problemei calendarului și a datei Paștilor. Această reconsiderare nu se va face plecând de la teorii abstracte despre Biserică și despre calendar, ci de la realitatea cotidiană a «Bisericii domestice», care este familia.

---

³⁵ Cfr. B. PETRĂ, „L’Ortodossia tra vecchio e nuovo calendario. Il rischio di una Pasqua di divisione”, în *Rivista Liturgica* 1-2 (2001) 141. Cfr. E. BRANIȘTE, „Problema unificării calendarului liturgic în Bisericile Ortodoxe”, în *Orthodoxia* 2 (1955) 199-201. 210-211

Pfr. Ioan-Irineu Fărcaș*

Das Datum des Osterfestes und das Kalenderproblem

Nach dem Fall der totalitären Regierungen Osteuropas und der danach folgenden Zuwanderung einer großen Anzahl von Frauen und Männer in den Westen des Kontinents, auf der Suche nach ihrem Glück und auf einen Arbeitsplatz, steigt die Anzahl der Mischehen täglich, in denen der eine Ehegatte einer kirchlichen Tradition angehört die von der römisch-katholischen oder protestantischen verschieden ist. In dieser Lage kann der zeitliche Unterschied zwischen dem Datum des Osterfestes Bestandteil oder Grund ernster Spannungen werden, besonders wenn sowohl die Ehefrau wie auch der Ehemann überzeugt sind dass nur das eigene Osterfest dem korrekten Datum entspräche. Dabei ist das Osterfest nur die "Spitze des Eisberges", der im Übrigen auch noch die Fastenzeit und die nachösterliche Zeit enthält, also die Zeit der Busse und die Zeit der Freude. Wie sollen wir uns eine aus einer Mischehe hervorgegangene Familie vorstellen in der nicht nur zwei Osterfeste gefeiert werden sondern in der es auch im Abstand von nur einem Monat zwei große Fastenzeiten gibt?

Die Situation in diesem Jahr, in dem die Christen der östlichen Kirchen das Osterfest fünf Wochen später feiern als ihre Brüder im Westen, hat mich veranlasst den Lesern unserer Zeitschrift einige an das Osterfest gebundene Begriffe vorzustellen. Ich mochte jedoch schon jetzt darauf hinweisen dass dieses Problem nicht unabhängig vom Kalenderproblem behandelt werden kann. Das Osterfest, als größtes Fest der Christenheit, bestimmt den Verlauf des gesamten Kirchenjahres, vom System der biblischen Texte (Evangelien und Episteln) bis zu den Gesangsmodi (Kirchentonarten) in den heiligen Messen. Deshalb ist ohne vorherige Kenntnis des Datums von Ostern für ein gewisses Jahr, die Aufstellung des Kirchenkalenders für das betreffende Jahr nicht möglich.

---

* Er wurde am 27 März 1976 in Tarnaveni (Rumänien) geboren. Er studierte Philosophie (1995-1998) und Theologie (1999-2004) an der Päpstlichen Universität Gregoriana in Rom. Seit 1. Oktober 2006 ist er der Leiter der Rumänischen Unierten Mission in Deutschland.

1. Einige Begriffe aus Astronomie und Chronologie

Es ist so gut wie allgemein bekannt dass einige christliche Kirchen in ihrem liturgischen Leben den alten nicht ausgeglichenen Julianischen Kalender behalten haben, während andere den ausgeglichenen Gregorianischen Kalender annahmen. Was aber ist der *Kalender*?³⁶ Der Kalender ist ein System zur Zeitmessung, das Dauer und Einteilung der Zeit in Tage, Wochen, Monate und Jahre auf Grund astronomischer Beobachtungen angibt. Die Benennung kommt vom lateinischen *calendae* was soviel wie Aufforderung oder Einberufung bedeutet und darauf zurückgeht dass die Bewohner von Rom am Ersten jeden Monats ins Forum einberufen waren um Bestimmungen von allgemeinem Interesse zur Kenntnis zu nehmen. Die ersten Kalender basierten ausschließlich auf Himmelsvorgänge das heißt auf den Gang des Mondes und der Sonne, die zwei großen Leuchten die der Herr erschuf und anordnete „um zu scheiden zwischen der Nacht und dem Tag, und sie sollen als Zeichen dienen sowohl für die Festzeiten als auch für die Tage und Jahre“ (*Genesis* 1.14). Ausgehend von der Beobachtung dieser beiden Himmelskörper haben die Menschen mehrere, verschiedene Kalenderarten aufgestellt. So zum Beispiel verwenden die Muslime einen Mondkalender d.h. einen Kalender der auf die Bewegung des Mondes basiert. Die alten Hebräer, verwendeten auf Grund des oben erwähnten Textes aus dem Buch *Genesis* einen *Mond-Sonne* Kalender, d.h. einen Kalender der auf die Bewegung des Mondes basiert aber auf landwirtschaftliche Aktivitäten abgestimmt ist (Aussaat, Ernte usw.) so dass diese den gleichen Monaten des Jahres entsprachen. Seit dem Kaiser Julius Cäsar nahmen die Römer einen Sonnenkalender an, d.h. einen Kalender der auf die Bewegung der Sonne basiert.

Wegen des praktischen Zwecks des Kalenders sollten seine Maßeinheiten nicht zu groß, konstant und klar begrenzt sein. Aus diesem Grunde wurden folgende Grundeinheiten zum Messen der Zeit gewählt:

1. Mittlerer Sonnentag. Dieser hat 24 Stunden deren Dauer mit geringer Abweichung aus dem *natürlichen Sonnentag* ermittelt wurde,

---

36 Vgl. A. SCHOTTERER, „Calendario“, in H. WALDENFELS (a cura di), *Nuovo Dizionario delle Religioni*, Cinisello Balsamo (Milano) 1993, 104 - 105

nämlich aus dem Zeitintervall zwischen zwei Sonnenaufgängen³⁷. Wie jede andere Maßeinheit hat auch der *mittlere Sonnentag* Multipla und Submultipla (abgeleitete größere und kleinere Einheiten).

2. *Die Kalenderwoche* ist ein konventioneller Zeitabschnitt der einen Zyklus von sieben mittleren Tagen enthält. Sie wird aus der *natürlichen Woche* bestimmt, d.h. aus dem Zeitintervall zwischen zwei aufeinander folgenden Mondphasen: zwischen Neumond und erstem Viertel, erstem Viertel und Vollmond usw .. Die Zahl sieben entspricht den sieben Tagen der Schöpfung. Bei einigen Heidenvölkern tragen die Wochentage den Namen von Gottheiten, bei den Hebräer hatten die Wochentage mit Ausnahme des Samstags keine Eigennamen und wurden nach ihrer numerischen Reihenfolge benannt³⁸.

3. *Der Kalendermonat* stellt ebenfalls eine konventionelle Zeitspanne dar und enthält 30 oder 31 Tage. Mit der Einführung des nur auf den Lauf der Sonne basierenden Julianischen Kalenders wird der Zusammenhang des Monats mit den Mondphasen aufgegeben. Vor der Einführung dieses Kalenders jedoch wurde der Kalendermonat mit den Mondphasen synchronisiert, jeder Kalendermonat begann mit dem Aufgang des Neumondes. Das vom Mond benötigte Zeitintervall um am Himmelsgewölbe erneut dieselbe Phase zu erreichen d.h. von einem

---

³⁷ Bei den Völkern und Religionen die einen Sonnenkalender haben, d.h. einen auf den Lauf der Sonne basierenden Kalender, beginnt der *natürliche Tag* mit dem Sonnenaufgang, während bei den Völker und Religionen die einen Sonne-Mond oder Mondkalender benützen, der *natürliche Tag* mit Sonnenuntergang beginnt.

³⁸ Es ist bemerkenswert dass bei allen Verbesserungsversuchen des Kalenders der Wochenzyklus niemals unterbrochen wurde. Vgl. J. CASANOVAS, „La determinazione della Pasqua“, in *Rivista Liturgica* 1-2 (2001) 178. Mehr noch, eben dieser Wochenzyklus war Grund des Versagens der Bestrebungen zur Verbesserung des Kalenders, insbesondere jener die am Anfang des XX -ten Jahrhunderts vom Völkerbund unternommen wurden und die Ausarbeitung eines ständigen oder fixen Kalenders betrafen. In diesem Kalender sollten die Wochentage alle Monate ,jedes Jahr auf das gleiche Datum fallen. In diesem fixen Kalender sollte das Osterfest immer auf Sonntag den 15 April fallen. Das oekumenische Konzil Vatikan II erklärt im Zusatz zur Verfassung über die Liturgie *Sacrosanctum Concilium*, „von den verschiedenen Systemen die zur Annahme eines ständigen Kalenders und dessen Einführung in der zivilen Gesellschaft vorgeschlagen wurden, gestattet die Kirche nur diejenige welche die Sieben Tage - Woche und den Sonntag beibehalten und schützen, ohne einen anderen Tag außerhalb der Woche einzuschalten, so dass die Aufeinanderfolge der Wochen unberührt bleibt, ausser sehr schwerwiegender Gründe über die der apostolische Stuhl zu entscheiden hat.

Neumond zum nächsten wird *Mondmonat* genannt und hat eine Dauer von 29 Tagen, 12 Stunden, 44 Minuten und 2,9 Sekunden.

4. *Das Kalenderjahr* ist ebenfalls eine konventionelle Zeitspanne die aus 365 oder 366 Tagen besteht. Das Kalenderjahr leitet sich aus dem astronomischen oder tropischen Jahr ab, d.h. aus dem Zeitintervall zwischen zwei aufeinander folgenden Tag und Nachtgleichen im Frühling. Dieses Zeitintervall hat eine Dauer von 365 Tagen, 5 Stunden 48 Minuten und 45-46 Sekunden. Das Problem das sich einem jeden stellt der einen Kalender begründen will besteht darin, dass das astronomische Jahr keine genaue Anzahl von Tagen hat sondern 365 Tage und *beinahe* noch ein Viertel. Dieses hat als Folge dass, bei einer Dauer des Kalenderjahres von 365 Tagen, dieser Unterschied von einem Vierteltag, oder genauer 5 Stunden, 48 Minuten und 45-46 Sekunden, nach vier Jahren *fast* einen ganzen Tag ergibt. Um die Übereinstimmung von Kalenderjahr und astronomischem Jahr zu bewahren wird, nach jeweils vier Jahren, dem Monat Februar ein Tag hinzugefügt. Die Hinzufügung oder Unterdrückung eines Tages oder eines Monats im Kalender mit dem Zweck das Kalenderjahr in Übereinstimmung mit dem Astronomischen Jahr zu bringen wird schalten genannt. Die Kunst der Begründung eines Kalenders besteht in der Ausarbeitung einer Reihe von Regeln über wann und wie geschaltet werden soll, damit das Kalenderjahr eine möglichst Sonnenjahren genaue Übereinstimmung mit dem astronomischen Jahr aufweist.

5. *Der Zyklus*, enthält eine bestimmte Anzahl von Jahren nach denen sich gewisse Vorkommnisse periodisch wiederholen. So haben die Astronomen bemerkt dass nach 28 Jahren die Kalenderdaten wieder auf den gleichen Wochentag fallen. Wenn zum Beispiel im Jahre 2008 der 2-te Februar auf einen Samstag fiel, wird nach 28 Jahren d.h. im Jahre 2036 der 2-te Februar wieder auf einen Samstag fallen. Diese Gruppe von 28 Jahren bildet den *Sonnenkreis (Sonnenzyklus)*. Die Übereinstimmung zwischen und Wochentag im Rahmen eines Sonnenzyklus von 28 Jahren wurde mit Hilfe des *Sonntagsbuchstabens* gefunden. Dazu wurden mit Beginn vom ersten Tag jeden Jahres (1 Januar), die ersten sieben Buchstaben des Alphabetes (a, b, c, d, e, f, g) den ersten sieben Tagen des Monats Januar zugeordnet, dann wird weiter mit den 7 Buchstaben fortgefahren, bis 31 Dezember. Auf diese

Art erhält jeder Sonntag des Jahres einen der sieben Buchstaben zugeordnet³⁹.

Der griechische Astronom Meton von Athen entdeckte im 5-ten Jh. v. Ch. dass 235 Mondmonate (1 Mondmonat = 29 Tage, 12 Stunden, 44 Minuten, 2,9 Sekunden) *fast* gleich sind mit 19 Sonnenjahren (1 Sonnenjahr = 365 Tage, 5 Stunden, 48 Minuten, 45-46 Sekunden). Diese Gruppe von 19 Jahren wird nach ihrem Entdecker Zyklus des Meton oder Mondzyklus genannt. Mit Hilfe des Mondzyklus können die Kalenderdaten der Tage mit Vollmond berechnet werden. Zum Beispiel wenn im Jahre 2008 der österliche Neumond (der zur Frühlingsstagnundnachtgleiche nächste) auf den 8-ten März fällt, und folglich der österliche Vollmond auf den 22 März, werden diese beiden Mondphasen nach 19 Jahren d.h. im Jahre 2027 auf die gleichen Daten des Jahres fallen. Der erste *Mondzyklus* wurde beginnend mit dem Jahre 1 v. Ch. berechnet. Jedem Jahr eines Mondzyklus wird eine natürliche Zahl zugeordnet die zwischen 1 und 19 beträgt und *goldene Zahl* heißt. Um die *goldene Zahl* eines Jahres zu berechnen muß zur Jahreszahl addiert und das Ergebnis durch 19 geteilt werden. Der Rest 0 dieser Division ist die goldene Zahl des betreffenden Jahres. Falls dieser Rest beträgt ist die goldene Zahl 19. Zum Beispiel ist für das Jahr 2008 die goldene Zahl 14 was sich aus folgender Rechnung ergibt: $2008 + 1 = 2009$; $2009 : 19 = 105$ Rest 14.

Um das Jahr 523 beauftragte Bonifatius, Kanzler des Papstes Johann I, den in Rom lebenden skythischen Mönch Dionysius Exiguus mit der Ausarbeitung eines mathematischen Verfahrens zur Berechnung des Datums von Ostern, auf Grund der am Konzil von Nicäa angenommenen „Alexandrinischen Regel“. Dionysius entdeckte dabei dass in dem, damals in allen christlichen Kirchen gültigen Julianischen Kalender, das Datum des Osterfestes sich zyklisch nach jeweils 532 Jahren wiederholt. Er kam zu diesem Ergebnis indem er die Anzahl der Jahre eines Mondzyklus mit den Jahren eines Sonnenzyklus multiplizierte : $19 \times 28 = 532$. Im Rahmen dieses großen Zyklus von 532 Jahren gibt es alle Variationen die aus der

---

³⁹ Für die Schaltjahre entsteht durch hinzufügen eines Tages (29 Februar), eine Abweichung in der Reihenfolge der *Sonntagsbuchstaben*. Man behalf sich durch Annahme einer *zweiten Reihe von Sonntagsbuchstaben*: die erste vom 1 Januar bis 29 Februar, die zweite vom 1 März bis 31 Dezember.

Kombination des Sonnenzyklus mit dem Mondzyklus resultieren. Also wiederholen sich, in gleicher Reihenfolge, die Monatsdaten der Ostersonntage, nach jedem großen Zyklus von 532 Jahren in gleicher Reihenfolge⁴⁰. Wenn so zum Beispiel nach dem Julianischen Kalender das Osterfest 2008 auf den 27 April und im Jahre 2009 auf den 19 April fällt, so wiederholt sich das nach 532 Jahren, d.h. im Jahre 2531 wird das Osterfest wieder auf den 27 April fallen und 2532 auf den 19 April.

Man kann also mit Hilfe des *Mondzyklus* die Kalenderdaten berechnen an denen Vollmond herrscht, und mit Hilfe des *Sonnenzyklus* die Kalenderdaten die auf einen Sonntag fallen. Sobald diese Daten bekannt sind ist es einfach das Datum des Osterfestes zu berechnen.

6. *Die Epakte (Mondzeiger)*. Die gregorianische Kalenderreform von 1582 hat die notwendigen Korrekturen eingeführt um das Kalenderjahr wieder in Übereinstimmung mit dem astronomischen Jahr zu bringen, gleichzeitig aber auch die Notwendigkeit gebracht das gesamte System der Berechnung des Datums des Osterfestes zu revidieren. Der kalabresische Arzt Aloysius Lilius hat zur Korrektur des Kalenders die Einführung der *Epakte* vorgeschlagen. Die *Epakte* (aus dem Griechischen *epaktos* = eingeführt) ist das Mondalter am 31 Dezember, d.h. die Anzahl der Tage die seit dem letzten Neumond bis zur Stunde 0 des neuen Jahres verstrichen sind. Die Kenntnis der Epakte gestattet die Berechnung des Mondalters für jeden Tag des Jahres und somit die Berechnung der Daten der Tage mit

---

⁴⁰ Die regelmässige Wiederholung der Himmelsvorgänge in Zyklen von 19 bzw. 28 Jahren, hat zur Aufstellung so genannter Ostertafeln oder *Pascalien* geführt in denen das Osterdatum für mehrere aufeinander folgende Jahre angegeben wird. Die wichtigsten und genauesten Ostertafeln sind jene der Bischöfe von Alexandrien. Erwähnt sei hier die *Pascalie* des heiligen Kyrill von Alexandrien die ein Zeitintervall von 95 Jahren enthält (vom Jahre 436 bis zum Jahre 531). Hier wurde die Regel aufgestellt nach welcher die Zeitspanne in der das Osterfest stattfindet die 35 Tage zwischen dem 22 März und dem 25 April sind. Wenn zum Beispiel der erste Vollmond des Frühlings gerade auf den Tag der Tag-und-Nacht-Gleiche (Äquinoktium) fällt d.h. auf den 21 März und dieser ein Samstag ist, fällt das Osterfest auf den 22 März (das frühes mögliche Datum). Fällt der Vollmond jedoch einen Tag früher, also auf den 20 März, muß der nächste Vollmond abgewartet werden der nach 29 Tagen, also am 18 April stattfindet. Ist nun seinerseits der 18 April ein Sonntag, wird das Osterfest eine Woche später also am 25 April gefeiert (spätestes Datum). Nach den Regeln des HI. Kyrill, kann das Datum des Osterfestes die ersten 35 Tage nach dem Frühlingsäquinoktium nicht überschreiten.

Vollmond des betreffenden Jahres. Da ein Sonnenjahr 12 Mondmonate enthält (jeder von jeweils 29,5 Tagen), bei einer Gesamtheit von 355 Tagen, wird die Epakte des folgenden Jahres um 11 Tage „älter“ sein ($365 - 355 = 11$). Ist die Epakte des Vorjahres bekannt, kann die Epakte des laufenden Jahres mühelos bestimmt werden, indem die Zahl 11 zur Epakte des Vorjahres hinzugefügt wird. Ergibt sich eine Zahl größer als 30 muß vom Ergebnis 30 abgezogen werden. Wenn also die Epakte des Jahres 2007 gleich war mit 11, wird die Epakte des Jahres 2008 gleich sein mit 22, da $11 + 11 = 22$. Ist die Epakte eines Jahres bekannt, kann mit ihrer Hilfe das Mondalter jedes beliebigen Tages dieses Jahres berechnet werden. Um diese Berechnung korrekt durchzuführen muß berücksichtigt werden dass der erste Mondmonat des Jahres nicht der Januar sondern der März ist (März - 1, April - 2, Mai - 3 usw.). Auf diese Art berechnet sich das Mondalter eines beliebigen Tages im Jahr indem das Tagesdatum mit der Epakte des Jahres und der oben angeführten Ordnungszahl des Monats addiert werden. Wenn das Ergebnis 30 überschreitet, muß 30 subtrahiert werden. Wenn wir so z.B. das Mondalter am 27 April 2008 erfahren möchten müssen wir folgende Rechnung aufstellen: 27 (Tagesdatum) + 22 (Epakte des Jahres 2008) + 2 (Ordnungszahl des Monats April) = 51 . Da das Ergebnis 30 überschreitet muß 30 subtrahiert werden, $51 - 30 = 21$, somit ist am 27 April 2008 das Mondalter gleich mit 21 Tagen.

2. Der Julianische Kalender

Wegen der Unzulänglichkeit der Beobachtungsmittel für die Vorgänge am Himmel über die die alten Volker verfügten, konnte die Dauer des astronomischen Jahres nicht genau berechnet werden. Diese Situation führte zu mehreren Kalenderreformen. In Rom wurde nach einigen Zeiten der Verwirrung, ein von ägyptischen Astronomen berechnetes Kalenderjahr angenommen das eine Dauer von 365 Tagen hatte. Dieses Kalenderjahr hatte jedoch *fast* um das Viertel eines Tages weniger als das astronomische Jahr, so dass nach jeweils vier Jahren, das Jahresende um fast einen Tag früher angezeigt wurde. Mit der Zeit wuchs der Unterschied zwischen dem Lauf dieses Kalenders und dem der Gestirne immer mehr, so dass der Kalender im Jahre 46 v. Chr. das Frühlingsäquinoktium drei Monate vor seinem realen Eintreten angab.

Um einen Ausweg aus dieser anormalen Lage zu finden, wendete sich der Kaiser Julius Cäsar an den Astronomen Sosigenes von Alexandrien. Dieser hatte den ersten wissenschaftlichen Sonnenkalender aufgestellt, d.h. einen Kalender der nur auf den Lauf der Sonne basierte. Seine Einteilung in 12 Monate war rein konventionell, da die Dauer eines Kalendermonats nicht mehr in Abhängigkeit von den Mondphasen berechnet wurde. Der erste Schritt den Sosigenes zur Begründung dieses Kalenders machte war die Berechnung der Dauer des astronomischen Jahres das er gleich fand mit 365 Tagen, 5 Stunden, 48 Minuten und 45-46 Sekunden. Daraufhin stellte er die Übereinstimmung des Kalenderjahres mit dem astronomischen Jahr wieder her indem er 90 Tage zum Jahr 46 v. Chr. schaltete, die Differenz mit der sich das Kalenderjahr vor dem astronomischen befand. Nach Wiederherstellung der Übereinstimmung zwischen Kalenderjahr und astronomischem Jahr, legte der Astronom aus Alexandrien die Dauer eines Kalenderjahres auf 365 Tage fest. Und weil der Unterschied von 5 Stunden, 48 Minuten und 45-46 Sekunden zwischen Kalenderjahr und astronomischem Jahr sich in vier Jahren zu *fast* einem Tag summiert, beschloss er alle vier Jahre einen Tag zu schalten, d.h. alle vier Jahre einen Tag zum Kalenderjahr hinzuzufügen. Dieser Schalttag wurde *bis sexta calendas martii* genannt, was *zum zweiten mal der sechste Tag der Calenden des Mars* bedeutet (für uns heutzutage der Tag nach dem 28 Februar), das Jahr mit dem Schalttag wurde *bisextilis* genannt. Durch diese Schaltung erreichte der Astronom aus Alexandrien dass alle vier Jahre die Übereinstimmung zwischen Kalenderjahr und astronomischem Jahr wieder hergestellt wurde, bzw. nach jeweils 1461 Tagen (also $4 \times 365 \text{ Tage} + 1 \text{ Tag} = 1461 \text{ Tage}$). Gleichzeitig wurde die Einteilung des Jahres in 12 Monate von 30 bzw. 31 Tagen (mit Ausnahme des Februars mit 28 Tagen und in Schaltjahren 29 Tagen) beibehalten und das Frühlingsäquinoktium auf den 24 März verlegt. Der von Sosigenes aufgestellte Kalender blieb bei den Römern unter der Bezeichnung *Julianischer Kalender* im Gebrauch, weil der Auftrag zu seiner Ausarbeitung von Kaiser Julius Cäsar erteilt wurde. Die Christen, die hauptsächlich im Römischen Reich lebten erbten diesen Kalender und führten in ihn die christlichen Feiertage und das System der Einteilung der Jahre in Monate, der Monate in Wochen und der Wochen in Tage ein.

3. Das Problem des Osterfestes und der Zusammenhang mit dem Kalenderproblem

Der Julianische Kalender, bis dahin der beste, war nicht frei von Unzulänglichkeiten. Berücksichtigt man nämlich drei gewöhnliche Jahre von je 365 Tagen und ein Schaltjahr von 366 Tagen, bleibt immer noch eine Differenz von 44 Minuten und 56 Sekunden mit der das Kalenderjahr hinter dem astronomischen Jahr zurückbleibt. Dieser Unterschied, unbedeutend wenn es sich um kurze Zeiträume handelt, wird bei längeren Zeiträumen durchaus wahrnehmbar. In 128 Jahren summiert sich dieser Unterschied zu einem Tag, in 384 Jahren zu 3 Tagen. Das julianische Kalenderjahr bleibt also nach jeweils 128 Jahren einen Tag, nach 384 Jahren 3 Tage, hinter dem astronomischen Jahr zurück. Auf diese Weise fällt das Frühlingsäquinoktium, vom Astronomen Sosigenes auf den 24 März festgelegt, nach 384 Jahren, zur Zeit des ersten ökumenischen Konzils von Nicäa (325), auf den 21 März.

Diese fehlende Übereinstimmung zwischen Kalenderjahr und astronomischem Jahr hätte hingenommen werden können wenn es nicht das Problem des Osterdatums gegeben hätte⁴¹. Wie schon darauf hingewiesen, steht dieser Feiertag im Zentrum des Kalenderproblems da er ein Fest mit variablem Datum ist. Grund zur Ängstlichkeit für viele und zum Spott für nicht wenige, stand die Berechnung des Osterdatums nicht immer in Übereinstimmung mit den Texten der Heiligen Schrift (*Exodus* 12, 1-8; *Leviticus* 23, 5-8; *Numeri* 9, 2-5; *Deuteronomium* 16, 1-8). Der Grund dieser fehlenden Übereinstimmung war die Tatsache dass das Osterdatum nicht nur auf Grund des Laufes der Sonne berechnet wurde, also nach einem Sonnenkalender wie es der Julianische Kalender war, sondern auch in Abhängigkeit von der Bewegung des Mondes. Die Kirche, in ihrem Bestreben einerseits die wichtigsten Ereignisse aus ihrem Leben und ihrer Geschichte möglichst an jenen Tagen des Jahres zu feiern an denen diese stattgefunden hatten, andererseits möglichst genau die Vorschriften der Heiligen Schrift zu erfüllen, konnte diese Unstimmigkeit nicht hinnehmen.

---

⁴¹ Vgl. J. CASANOVAS, „La determinazione della Pasqua“, in *Rivista Liturgica* 1-(2001) 177, 182. E. BRANISTE, „Problema unificării calendarului în Bisericile Ortodoxe“ (Das Problem der Vereinheitlichung des liturgischen Kalenders in den Orthodoxen Kirchen) in *Orthodoxia* 2 (1955) 184 - 185.

Der Abhilfe in dieser Lage stellte sich eine Schwierigkeit entgegen: zur Bestimmung des Osterdatums hatte die Kirche einen einzigen Orientierungspunkt: die jüdischen Ostern.

Bei der Festlegung des Osterdatums folgten die Hebräer den Vorschriften von Moses aus den Büchern *Exodus* 12, 1-8; *Numeri* 28, 16 und *Leviticus* 23, 5 wo man lesen kann: „Im ersten Monat am 14. Tag des Monats, gegen Abend ist Pascha für den Herrn“. Der erste Monat im hebräischen Kalender wurde Nisan genannt. Er galt als der erste Frühlingsmonat und begann mit dem Erscheinen des Neumondes am Himmel. Der Beginn des Monats Nisan wurde vom *Synedrium*, die höchste Behörde für innerjüdische Religionsangelegenheiten mit Sitz in Jerusalem berechnet. Diese Berechnung war nicht einfach und auch nicht immer möglich. Neben den Unzulänglichkeiten der Beobachtungsmittel gibt es auch noch die Schwierigkeit dass bei Neumond, wenn der Mond in Konjunktion mit der Sonne steht, also den gleichen Himmelslänge grad hat, die Sonne so stark strahlt dass der Mond in dieser Lage fast nicht gesehen werden kann. Er wird erst am Folgetag besser sichtbar jedoch mit einigen Vorsichtsmaßnahmen⁴². Der vierzehnte Tag des Monats Nisan war ein Tag mit Vollmond, weil Vollmond immer 14 Tage nach dem Neumond auftritt. Nach Festlegung des ersten Monats des Jahres *sind die jüdischen Ostern nicht weiter ein Feiertag mit variablem Datum* sondern fallen immer in den gleichen Monat Nisan und auf den gleichen Tag des Monats, den 14-ten⁴³.

Die Christen der ersten drei-vier Jahrhunderte, insbesondere die aus Kleinasien, folgten dem Datum der jüdischen Ostern und feierten am 14 Nisan, egal auf welchen Wochetag dieses Datum fiel. Sie wurden aus

---

⁴² Vgl. J. CASANOVAS, „La determinazione della Pasqua“, in *Rivista Liturgica* 1-2 (2001), 179 - 180

⁴³ Es scheint dass die Juden bis zur Zerstörung Jerusalems 70 n. Chr. die Gepflogenheit bewahrten den Neumond mit dem das Jahr begann direkt zu beobachten und danach das Datum der Ostern auszurufen. Letzteres geschah feierlich mit Hörnerklang und Aussendung von Boten in das gesamte Territorium, was dem Feiertag besondere Bedeutung verlieh. Nach dem Jahre 70 n. Chr. und der Zerstreuung des jüdischen Volkes in der ganzen Welt konnte dieser Brauch nicht beibehalten werden. Damit aber dennoch Ostern von allen Angehörigen des Volkes am gleichen Tag gefeiert würde, versuchten die religiösen Führer Regeln nach dem metonischen Zyklus von 19 Jahren auszuarbeiten und einen Kalender anzunehmen der nicht mehr von der direkten Beobachtung des Mondes abhing. Vgl. J. CASANOVAS, „La determinazione della Pasqua“, in *Rivista Liturgica*, 1-2 (2001) 180.

diesem Grund *Quartodecimanen* genannt. Andere, gemässigtere, aus der Gegend von Antiochia, die zwar Ostern „am ersten Tag der Woche“ feierten (*Mt* 28,1; *Mk* 16,2; *Lk* 24,1) nach dem Sabbat (Sonntag), richteten es so ein das dieses in die Woche der jüdischen ungesäuerten Brote fiel auch dann wenn diese vor das Frühlingsäquinoktium fielen. Deshalb wurden diese *Protopashiten* genannt, d.h. diejenigen die Ostern vor dem regelmäßigen Datum feiern. Beide Gruppen wurden von der Kirche schon frUh abgelehnt und zwar aus mindestens zwei Gründen, einem geschichtlichen und einem symbolischen: im Jahre der Kreuzigung wurden die jüdischen Ostern zeitlich vor der Auferstehung gefeiert, diese bildet jedoch Fundament und Zentrum der christlichen Ostern, zum anderen war das Osterlamm der Juden nur ein vorhergehendes Symbol des Lammes Gottes, Christus ‚der von den Propheten vorhergesagte (Vgl. *Isaias* 53,7) und der auf sich nimmt die Sünden der Welt (Vgl. *Joh* 1,29-6)⁴⁴. Im Jahre 325 trafen sich 318 Bischöfe auf Wunsch des Kaisers Constantin der Große in Nicäa zum ersten ökumenischen Konzil wo die erwähnten Praktiken missbilligt wurden und dem gravierenden Mangel an Einheit der Kirche ein Ende gesetzt wurde⁴⁵.

4. Das Datum des Osterfestes und das Kalenderproblem beim Konzil von Nicäa (325)

Oft wird, aus Unwissenheit und unter dem Vorwand der Treue zu den Traditionen, behauptet dass die Kirchenväter am ersten ökumenischen Konzil von Nicäa einen Kanon oder genaue Regeln zur Berechnung des Datums von Ostern formuliert hätten. Zwei Dinge müssen jedoch

---

⁴⁴ Vgl. E. BRANIȘTE, „Problema unificării calendarului liturgic în Bisericile Ortodoxe“, in *Ortodoxia* 2 (1955) 208.

⁴⁵ Über zehn Jahre vor dem Konzil von Nicäa, verfügte Kaiser Constantin der Große die Einberufung eines Konzils in Arles im Jahre 314, da ihm die möglichen politischen Folgen bewusst waren die sich aus der Uneinheitlichkeit des Osterdatums ergeben hätten können. Die aus allen Provinzen des Kaiserreiches versammelten Bischöfe teilten Papst Sylvester (+335) den Beschluss des Konzils bezüglich des Osterdatums mit: „ut uno die et una tempore, per omnem orbem a nobis obeservetur (es soli am gleichen Tag und zur gleichen Zeit stattfinden). Dem Papst wurde dann verlangt: „iuxta consuetudinem litteras ad omnes tu dirigas“ (wie gebräuchlich sollst Du allen Briefe schicken). Vgl. A. di BERARDINO, „L'imperatore Constantino e la celebrazione della Pasqua“, in G. BONAMENTE - F. FUSCO (a cura di), *Constantino il Grande. Dall'Antichità all'Umanesimo*, I, Macerata 1992, 364 - 368.

klargestellt werden: 1) Das erste ökumenische Konzil von Nicäa hat keine strenge technische Regel zur Berechnung des Osterdatums formuliert, sondern nur die in den Jahren 284-322 aufgestellten Regeln des Alexandrinischen Osterkanons gebilligt und verallgemeinert. Diese Regeln haben keinen dogmatischen oder moralischen Charakter, sondern einen „kultischen bzw. disziplinar-juridischen“, d.h. sie betreffen die „gute Gepflogenheit“ der Kirche. Folglich „haben sie keine ewige Dauer und viele von ihnen wurden schon durch die Gepflogenheiten, den Gebrauch oder die Praxis der Kirche, oder spätere Kanons geändert“⁴⁶. Man kann also sagen „den Anspruch erheben, wie es einige Verfechter des alten Stils tun, das Kalenderproblem sei ein dogmatisches, oder ein unabänderliches Dogma, für immer von den Kirchenvätern festgelegt, bedeutet die geschichtliche Wahrheit zu leugnen oder zu ignorieren“⁴⁷.

Für die in Nicäa versammelten Konzilteilnehmer war es klar, dass bei der Bestimmung des Osterdatums, der damals im gesamten Römischen Reich im Gebrauch stehende Julianische Kalender berücksichtigt werden müsse. Dieser, am besten mit dem Lauf der Sonne in Einklang gebrachte Kalender, hatte den Vorteil dass nicht jährlich festgelegt werden musste wann und wo geschaltet werden sollte. Deshalb war die erste von den Kirchenvätern getroffene Maßnahme die Festlegung des Frühlingsäquinoktiums auf den 21 März, den Tag an welchem im Jahre 325 die tatsächliche Tag und Nachtgleiche stattgefunden hatte⁴⁸. Wie schon erwähnt, hatte Sosigenes im

---

⁴⁶ L. STAN, „Pentru serbarea sfintelor Paști la aceeași dată de întreaga creștinătate (Damit die gesamte Christenheit das Hl. Osterfest am selben Datum feiert) in *Studii Teologice* 5-6 (1970) 375. Der gleiche Artikel erschien auch in *Istina* 4 (1974) 471-485 unter dem Titel *Pour que tous les chrétiens fêtent Pâques le même jour*.

⁴⁷ E. BRANISTE, „Problema unificării calendarului în Bisericile Ortodoxe“, in *Ortodoxia* 2 (1955) 187.

⁴⁸ Die Bemühungen der Kirchenväter am Konzil von Nicäa das genaue Datum der Tag und Nachtgleiche zu bestimmen hat auch eine symbolische Motivation, die Gleichheit von Tag und Nacht am Äquinoktium symbolisiert das kosmische Gleichgewicht vom Anfang der Schöpfung. Viele Theologen der ersten Jahrhunderte merkten dann dass der Vollmond nach dem Frühlingsäquinoktium der erste Vollmond des Jahres ist an dem der Lauf des Mondes in der Nacht kürzer ist als der Lauf der Sonne am Tag. Das bedeutete dass die Sonne, Symbol des Lichtes, den Mond, Symbol der Nacht und der Finsternis, überwunden hat, so wie das Licht der Auferstehung Christi die Finsternis von Tod und Sünde besiegte. Hierauf basiert die Symbolistik der Osterkerze im christlichen Wesen und Osten. Vgl. *Une homélie*

Jahre 46 v. Chr. das Frühlingsäquinoktium auf den 24 März festgelegt. Da aber der Julianische Kalender nach allen 128 Jahren mit fast einem Tag hinter dem astronomischen Kalender zurückblieb, hatten sich bis zum Jahre 325, als das erste Ökumenische Konzil von Nicäa stattfand, drei Tage addiert mit denen der Julianische Kalender hinter dem astronomischen zurückgeblieben war. Die Kirchenväter von Nicäa beschlossen zwar die Unterdrückung dieser Differenz von drei Tagen, und brachten so den Julianischen Kalender wieder in Übereinstimmung mit dem astronomischen Kalender, jedoch nahmen sie keine Regel an die solche Differenzen in Zukunft ausschließen würde. Deshalb erreichte dieser Unterschied zwischen Kalenderdatum und wirklichem Datum des Äquinoktiums zu Beginn des XVI Jahrhunderts die Zeitspanne von 10 Tagen.

Die zweite Maßnahme war die Festlegung des Tages der Woche an dem Ostern gefeiert werden soll: *Ostern soll immer nur Sonntags gefeiert werden*, d.h. an dem Tag an welchem die geschichtliche Tatsache der Auferstehung stattgefunden hatte. Es muss bemerkt werden dass vier Jahre vor dem Konzil, Kaiser Konstantin der Große zwei innovative Maßnahmen getroffen hatte, die bis heute das religiöse und gesellschaftliche Leben der Christlichen Welt geprägt haben. Am 3 März 321 und 3 Juli 321 promulgierte er zwei Gesetze durch die der Sonntag zum *dies solis*, offizieller Tag des Kultus, gemacht wird. Der Ausdruck *dies solis*, in christlichen wie auch heidnischen Kreisen gebräuchlich, für den Sonntag zu gebrauchen, sowie die zweideutige Formulierung dieser Gesetze konnte sowohl Christen wie auch Heiden befriedigen, und vor allem den Kaiser Konstantin selbst der ein Sonnenanbeter war. Die in diesen Gesetzen enthaltenen Verordnungen waren im Jahre 321 im westlichen Teil des Römischen Reiches gültig, wo Konstantin der Souverän war, sie sollten jedoch nach dem Jahre 324 auch für den östlichen Teil des Reiches Gültigkeit erlangen⁴⁹.

---

anatolienne sur la date de Pâques en l'an 387, in F. FLOËRI - P. NAUTIN (edd.), *Homelies pascales* (Sources Chrétiennes 48), Paris 1957, 134-148

⁴⁹ Vgl. A di BERARDINO, „La cristianizzazione del tempo nel IV secolo: il caso della celebrazione della Pasqua“, in W. HENKEL O.M.I. (a cura di), *Ecclesiae memoria. Miscellanea in onore del R.P. Josef Metzler O.M.I. Prefetto dell'Archivio Segreto Vaticano*, Roma-Freiburg-Wien, 1991, 133-147

Die dritte Maßnahme bestand in der Interpretation der Texte des Alten Testaments die sich auf Ostern beziehen, wobei als Basis der gleiche Himmelsvorgang genommen wurde nach dem sich auch die Hebräer orientiert hatten: *der Aufgang des Ostermondes, des ersten Vollmondes nach dem Frühlingsäquinoktium*. Um das Datum zu erfahren auf das der Vollmond fällt, verzichtete man auf die direkte Beobachtung der Himmelsvorgänge wie bis zum Jahre 70 n. Chr. bei den Juden üblich, und nahm den 19 jährigen metonischen Zyklus an. Da sich die Mondphasen nach einem Zeitraum von 19 Jahren genau wiederholen, konnte mit Leichtigkeit eine Tabelle erstellt werden, in der für jedes Jahr des metonischen Zyklus die Tage mit Neumond angegeben waren, woraus dann mühelos die Tage mit Vollmond berechnet werden konnten.

Zusammen führten diese drei Maßnahmen zu folgendem Prinzip: *Ostern soll am ersten Sonntag, nach dem ersten Vollmond nach dem Frühlingsäquinoktium gefeiert werden*. Fallt dieser Vollmond auf einen Sonntag soll Ostern am nächstfolgenden Sonntag gefeiert werden.

Bei einer ersten Lektüre kann dieses Prinzip enttäuschen. Es beinhaltet jedoch eine hohe Qualität, die hauptsächliche Absicht von der sich die 318 Kirchenväter in Nicäa leiten ließen, nicht so sehr die *Genauigkeit* der Berechnung des Osterdatums, als vielmehr die *Einheit* der Christenheit bei der Feier des Osterfestes in den Vordergrund zu stellen⁵⁰.

---

⁵⁰ Zur Herstellung der Einheit setzten die Konzilväter und auch Kaiser Konstantin selbst ihr Vertrauen in die Hilfe der zwei großen Kirchen: die Kirche von Rom, Angelpunkt sämtlicher Kirchen des Westens, und die Kirche von Alexandrien, Referenzpunkt für viele östliche Kirchen und Inhaberin der leistungsstärksten Mittel jener Zeit für astronomische Berechnungen. Deshalb bestätigte das Konzil die bestehende Praxis der zu Folge die Kirche von Alexandrien das Osterdatum jährlich der gesamten Christlichen Welt bekannt machte, durch die so genannten *Festbriefe*. Die Praxis bestand konkret darin, dass die Kirche von Alexandrien das Osterdatum berechnete und dieses der Kirche von Rom mitteilte. Wenn letztere dieses Datum akzeptierte musste sie es ihrerseits allen westlichen Kirchen mitteilen. Die Tradition der Kirche von Rom war, Ostern nicht nach dem 21 April zu feiern, Datum das der Feier der Stadtgründung reserviert war. Aus diesem Grunde lehnte Rom im Jahre 387 das von Alexandrien vorgeschlagene Datum, 25 April als zu spät ab. Der Hl. Ambrosius von Mailand, der normalerweise dem von Rom festgelegten Datum folgte, (Vgl. *Epistola* 23), folgt in diesem Jahr dem von Alexandrien vorgeschlagenen Datum. Es ist bemerkenswert dass gerade in diesem Jahr, an Ostern, am 25 April, der Hl. Augustinus in Mailand getauft wurde. Vgl. A. di BERADINO, „L'imperatore Constantino e la

Aus diesem Grunde wurde wahrscheinlich Ostern nicht an ein gewisses Kalenderdatum sondern an einen festen natürlichen Vorgang gebunden, obwohl den Kirchenvätern bewusst war dass das kalendaristische Äquinoktium, im Jahre 325 auf den 21 März festgelegt, sich in Zukunft erneut vom astronomischen Äquinoktium entfernen würde. Die in Nicäa festgesetzte Regel sah nicht vor dass das Osterfest am ersten Sonntag nach Vollmond nach dem 21 März, sondern am ersten Sonntag nach Vollmond, *nach dem Frühlingsäquinoktium* gefeiert werden sollte.

5. Die Gregorianische Reform

Die Konzilväter von Nicäa erhoben nicht den Anspruch ein perfektes Verfahren zur Berechnung des Osterdatums ausgearbeitet bzw. genehmigt zu haben. Sie wussten sehr wohl dass die Dauer des Julianischen Kalenderjahres etwas länger war als die des astronomischen Jahres, und dass dieser Unterschied in 128 Jahren fast einen Tag ausmachte. Wie schon erwähnt, erreichte dieser Unterschied am Anfang des XVI Jahrhunderts die Anzahl von 10 Tagen. Es war gebräuchlich in den Kalendern den Tag des *wirklichen* Äquinoktiums, den 11 März, und den Tag des *offiziellen* Äquinoktiums, den 21 März anzugeben. Es scheint jedoch dass nicht dieses der Grund war weshalb sich immer zahlreichere und beharrlichere Stimmen erhoben die eine Kalenderreform forderten. Neben der Abweichung bei der Berechnung der Dauer des Julianischen Kalenderjahres, gab es noch eine Abweichung von *ungefähr* 4 Tagen in den Tafeln der Ostermonde des Dionysius Exiguus, die nach dem metonischen Zyklus ausgearbeitet waren. Diese Abweichung führte dazu dass die Berechnung des Osterdatums nicht mehr in Übereinstimmung mit dem vom Konzil von Nicäa festgelegten Prinzip stand. Zahlreiche Konzile des Mittelalters, insbesondere das Konzil von Konstanz (1414-1418) und das Konzil von Trident (1545-1563) verlangten vom Papst eine Kalenderreform. Wenn diese Reform nicht sofort durchgeführt wurde war nicht Fahrlässigkeit der Grund, sondern die Tatsache dass kein Astronom ein Projekt vorstellte das einfach war, keine Zweideutigkeiten enthielt und das in Nicäa angenommene Prinzip vollständig respektierte.

---

celebrazione della Pasqua“, in G. BONAMENTE - F. FUSCO (a cura di), *Constatino il Grande. Dall'Antichità all'Umanesimo*, I, Macerata 1992, 382.

Die erste Maßnahme die getroffen werden musste war die Annahme einer Jahresdauer die dem astronomischen Jahr möglichst angeglichen war. Als Kaiser Julius Cäsar, auf Rat des Astronomen Sosigenes aus Alexandrien, die Jahresdauer auf 365 Tage und *fast* ein Viertel berechnete, wusste man dass diese Dauer im Vergleich zur realen Dauer, etwas zu lang war. Nach 133 Jahren betrug der Unterschied (wenn wir die Dauer eines Jahres und eines Tages mit ihren heutigen Werten zum Vergleich heranziehen) *fast* einen Tag. Der italienische Astronom Pietro Pitati machte in seinem, 1560 in Verona veröffentlichten, Traktat darauf aufmerksam das 3 mal 133 Jahre, fast 400 Jahre ausmachen. Somit konnte eine bessere Annäherung der Dauer des Kalenderjahres erzielt werden, wenn alle 400 Jahre 3 Tage unterdrückt würden, und alle volle Jahrhunderte, d.h. die mit zwei Nullen endenden Jahre die durch 400 nicht teilbar sind als gewöhnliche Jahre (von 365 Tagen) angenommen würden. Wenn das volle Jahrhundert aber durch 400 Teilbar ist, wird es als Schaltjahr von 366 Tagen betrachtet⁵¹.

---

⁵¹ Dieses stellt die Maßnahme dar durch die der Unterschied zwischen dem Julianischen Kalender und dem Gregorianischen Kalender im Jahre 1900 13 Tage ausmachte. Im Jahre 1600 betrug der Unterschied 10 Jahre. Da aber die Jahre 1700, 1800 und 1900 im Julianischen Kalender Schaltjahre, im Gregorianischen Kalender aber gewöhnliche Jahre darstellten hatte sich dieser Unterschied um 3 Tage erhöht. Im Jahre 2100 wird dieser Unterschied 14 Tage betragen. Nach dem Julianischen Kalender war das Frühlingsäquinoktium hinter seinem realen Auftreten um 13 Tagen zurückgeblieben, anstatt auf den 21 März zu fallen, wie zur Zeit des Konzils von Nicäa, fiel es in Wirklichkeit auf den 8 März. Wir zitieren hier aus der exzellenten Abhandlung des Priesters Professor Ene Braniste: „Auf diese Weise, da das hypothetische oder ideale Äquinoktium (vom 21 März des Julianischen Kalenders) schon lange nicht mehr mit dem wirklichen (astronomischen) übereinstimmte, hat die Orthodoxie oft die Anordnungen des Konzils von Nicäa missachtet und Ostern nicht nach dem ersten Vollmond nach dem Äquinoktium, sondern erst nach dem zweiten Vollmond gefeiert, wie zum Beispiel 1918 (22 April st. V.) und 1921 (18 April st. V.), und somit die 35 Tage nach dem realen Äquinoktium innerhalb derer das Osterdatum variieren kann überschritten. (Reales Äquinoktium = 8 März + 35 Tage = 12 April. Jedes spätere Osterdatum entspricht nicht mehr den Regeln des Alexandrinischen Kanons). Aber das hypothetische oder ideale Äquinoktium (wie in den orthodoxen Pascalien berechnet) entfernte sich immer mehr von seinem realen Datum und mit ihm das Osterdatum. Auf diese Weise, wäre bei Beibehaltung des Julianischen Kalenders, im Jahre 9943 Ostern auf den 29 Jun Die Mitglieder der zur Kalenderberichtigung aufgestellten Kommission, und im Jahre 31070 auf den 25 Dezember also im Winter gleichzeitig mit der

Als zweite Maßnahme musste der Unterschied von fast 4 Tagen ausgeglichen werden den es zwischen dem Kalenderdatum und dem real am Himmel beobachteten Datum der Neumonde gab. Bei der Annahme dieser Maßnahme erwies sich das Projekt des in Ciro, Kalabrien, geborenen Medizinprofessors Aloysius Lilius (1510-1552) als sehr hilfreich. Es wurde nach dessen Tod, von seinem Bruder Antonius Lilius, Papst Gregor XIII vorgestellt und von diesem sofort angenommen. Daraufhin wurde eine Kommission gebildet die eine einfache und klare Darstellung der getroffenen Maßnahmen ausarbeiten sollte, *Compendium* genannt. Dieses Expose wurde 1577 allen zivilen Autoritäten, den Universitäten und Akademien in Europa zwecks Analyse und Verbesserungen zugesandt. Nach Prüfung der erhaltenen Antworten, schritt man sofort zur Vorbereitung der Bulle *Inter Gravissimas* durch die im Jahre 1582 der neue Kalender eingeführt wurde, der nach Papst Gregor XIII, der seine Einführung verfügt hatte, Gregorianische Kalender genannt wurde.

In den folgenden Seiten wird die nach unserem Wissen erste rumänische Übersetzung aus dem Lateinischen dieser Bulle gegeben.

Inter Gravissimas

Gregorius Episcopus

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam

Gregor, Bischof,

Diener der Diener Gottes,

zum immerwährenden Gedächtnis

Inter gravissimas Pastoralis officii nostri curas, ea postrema non est, ut quæ a sacro Tridentino Concilio Sedi Apostolicæ reservata sunt, illa ad finem optatum, Deo adiutore, perducantur.

Unter den schwerwiegensten Sorgen unseres Hirtenamtes steht nicht an letzter Stelle die Sorge, wie all das, was vom heiligen Konzil von Trient dem Apostolischen Stuhl vorbehalten wurde, mit Gottes Hilfe zu einem gutem Abschluss gebracht werden

§ 1. Sane eiusdem Concilii Patres, cum ad reliquam cogitationem Breviarii quoque curam adiungerent, tempore tamen exclusi rem totam ex ipsius Concilii decreto ad auctoritatem et iudicium Romani Pontificis retulerunt.

§ 2. Duo autem Breviario præcipue continentur; quorum unum preces, laudesque divinas festis profestisque diebus persolvendas complectitur, alterum pertinet ad annuos Paschæ, festorumque ex eo pendentium recursus, Solis et Lunæ motu metiendos:

§ 3. Atque illud quidem felicis recordationis Pius V., prædecessor noster, absolvendum curavit atque edidit.

§ 4. Hoc vero, quod nimirum exigit legitimam Calendarii restitutionem, iam diu a Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, et sæpius tentatum est, verum absolvi, et ad exitum perduci ad hoc usque tempus non

könne.

§ 1. So haben die Väter dieses Konzils, als sie an die übrigen Überlegungen auch noch die Frage des Breviers anfügten, aus Mangel an Zeit diese gesamte Angelegenheit durch Konzilsbeschluss der Verantwortung und dem Urteil des römischen Pontifex übertragen.

§ 2. Vornehmlich sind es zwei Bereiche, die im Brevier enthalten sind: der eine beinhaltet die Gebete und religiösen Hymnen, die an Feiertagen und Werktagen vorzutragen sind, der andere bezieht sich auf die Jahreszyklen des Osterfestes und der davon abhängenden Feiertage, die aus den Bewegungen der Sonne und des Mondes zu ermitteln sind:

§ 3. Die erste Aufgabe nun hat bereits unser Vorgänger seligen Angedenkens Pius V. vollendet und herausgegeben.

§ 4. Die zweite aber, die nun die rechtliche Wiederherstellung des Kalenders verlangt, ist schon zu wiederholten Malen von unserer Vorgängern im Amt des römischen Pontifex in Angriff genommen worden, sie konnte aber bis zum

potuit; quod rationes emendandi Calendarii, quæ a cœlestium motuum peritis proponerentur, propter magnas, et fere inextricabiles difficultates, quas huiusmodi emendatio semper habuit, neque perennes erant, neque antiquos Ecclesiasticos ritus incolumes (quod in primis hac in re curandum erat) servabant.

§ 5. Dum itaque nos quoque, credita nobis, licet indignis, a Deo dispensatione freti, in hac cogitatione, curaque versaremur, allatus est nobis liber a dilecto filio Antonio Lilio artium, et medicinæ doctore, quem quondam Aloysius eius germanus frater conscripserat, in quo per novum quemdam Epactarum Cyclum ab eo excogitatum, et ad certam ipsius Aurei numeri normam directum, atque ad quamcumque anni solaris magnitudinem accommodatum, omnia, quæ in Calendario collapsa sunt, constanti ratione et sæculis omnibus duratura, sic restitui posse ostendit, ut Calendarium ipsum nulli umquam mutationi in posterum expositum esse videatur.

heutigen Tage nicht vollendet und zum Abschluss gebracht werden, da die Berechnungen zur Verbesserung des Kalenders, die von denen, die sich auf die Bewegung des Himmels verstehen, vorgeschlagen wurden, abgesehen von den grossen und nahezu unentwirrbaren Schwierigkeiten, die immer einer derartigen Korrektur innewohnen werden, weder dauerhaft waren, noch die alten kirchlichen Riten (was zu allererst hierbei zu beachten war) unversehrt liessen.

§ 5. Als dann folglich auch wir im Vertrauen auf das uns unwürdigem von Gott gegebene Amt, uns diesen Überlegungen und dieser Sache widmeten, wurde uns von unserem geschätzten Sohn Antonius Lilius, Doktor der Wissenschaften und der Medizin, eine Schrift vorgelegt, die einst sein leiblicher Bruder Aloysius Lilius verfasst hatte, und in der dieser aufzeigt, wie durch einen neuen Zyklus der Epakten, der von ihm ausgearbeitet wurde, und der sowohl nach der gesicherten Regel der Goldenen Zahl gelenkt wird wie auch jeder Länge des Sonnenjahres angepasst ist, all das, was im Kalender hinfällig geworden war, durch eine beständige und alle Jahrhunderte überdauernde Regelung so korrigiert werden könne, dass der Kalender

Novam hanc restituendi
Calendarii rationem, exiguo
volumine comprehensam, ad
Christianos Principes,
celebrioresque universitates
paucos ante annos misimus, ut res,
quæ omnium communis est,
communi etiam omnium consilio
perficeretur; illi cum, quæ
maxime optabamus, concordēs
respondissent, eorum nos omnium
consensione adducti, viros ad
Calendarii emendationem
adhibuimus in alma Urbe harum
rerum peritissimos, quos longe
ante ex primariis Christiani orbis
nationibus delegeramus: Ii cum
multum temporis, et diligentiae ad
eam lucubrationem adhibuissent,
et Cyclos tam veterum, quam
recentiorum undique conquisitos,
ac diligentissime perpensos inter
se contulissent, suo et doctorum
hominum, qui de ea re scripserunt,
iudicio hunc præ ceteris elegerunt
Epactarum Cyclum, cui nonnulla
etiam adiecerunt, quæ ex accurata
circumspectione visa sunt ad
Calendarii perfectionem maxime
pertinere.

niemals mehr einer Änderung
ausgesetzt sein dürfte. Dieses neue
Verfahren zur Korrektur des
Kalenders haben wir,
zusammengefasst in einer kleiner
Schrift, vor einigen Jahren an die
Führer der Christenheit und an die
grossen Universitäten geschickt, damit
diese Angelegenheit, die eine
gemeinsame Sache aller ist, auch
durch gemeinsamen Beschluss aller
verwirklicht werde. Da nun jene, was
wir sehr gewünscht haben,
zustimmend geantwortet haben, haben
wir, veranlasst durch die
Übereinstimmung aller, in der
heiligen Stadt einige Männer zur
Korrektur des Kalenders
zusammengezogen, die in diesen
Dingen äusserst erfahren sind, und die
wir lange vorher aus den führenden
Nationen der Christenheit ausgewählt
hatten. Nachdem diese nun viel Zeit
und grosse Sorgfalt auf die
Ausarbeitung verwandt hatten und
sowohl althergebrachte Zyklen wie
auch welche aus jüngster Zeit, die sie
von allen Seiten zusammengesucht
und aufs sorgfältigste untersucht
hatten, unter sich diskutiert hatten,
haben sie nach dem eigenen Urteil
und dem von Gelehrten, die über diese
Frage geschrieben haben, vor allen
anderen diesen Zyklus der Epakten
erwählt, dem sie auch noch einiges
hinzufügten, was nach genauester

§ 6. Considerantes igitur nos, ad rectam Paschalis festi celebrationem iuxta sanctorum Patrum, ac veterum Romanorum Pontificum, præsertim Pii et Victoris primorum, nec non magni illius œcumenici Concilii Nicæni et aliorum sanctiones, tria necessaria coniungenda, et statuenda esse, primum, certam Verni æquinoctii sedem, deinde rectam positionem XIII. lunæ primi mensis, quæ vel in ipsum æquinoctii diem incidit, vel ei proxime succedit, postremo primum quemque diem Dominicum, qui eandem XIII. lunam sequitur, curavimus non solum æquinoctium Vernalis in pristinam sedem, a qua iam a concilio Nicæno decem circiter diebus recessit, restituendum, et XIII Paschalem suo in loco, a quo quatuor, et eo amplius dies hoc tempore distat, reponendam, sed viam quoque tradendam, et rationem, qua cavetur, ut in posterum æquinoctium et XIII luna a propriis sedibus numquam dimoveantur.

Erwägung der grössten Vollkommenheit des Kalenders als dienlich betrachtet wurde.

§ 6. Wir bedachten nun, dass für die korrekte Feier des Osterfestes nach den Vorschriften der heiligen Väter und der früheren römischen Päpste, im besondern von Pius I. und Victor I. und gewiss auch des grossen Konzils von Nikäa und weiterer Bestimmungen drei Punkte unumgänglich miteinander zu verbinden und festzulegen sind: Erstens, der genaue Sitz des Frühlingsäquinoktiums, zweitens, die richtige Lage von Luna XIV des ersten Monats, die entweder auf den Tag des Äquinoktiums selbst fällt oder ihm als nächste folgt, und schliesslich der jeweilige erste Sonntag, der auf diese Luna XIV folgt. Demzufolge haben wir Sorge getragen, nicht nur das Frühlingsäquinoktium auf seinen ursprünglichen Platz, vom dem es seit dem Konzil von Nikäa um ungefähr zehn Tage zurückgeschritten war, zurückzuführen und Luna XIV paschalis wieder auf ihren Platz zu legen, von dem sie derzeit um vier und mehr Tage abweicht, sondern auch einen Weg und ein Verfahren aufzuzeigen, mit dem verhindert wird, dass jemals wieder Frühlingsäquinoktium oder Luna XIV

§ 7. Quo igitur Vernalium
 Aequinoctium, quod a Patribus
 Concilii Nicæni ad XII Calendas
 Aprilis fuit constitutum, ad
 eandem sedem restituatur,
 Præcipimus, et mandamus ut de
 mense Octobri anni 1582. decem
 dies inclusive a tertia Nonarum
 usque ad pridie Idus eximantur, et
 dies, qui festum S. Francisci III.
 Nonas celebrari solitum sequitur,
 dicatur Idus Octobris, atque in eo
 celebretur festum sanctorum
 Dionysii, Rustici, et Eleutherii
 Martyrum, cum commemoratione
 sancti Marci Papæ et confessoris,
 et sanctorum Sergii, Bacchi,
 Marcelli, et Apuleii Martyrum.
 Septimodecimo vero Calend.
 Novembris, qui dies proxime
 sequitur, celebretur festum sancti
 Callisti Papæ et Martyris. Deinde
 XVI Calend. Novemb. fiat
 officium, et Missa de dominica
 XVIII post Pentecostem, mutata
 litera Dominicali G in C.
 Quintodecimo denique Calend.
 Novemb. dies festus agatur sancti
 Lucae Evangelistæ, a quo reliqui
 deinceps agantur festi dies, prout
 sunt in Calendario descripti.

von ihren angestammten Plätzen
 abweichen werden.

§ 7. Damit nun aber das
 Frühlingsäquinoktium, das von den
 Vätern des Konzils von Nikäa auf den
 21. März (XII. Kal. Aprilis) festgelegt
 worden war, auf eben diesen Platz
 zurückgeführt werde, ordnen wir an
 und befehlen wir, dass von dem
 Monat Oktober des Jahres 1582 zehn
 Tage vom 5. Oktober einschliesslich
 (III. Nona) bis zum 14. Oktober
 (pridie Idus) herausgenommen
 werden, und der Tag, der folgt dem
 Fest des St. Franciscus, das man am
 4. Oktober (IV. Nona) zu begehen
 pflegt, solle der 15. Oktober (Idus
 Octobris) genannt werde. An diesem
 Tag solle gefeiert werden das Fest der
 Märtyrer St. Dionysius, St. Rusticus
 und St. Eleutherius sowie das
 Gedenken an Papst und Confessor
 Markus und die Märtyrer St. Sergius,
 St. Bacchus, St. Marcellus und
 St. Apuleius. Am 16. Oktober (XVII.
 Kal. Novembris), dem folgenden Tag,
 solle das Fest des Papstes und
 Märtyrers St. Callistus gefeiert
 werden, darauf am 17. Oktober (XVI
 a. Kal. Novembris) solle das Hochamt
 und die Messe gelesen werden des 18.
 Sonntags nach Pfingsten und es
 wechsele der Sonntagsbuchstabe von
 G auf C. Am 18. Oktober (XV Kal.
 Novembris) schliesslich wird der

§ 8. Ne vero ex hac nostra decem dierum subtractione alicui, quod ad annuas vel menstruas præstationes pertinet, præiudicium fiat, partes iudicum erunt in controversis, quæ super hoc exortæ fuerint, dictæ subtractionis rationem habere, addendo alios x. dies in fine cuiuslibet præstationis.

§ 9. Deinde, ne in posterum a xii. Cal. April. æquinoctium recedat, statuimus Bissextum quarto quoque anno (uti mos est) continuari debere: præterquam in centesimis annis; qui, quamvis bissextilis antea semper fuerint, qualem etiam esse volumus annum 1600. post eum tamen, qui deinceps consequentur, centesimi non omnes bissextilis sint, sed in quadringentis quibusque annis primi quique tres centesimi sine Bissexto transigantur, quartus vero quisque centesimus bissextilis sit, ita ut annus 1700. 1800. 1900. bissextilis non sint. Anno vero 2000. more consueto dies bissextus intercaletur, Februario dies 29. continente;

Festtag des Evangelisten St. Lukas begangen, und von da ab werden alle weiteren Festtage so begangen, wie es im Kalendarium verzeichnet ist.

§ 8. Damit nun aber niemandem durch diesen Abzug der zehn Tage in Bezug auf monatliche oder jährliche Zahlungen ein Nachteil entstünde, wird es Aufgabe der Richter sein, in Streitfragen, die hierüber entstehen, die besagte Subtraktion in Rechnung zu stellen, indem sie zehn Tage für die Frist einer Zahlung hinzufügen.

§ 9. Damit aber in Zukunft das Frühlingsäquinoktium nicht wieder vom 21. März (XII Kal. Aprilis) zurückweiche, ordnen wir an, dass das Schaltjahr in jedem vierten Jahr (wie es Brauch ist) beibehalten werden soll, ausgenommen in den Säkularjahren. So wie diese früher immer Schaltjahre waren, so soll auch noch das Jahr 1600 ein Schaltjahr sein, danach jedoch sollen die folgenden Säkularjahre nicht alle Schaltjahre sein, sondern von je vier Säkularjahren sollen die ersten drei ohne Schalttag verstreichen, jedes vierte Säkularjahre soll jedoch ein Schaltjahr sein, so dass die Jahres 1700, 1800 und 1900 keine Schaltjahre sind, im Jahr 2000 jedoch nach gewohntem Brauch ein Schalttag

idemque ordo intermittendi, intercalandique Bissexturn diem in quadringentis quibusque annis perpetuo conservetur.

§ 10. Quo item xiiii. Paschalis recte inveniatur, itemque dies lunæ, iuxta antiquum Ecclesiæ morem ex Martyrologio singulis diebus ediscendi fidei populo vere proponantur; statuimus, ut amoto aureo numero de Calendario, in eius locum substituatur Cyclus Epactarum; qui ad certam (uti diximus) aurei numeri normam directus efficit, ut novilunium et xiiii. Paschalis vera loca semper retineant. Idque manifeste apparet ex nostri explicatione Calendarii, in quo descriptæ sunt etiam tabulæ Paschales secundum priscum Ecclesiæ ritum, quo certius et facilius sacrosanctum Pascha inveniri possit.

§ 11. Postremo quoniam partim ob decem dies de Mense Octobri anni 1582 (qui correctionis annus recte dici debet) exemptos, partim ob ternos etiam dies quolibet

eingefügt werden soll, wobei dann der Februar 29 Tage hat. Diese Reihenfolge, in je vierhundert Jahre einen Schalttag auszulassen oder einzufügen, soll immerfort beibehalten werden.

§ 10. Damit nun aber auch Luna XIV paschalis richtig gefunden werden kann und ferner die Mondtage, die nach alter kirchlicher Regel aus dem Martyrologium für die jeweiligen Tage zu bestimmen sind, den Gläubigen richtig vorgetragen werden, ordnen wir an, dass die Goldene Zahl aus dem Kalender entfernt werden soll und an ihre Stelle ein Zyklus der Epakten treten soll, der - wie wir bereits gesagt haben - durch eine bestimmte Regel der Goldenen Zahl gelenkt, bewirkt, dass das Neulicht und die Luna XIV paschalis immer an ihrem wahren Ort verbleiben. Dies wird klar hervorgehen aus unserer Erläuterung des Kalenders, in der auch Ostertafeln nach dem altehrwürdigem Brauch der Kirche abgebildet sind, mit denen sicherer und leichter das geheiligte Osterfest gefunden werden kann.

§ 11. Schliesslich muss nun teils wegen der zehn Tage, die im Monat Oktober des Jahres 1582 (das nun zu recht als das Jahr der Korrektur bezeichnet werden soll) ausgelassen

quadringentorum annorum spatio
minime intercalandos,
interrumpatur necesse est Cyclus
literarum dominicalium 28.
annorum ad hanc usque diem
usitatus in Ecclesia Romana;
Volumus in eius locum substitui
eumdem Cyclum 28. annorum, ab
eodem Lilio, tum ad dictam
intercalandi bissexti in centesimis
annis rationem, tum ad
quamcumque anni solaris
magnitudinem accommodatum; ex
quo litera Dominicalis beneficio
Cycli solaris æque facile, ac prius,
ut in proprio canone explicatur,
reperiri possit in perpetuum.

§ 12. Nos igitur, ut quod proprium
Pont. Max esse solet, exequamur,
Calendarium immensa Dei erga
Ecclesiam suam benignitate iam
correctum atque absolutum hoc
nostro decreto probamus, et
Romæ una cum Martyrologio
imprimi, impressumque divulgari
iussimus.

§ 13. Ut vero utrumque ubique
terrarum incorruptum ac mendis,
et erroribus purgatum servetur,
omnibus in nostro et sanctæ
Romanæ Ecclesiæ Dominio

worden sind, teils auch wegen der je
drei Tage, die in dem Zeitraum von
vierhundert Jahren weniger geschaltet
werden, der achtundzwanzigjährige
Zyklus der Sonntagsbuchstaben, so
wie er bis heute in der Römischen
Kirche gebraucht wurde,
durchbrochen werden. Wir wünschen
daher, an seine Stelle jenen Zyklus
von 28 Jahren zu setzen, der von dem
erwähnten Lilius zum einen der
besagten Regel der Schaltung in den
Säkularjahren, zum anderen der Länge
des Sonnenjahres angepasst wurde.
Durch ihn kann der
Sonntagsbuchstabe für alle Zeiten
ebenso leicht wie früher gefunden
werden, wie in einem eigenen Canon
erläutert wird.

§ 12. Wir vollziehen nun das, was
dem Pontifex Maximus vorbehalten
ist, und billigen durch diesen unseren
Erlass den Kalender, der durch die
unermessliche Gnade Gottes
gegenüber seiner Kirche bereits
verbessert und vollendet ist, und
ordnen an, dass er zu Rom gemeinsam
mit dem Martyrologium gedruckt und
veröffentlicht werden soll.

§ 13. Damit aber jede dieser beiden
Schriften überall auf Erden
unverfälscht und von Versehen und
Fehlern gereinigt erhalten werde,
untersagen wir allen Druckern, die

mediate vel immediate subiecto commorantibus impressoribus, sub amissionis librorum ac centum ducatorum auri Camerae Apostolicæ ipso facto applicandorum; aliis vero, in quacumque orbis parte consistentibus sub excommunicationis latae sententiæ, ac aliis arbitrii nostri pœnis, ne sine nostra licentia Calendarium, aut Martyrologium, simul vel separatim, imprimere, vel proponere, aut recipere ullo modo audeant vel præsumant, prohibemus.

§ 14. Tollimus autem, et abolemus omnino vetus Calendarium, volumusque ut omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates et ceteri Ecclesiarum Præsides novum Calendarium (ad quod etiam accomodata est ratio Martyrologii) pro divinis officiis recitandis, et festis celebrandis in suas quisque Ecclesias, Monasteria, Conventus, ordines, militias et diœceses introducant, et eo solo utantur, tam ipsi quam ceteri omnes presbyteri et clerici sæculares et regulares utriusque sexus; necnon milites, et omnes Christi fideles, cuius usus incipiet

sich unter unserer oder der Heiligen Römischen Kirche Jurisdiktion mittelbar oder unmittelbar befinden, unter Verlust der Bücher und einer Strafe von hundert Golddukaten, die der Apostolischen Kämmerei ipso facto zu entrichten ist, und auch allen anderen, wo auch immer auf Erden sie sich befinden mögen, unter der Strafe der Exkommunikation *latae sententiæ* (d.h. ohne weitere Verhandlung ipso facto eintretend) und anderer unserem Urteil unterstehenden Strafen, es zu wagen oder so vermessen zu sein, ohne unsere Lizens das Calendarium oder das Martyrologium, gemeinsam oder getrennt, zu drucken oder zu verlegen.

§ 14. Wir beseitigen den alten Kalender und schaffen ihn gänzlich ab, und wir wünschen, dass alle Patriarchen, Kirchenfürsten, Erzbischöfe, Bischöfe, Äbte und andere kirchlichen Führer das neue Calendarium, (dem auch angepasst sind die Regeln des Martyrologiums) für die Lesung der Heiligen Messe und der Feiertage, in ihrer jeweiligen Kirche, ihrem Kloster, Konvent, Orden, ihren Milizen oder Diözesen einführen und allein ihn nutzen sollen, so wie auch alle Presbyter und Kleriker, Weltgeistliche wie Ordensgeistliche, gleich welchen Geschlechts, sowie auch die

post decem illos dies ex mense Octobri anni 1582. exemptos. Iis vero, qui adeo longinquas incolunt regiones, ut ante præscriptum a nobis tempus harum literarum notitiam habere non possint; liceat, eodem tamen Octobri mense insequentis anni 1583. vel alterius, cum primum scilicet ad eos hæ nostræ literæ pervenerint, modo a nobis paulo ante tradito, eiusmodi mutationem facere, ut copiosius in nostro Calendario anni correctionis explicabitur.

§ 15. Pro data autem nobis a Domino auctoritate hortamur et rogamus carissimum in Christo filium nostrum Rodolphum Romanorum Regem Illustrem in Imperatorem electum, ceterosque Reges, Principes, ac Respublicas, iisdemque mandamus, ut quo studio illi a nobis contenderunt, ut hoc tam præclarum opus perficeremus, eodem, immo etiam maiore, ad conservandam in celebrandis festivitibus inter Christianas nationes concordiam, nostrum hoc Calendarium et ipsi

Milizionäre und alle Gläubigen in Christo, diesen neuen Kalender, dessen Gebrauch beginnen soll nach jenen zehn Tagen, die im Monat Oktober des Jahres 1582 auszulassen sind. Denen aber, die in so entfernten Regionen wohnen, dass sie nicht vor dem von uns vorgeschriebenen Termin von diesem Schreiben Kenntniss haben können, sei es erlaubt, im gleichen Monat Oktober des folgenden Jahres 1583 oder zu einem späteren Zeitpunkt, wann eben zu ihnen dieses unseres Schreiben gelangt, in der Art, wie soeben von uns vorgetragen wurde, diese Veränderung durchzuführen, wie noch ausführlicher in unserem Kalender des Jahres der Korrektur erläutert werden wird.

§ 15. Aufgrund der uns von dem Herrn gegebenen Machtvollkommenheit ermahnen wir und bitten wir unseren geliebten Sohn in Christo Rudolf, den erlauchten zum Kaiser gewählten römischen König, wie auch die übrigen Könige, Fürsten, und die Republiken, und weisen sie an dass sie mit dem gleichen Eifer, mit sie von uns verlangten, dass wir dieses so herrliche Werk zum Abschluss bringen, ja sogar noch mit mehr Eifer, um die Eintracht unter den christlichen Nationen bei der Begehung der Feiertage zu bewahren,

suscipiant, et a cunctis sibi subiectis populis religiose suscipiendum, inviolateque observandum curent.

§ 16. Verum quia difficile foret præsentem literas ad universa Christiani orbis loca deferri, illas ad Basilicæ principis Apostolorum, et Cancellariæ Apostolicæ valvas, et in acie Campi Floræ publicari et affigi; et earumdem literarum exemplis, etiam impressis, et voluminibus Calendarii et Martyrologii insertis, et præpositis, sive manu tabellionis publici subscriptis, necnon sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eandem prorsus indubitam fidem ubique gentium et locorum haberi præcipimus, quæ originalibus literis exhibitis omnino haberetur.

§ 17. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum præceptorum, mandatorum, statutorum, voluntatis, probationis, prohibitionis, sublacionis, abolitionis, hortationis et rogationis infringere, vel ei

diesen unseren Kalender selbst zu übernehmen und auch dafür sorgen, das alle ihre Untertanen ihn gewissenhaft übernehmen und ihn unversehrt bewahren.

§ 16. Da es nun schwierig wäre, dieses vorliegende Schreiben an allen Orten des christlichen Erdkreises zu verbreiten, ordnen wir an, dass es an die Türen der Basilika des Apostelfürsten und der apostolischen Kanzlei sowie am Eingang des Campo dei Fiori anzuheften und zu veröffentlichen sei, ferner dass den Abschriften dieses Schreibens, auch den gedruckten, und denen, die eingefügt oder vorangestellt sind den Ausgaben des Kalenders oder des Martyrologiums, sofern sie mit der eigenhändigen Unterschrift eines öffentlichen Notars oder auch dem Siegel eines kirchlichen Würdenträgers versehen sind, der gleiche unbezweifelte Glaube bei allen Völkern an allen Orten entgegenzubringen sei wie den ausgehängten Originalschreiben.

§ 17. Keinem Menschen ohne jegliche Ausnahme sei es gestattet, diese Seite unserer Vorschriften, Weisungen, Statuten, unseres Willens, unserer Zustimmung, Versagung, Billigung, Verbotes, Ermahnung und Aufforderung zunichte zu machen.

ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Wenn aber jemand dies zu versuchen sich vornimmt, wird er die Missbilligung des Allmächtigen und der gepriesenen Apostel Petrus und Paulus auf sich hereinstürzen lassen.

Datum Tusculi Anno
Incarnationis Dominicæ M. D.
LXXXI. Sexto Calend. Martii.
Pontificatus nostri Anno Decimo.

Gegeben zu Tusculum am 24. Februar
des Jahres 1581 der Incarnation des
Herren, im zehnten Jahr unseres
Pontificats

Worin aber bestand das Projekt von Lilius? Es war bekannt dass die Mondtafel des Dionysius Exiguus mit deren Hilfe die Daten der Ostermonde für jede goldene Zahl, oder jedes entsprechende Jahr erfahren werden konnten keine Schaltung erlaubte. Ware das nicht der Fall gewesen, hatte der Unterschied von 4 Tagen zwischen den Daten der österlichen Vollmonde im Kalender und in der Wirklichkeit korrigiert werden können. Lilius hatte die Idee die so genannten *Epakten* zu verwenden. Da diese „Tage“ waren erlaubten sie Schaltungen. Durch ihre Einführung konnte die Tabelle der Neumonde des Dionysius Exiguus durch eine andere Tabelle ersetzt werden, in der die *goldenen Zahlen* durch die *Epakten* ersetzt wurden. Der Vorteil dieser neuen Mondtabelle bestand darin dass die *Epakten* nach vorne oder nach hinten verschoben werden konnten, in Abhängigkeit von der Anzahl der Tage die geschaltet werden sollten. Die Mitglieder der zur Kalenderberichtigung aufgestellten Kommission entschieden dass die Mondschaltungen, wie die Sonnenschaltungen auch, nur bei vollen Jahrhunderten durchgeführt werden sollten. So wurde die Regel angenommen den Mondzeiger (bzw. das „Mondalter“) 8 mal nach jeweils 300 Jahren, und dann noch einmal nach 400 Jahren um jeweils einen Tag zu verkürzen. Das Mondalter wurde also in der Zeitspanne von 2800 Jahren neun mal, bzw. insgesamt um 9 Tage verkürzt ($300 \times 8 = 2400$; $2400 + 400 = 2800$). Dieser Zyklus von 2800 Jahren wiederholt sich bis unendlich.

Der Entschluss der Kommission die Schaltungen immer und ausschließlich in den mit zwei Nullen endenden Jahren vorzunehmen erwies sich als fundamental. Diese Jahre, Jahrhundertjahre genannt, sind die Jahre mit denen ein Jahrhundert beginnt oder, wie einige es zu betrachten vorziehen, endet. Sie können besondere Bedeutung haben und sind *Jubeljahre* die man sich leicht merken kann.

Bei Betrachtung der von der Kommission angenommenen Maßnahmen, kann man behaupten dass es sich um keinen *neuen Kalender* handelt, sondern um den alten Julianischen Kalender der reformiert und korrigiert wurde. Tatsächlich wurde eine Dauer des Kalenderjahres angenommen die der Dauer des astronomischen Jahres besser angeglichen ist, wobei die Regel des Schaltjahres nur leicht abgeändert wurde. Durch den von Lilius vorgeschlagenen Mechanismus der *Epakten* wurde der nach Meton benannte Zyklus beibehalten und weiterhin zur Berechnung des Osterdatums, in Übereinstimmung mit der Überlieferung angewandt. Schließlich wurden auf einmal zehn Tage aus dem Kalender gestrichen (der 5 Oktober 1582 wurde 15 Oktober 1582) um das wirkliche Äquinoktium auf den 21 März zu bringen, in Übereinstimmung mit dem offiziellen Äquinoktium aus der Zeit des Konzils von Nicäa. Hierin besteht der große Vorteil der gregorianischen Kalenderreform: nach einem Minimum von Korrekturen und Einführung genauer Regeln bleiben die *Bestimmungen des Konzils von Nicäa* unangetastet.

Es wurde und wird noch oftmals behauptet dass die von Papst Gregor XIII im Westen initiierte Kalenderreform auch im Osten eingeführt worden wäre „wenn der Papst die Korrekturen nach vorheriger Beratung und in Übereinstimmung mit den orthodoxen Kirchen vorgenommen hatte“⁵². Ich mochte mich hier und jetzt nicht lange mit solchen Behauptungen aufhalten. Ich beschränke mich deshalb auf die Schlussfolgerungen der von Prof. Vittorio Peri in den Archiven des Vatikans, in der Bibliothek des Vatikans, in den Archiven der Kongregation *De Propaganda Fide*, in den römischen Archiven des Jesuitenordens, in den Staatsarchiven von Venedig und in den Archiven der Kirche Sankt Georg der Griechen in Venedig unternommenen Forschungen. Nachdem der italienische Professor die entsprechenden Angaben mehrere Jahre lang

---

⁵² E. BRANIȘTE, „Problema unificării calendarului liturgic în Bisericile Ortodoxe“, in *Ortodoxia* 2 (1955) 193

konsultiert, studiert, kopiert, und zum Teil veröffentlicht hatte⁵³, war es ihm möglich die Etappen der zwischenkirchlichen direkten und geheimen Verhandlungen zwischen Papst Gregor XIII und Jeremias II Tranos dem Patriarchen von Konstantinopel zu rekonstruieren. Diese, zwischen 1580-1584 geführten Verhandlungen hatten den Zweck die gregorianische Kalenderreform in der gesamten Byzantinischen Kirche, gleichzeitig mit der Römischen Kirche einzuführen. Die Vereinbarung zu der man gelangte „scheiterte kurz vor ihrer ersten Anwendung, die für Ostern 1584 vorgesehen war, wegen der Feindseligkeit eines großen Teils der der Patriarchialsynode von Konstantinopel, die ihren eigenen Patriarchen bei den türkischen Behörden anzeigte. Dieser wurde abgesetzt, verhaftet und auf die Insel Rhodos deportiert. Der berechtigte Verdacht über einen politischen Annäherungsversuch zwischen den christlichen Untertanen des Osmanischen Reiches und den Christen der katholischen Staaten, anlässlich der Verständigung der beiden Kirchen über das Osterdatum, was Folgen im öffentlichen Benehmen gehabt hätte, führte zu schweren Repressalien die sich fast 400 Jahre lang entmutigend auf die Kontaktaufnahme und die Verständigung der beiden Kirchen auswirkte“⁵⁴.

6. Die Korrektur des Kalenders im christlichen Osten

Die katholischen Staaten nahmen einer nach dem anderen die gregorianische Kalenderreform an. Wegen den offensichtlichen Verbesserungen die diese Reform einführte, durch die die Übereinstimmung des Kalenders mit den astronomischen Realitäten wieder hergestellt wurde, schlossen sich in schneller Reihenfolge auch die Staaten mit vorwiegend protestantischer Bevölkerung der Kalenderreform an. Der korrigierte Kalender wurde am 5/15 Oktober 1582 in Italien, Spanien und Portugal eingeführt. Am 10/20 Dezember 1582 in Frankreich. Am 21 Dezember 1582/1 Januar 1583 in Dänemark und den Niederlanden. Im Jahre 1584

---

⁵³ Vgl. V. PERI, *Due date un'unica Pasqua. Le origine della moderna disparità liturgica in una trattativa ecumenica tra Roma e Constantinopoli (1582-1584). Con appendice di documenti*, Milano 1967

⁵⁴ V. PERI, „La data comune della Pasqua: un test ecumenico maggiore per il terzo millennio“, in *Rivista Liturgica* 1-2 (2001) 120-121. Vgl. Ebenfalls V. PERI, „La data della Pasqua, segno d'unità e occasione di scandalo“ in *Vita e Pensiero* 48 (1965) 664-686. ID., „La data della Pasqua. Nota sull'origine e lo sviluppo della questione pasquale tra le Chiese cristiane“, in *Vetera Christianorum* 13 (1976) 319-348.

wurde er in den katholischen Staaten Deutschlands und in den katholischen Kantonen der Schweiz eingeführt. Am 22 Dezember 1584/1 Januar 1585 in Polen. Am 22 Dezember 1586/1 Januar 1587 in Ungarn. Am 19 Februar/1 März 1700 in den protestantischen Staaten von Deutschland. Im Laufe der Jahre 1700-1701 wurde er in Holland und in den protestantischen Kantonen der Schweiz eingeführt. Einige Jahre später wurde der gregorianische Kalender in England angenommen (2/13 September 1752) und nach und nach in Schweden (1 März 1753). Selbst einige nichtchristliche Staaten nahmen den gregorianischen Kalender in ihrem Zivilleben an, so Japan (1873), China (1912) und die Türkei (1926)⁵⁵.

Seit dem Jahre 1582 war die Christenheit in der Frage des Kalenders also in zwei gespalten. Diese Situation bestand auch am Anfang des XX Jahrhunderts. Nach dem ersten Weltkrieg nahmen alle osteuropäischen Staaten mit mehrheitlich orthodoxer Bevölkerung, den gregorianischen Kalender in ihrem Zivilleben an. In Bulgarien, wo schon 1897 Versuche unternommen worden waren, nahm die Regierung den korrigierten Kalender im Jahre 1918 an. In Russland, wo die Einführung des korrigierten Kalenders schon 1820 diskutiert worden war, wurde dieser erst am 29 Januar 1918 von der Sowjetischen Regierung angenommen⁵⁶. In Serbien wurde der neue Kalender am 14/27 Januar 1919, in Rumänien am 1/14 April 1919, und in Griechenland am 16 Februar/1 März 1923 eingeführt⁵⁷.

Die Einführung des korrigierten Kalenders auch in den Orthodoxen Kirchen war eine Notwendigkeit die sich aus politischen, wirtschaftlichen und sozialen Erwägungen ergab und der kein Hindernis theologischer Natur (dogmatischer oder kanonischer Natur) entgegen stand. Aus diesem Grunde

---

⁵⁵ Vgl. E. G. RICHARDS, *The Mapping of Time*, Oxford 1999, 247-249

⁵⁶ Bemerkenswert ist die Übereinstimmung des Datums der Einführung des korrigierten Kalenders mit der kommunistischen Revolution. Viele Gegner des gregorianischen Kalenders die seinen liturgischen Gebrauch nicht akzeptierten, scheuten sich nicht diesen als eine erneute Einnischung der kommunistischen Macht in das Leben der Kirche darzustellen. Etwas ähnliches geschah vor nicht langer Zeit in Bulgarien wo die Kirche geteilt war. Die mit der Regierung zusammenarbeitende Gruppe hatte den neuen Kalender angenommen, worauf die andere, die Zusammenarbeit ablehnende Gruppe, den Julianischen Kalender zu ihrem Emblem erhob unter dem sie den Kampf gegen die andere Gruppe führte. Vgl. S. PARENTI, „La questione pasquale nell’Oriente ortodosso“, in *Rivista Liturgica* 1-2 (2001) 198, 202.

⁵⁷ Vgl. E. BRANIȘTE, „Problema unificării calendarului liturgic în Bisericile Ortodoxe“, în *Ortodoxia* 2 (1955) 195

begann am Anfang des 20. Jahrhunderts, das Patriarchat von Konstantinopel, das sich bis dahin stets ablehnend zum korrigierten Kalender verhalten hatte, sich diesem Problem zu stellen. Der Patriarch Joachim III schlägt in einer Enzyklika vom 12. Juni 1902, an die Patriarchate von Alexandrien und Jerusalem sowie an die autokephalen Kirchen aus Zypern, Russland, Griechenland, Rumänien, Serbien und Montenegro, eine Diskussion über das Kalenderproblem vor⁵⁸. In ihren vorwiegend negativen Antworten betonten die Kirchen, dass das Kalenderproblem nicht nur ein *wissenschaftliches*, sondern auch ein *kirchliches Problem* von grundsätzlicher Wichtigkeit sei. Es müsse durch einen gemeinsamen Beschluss aller Kirchen gelöst werden, wobei jede Trübung oder Riss in ihrer Gemeinsamkeit zu vermeiden sei. Im Ergebnis wurde die Lösung des Kalenderproblems in die Zukunft verschoben.

Im Jahre 1923 lud der ökumenische Patriarch Meletius IV Metaxakis die orthodoxen Kirchen ein, ihre Vertreter zum Panorthodoxen Kongress vom 10. Mai - 8. Juni 1923 nach Konstantinopel zu entsenden. Am Kongress nahmen Vertreter der Kirchen von Konstantinopel, Griechenland, Russland, Rumänien und Zypern teil. Zu den erörterten Themen gehörte auch das Kalenderproblem. Diesbezüglich promulgierte der Kongress eine Art Vorschlag - Beschluss, worin vorgesehen war, die von der Kirche Griechenlands vorgeschlagene Lösung zur Korrektur des Julianischen Kalenders zu akzeptieren.

Die erste vom Kongress getroffene Maßnahme war die Unterdrückung der 13 Tage, mit denen der Julianische Kalender hinter dem Lauf der Sterne zurückgeblieben war, und die Verrückung des Frühlingsäquinoktiums vom 8. März auf den 21. März. So wurde der 1. Oktober 1923 zum 14. Oktober 1923. Damit in Zukunft das Kalenderjahr

---

⁵⁸ Es muss bemerkt werden, dass die Hauptmotivation für eine Kalenderreform eine rein wissenschaftliche ist: der Julianische Kalender ist aus wissenschaftlichem Standpunkt inkorrekt. Vgl. B. PETRA, "L'ortodossia tra vecchio e nuovo calendario. Il rischio di una Pasqua di divisione", in *Rivista Liturgica* 1-2 (2001), 138. Der Autor übernimmt diese Information aus einer bedeutenden Arbeit: Ch. K. PARASKEVAIDIS, *Geschichtliche und Kanonische Bewertung des Problems des alten Kalenders in seiner Entstehung und Entwicklung in Griechenland* (in Griechischer Sprache), Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades an der Theologischen Schule der Aristotelischen Universität in Thessaloniki, Athen 1982. Ihr Autor ist Christodulos, damals Metropolit von Demetriade, nachheriger Erzbischof von Athen.

nicht mehr hinter dem astronomischen Jahre zurückbleiben sollte, führte der Kongress folgende Regel ein: von den Jahrhundertjahren (Jahre die mit 2 Nullen enden) sollen nur die als Schaltjahre betrachtet werden deren Zahl geteilt durch 9 den Rest von 2 oder 6 ergibt. Nach dieser Regel sind von den 9 Jahrhundertjahren zwischen 2000 und 2800 (also 2000, 2100, 2200 usw. bis 2800) nur 2 Schaltjahre, 2000 (da $2000 : 9 = 222$, Rest 2) und 2400 (da $2400 : 9 = 266$ Rest 6). Da im Gregorianischen Kalender von 9 auf einander folgenden Jahrhundertjahren zwei von davon Schaltjahre sind (2000 und 2800, da $2000 : 400 = 5$, und $2800 : 400 = 7$), und die anderen sieben gewöhnliche Jahre, wird im Jahre 2800 das im Gregorianischen Kalender ein Schaltjahr ist im Kalender des vom Panorthodoxen Kongress von Konstantinopel angenommenen Kalenders jedoch ein gewöhnliches Jahr, der Unterschied der beiden Kalender 1 Tag betragen.

Die zweite vom Kongress eingeführte Maßnahme bestand darin dass die Bestimmung des Ostermondes jedes Jahr, nicht mehr auf Grund der alten, inzwischen fehlerhaften Ostertafeln, sondern auf Grund von astronomischen Berechnungen gemacht werden sollte. Deshalb engagierte sich das Ökumenische Patriarchat, von den astronomischen Observatorien das Datum der Ostermonde zu verlangen, und auf dieser Basis Tabellen mit den Osterdaten für eine längere Dauer zu erstellen, und diese nachher allen Orthodoxen Kirchen mitzuteilen. Um die, von den Verschiedenen Meridianen herrührende Differenz auszuschalten, (da der Vollmond nicht gleichzeitig auf allen Orten des Erdballs aufgeht), wurde festgelegt dass für die Zukunft, zur Bestimmung des Datums des Ostermondes der Moment gelten sollte an dem dieser über dem Hl. Grab in Jerusalem aufgeht da hier die geschichtliche Tatsache der Auferstehung stattgefunden hatte⁵⁹.

Die Beschlüsse des Panorthodoxen Kongresses von Konstantinopel von 1923, lösten verschiedene Reaktionen und viele Anschuldigungen aus. Seine kanonische Position war zweifelhaft, nur eine Panorthodoxe Synode kann Beschlüsse promulgieren die für alle Orthodoxe Kirchen Gültigkeit haben. Die Autorität der Panorthodoxen Synode wurde besonders von den Verteidigern des alten Kalenders betont die nicht gewillt waren Reformen einzuführen.

---

⁵⁹ Vgl. E. BRANIȘTE, „Îndreptarea calendarului liturgic în Bisericile Ortodoxe“, în *Ortodoxia* 2 (1955) 198-199

Die wichtigste Folge des Kongresses war der Beschluss der Synode der Griechischen Kirche vom 27. Dezember 1923, eine Zwischenlösung anzunehmen, die vom Erzbischof von Athen, Chrisostomus Papadopoulos vorgeschlagen worden war: die Feiertage mit fixem Datum (Weihnachten, Epiphanie, Verklindigung usw.) sollten nach dem korrigierten Kalender gefeiert werden, die Feiertage mit mobilem Datum hingegen (Ostern, Himmelfahrt, Pfingsten, usw.) nach dem Julianischen Kalender. Dieser „Misch-Kalender“ auch Meletinischer Kalender genannt, nach dem Namen des Patriarchen Meletius IV, der ihn einführte, wurde 1924 von der Kirche von Konstantinopel und sukzessive von vielen anderen Orthodoxen Kirchen, jedoch nicht von allen angenommen.

Die vom Panorthodoxen Kongress von Konstantinopel eingeleiteten Maßnahmen zur Kalenderkorrektur wurden nur zum Teil angewandt, da sie keinen obligatorischen Charakter besaßen. So bestehen seit dem Jahre 1923 im Rahmen der Orthodoxie drei Gruppen von Kirchen, die drei verschiedene Kalender respektieren: 1) eine Gruppe, die sich weiterhin an den Julianischen Kalender hält (die Kirchen von Russland, Bulgarien, Serbien, das Patriarchat von Jerusalem und die Klöster auf dem Berge Athos außer dem Kloster Vatoped), 2) eine Gruppe, die den meletinischen Mischkalender angenommen hat (die Kirchen des Patriarchats von Konstantinopel, das Patriarchat von Antiochien, das Patriarchat von Alexandrien, die Kirchen von Griechenland, Rumänien, Zypern, Albanien, Tschechien, Slowakei und das Kloster Vatoped), 3) eine Gruppe, die den gregorianischen Kalender schon vor dem Panorthodoxen Kongress von Konstantinopel angenommen hat (die Orthodoxen Kirchen von Finnland, Polen und Japan, letztere schon seit 1875)⁶⁰.

Eine Analyse der Lage des christlichen Ostens nach dem Panorthodoxen Kongress von 1923 führt zu folgenden Schlussfolgerungen:

1. Die Spaltung der Orthodoxen Kirchen beruht nicht darauf, dass Ostern an verschiedenen Daten gefeiert wird, da alle Orthodoxen Kirchen (mit wenigen oben erwähnten Ausnahmen) das Osterfest gleichzeitig feiern. Was die Orthodoxen Kirchen trennt, ist das *Kalenderproblem*.

---

⁶⁰ Vgl. B. PETRA, „L'Ortodossia tra vecchio e nuovo calendario. Il rischio di una Pasqua di divisione“, in *Rivista Liturgica* 1-2 (2001) 141. Vgl. E. BRANIȘTE, „Problema unificării calendarului liturgic în Bisericile Ortodoxe“, in *Orthodoxia* 2 (1955) 199-201, 210-211.

2. Es muss richtig unterschieden werden zwischen der *gleichzeitigen Feier des Osterfestes* und der *Einheit der Christen*. Die Römisch-Katholische Kirche feiert Ostern gleichzeitig mit den Protestantischen Kirchengemeinschaften, das bedeutet jedoch nicht dass sie zu einer Einheit im Glauben gekommen sind. Es kann sogar vorkommen dass Anstrengungen um mit jedem Preis zu einer gleichzeitigen Feier des Osterfestes zu gelangen, der Spaltung zwischen den Kirchen neue Gründe hinzufügen. *Es kann dazu kommen das Ostern gleichzeitig gefeiert wird, aber keine Einheit mehr im Glauben besteht*. Dieses scheint die große Beschäftigung der Orthodoxen Kirchen zu sein. Die Folgen des Panorthodoxen Kongresses von Konstantinopel zeigen dass diese Beschäftigung begründet ist.

Die immer häufigere Emigration in unseren Tagen, sowie die wachsende Zahl von Mischehen, wird langsam aber sicher zu einer neuen Bewertung der Beziehungen zwischen den Kirchen führen und in Folge zu einer Neuwertung des Kalenderproblems und des Osterdatums. Diese Neuwertung wird nicht von abstrakten Theorien über Kirche und Kalender ausgehen, sondern von der täglichen Wirklichkeit der „Hauskirche“ die von der Familie dargestellt wird.

(Übersetzung: Arpad Kuzman)

Cuprins /Inhalt

Icoana de pe copertă:

Ieromonah Jean-Baptiste Robin, *Icoana Învierii lui Hristos*.....3

Die Ikone auf dem Umschlag:

Ordenpriester Jean-Baptiste Robin, *Darstellung der Auferstehung Christi*...5

Vitamină pentru suflet:

Dr. Victor Coroianu, *Apus de soare în Rio de Janeiro*.....7

Ein Vitamin für die Seele:

Dr. Victor Coroianu, *Sonnenuntergang in Rio de Janeiro*.....10

Mircea Carp, *In memoriam: Monseniorul Octavian Bârlea* 14

Mircea Carp, *In Memoriam: Monseigneur Octavian Bârlea*.....16

Eufrosina Dumitrică, *Rugăciune*.....18

Pr. Ioan-Irineu Fărcaș, *Data Sfințelor Paști și problema calendarului*.....20

Pfr. Ioan-Irineu Fărcaș, *Das Datum des Osterfestes und das Kalenderproblem* 53

Preț unitar / Preis pro Stück: 4 Euro

Preț Abonament anual / Preis jähriges Abonnement: 10 Euro

Sumele se pot trimite la

Liga Bank, Luisenstraße 18

80333 München

Rumänische Katholische Mission

Konto-Nr. 213 47 56

BLZ 750 903 00